

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
MYKOLO ROMERIO TEISĖS MOKYKLA
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

EVELINA BRUSOKAITĖ
(MEDIACIJOS PROGRAMA, IŠTĚSTINĖS STUDIJOS)

MEDIATORIAUS ETIKA
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. Dr. N. Kaminskiene

Vilnius, 2019

TURINYS

ĮVADAS	3
1. MEDIATORIAUS PROFESINĖS ETIKOS SAMPRATA IR REGLAMENTAVIMAS	7
1.1 Mediatoriaus etikos samprata	7
1.2 Mediatoriaus profesinės etikos reikšmė ir paskirtis mediacijos procese.....	12
1.3 Mediatoriaus profesinės etikos reglamentavimas	17
2. MEDIATORIAUS ETIKOS PAGRINDINIAI ASPEKTAI	25
2.1 Mediatoriaus kompetencija	25
2.2 Mediatoriaus nepriklausomumas ir nešališkumas	31
2.3 Mediatoriaus konfidencialumas	35
2.4 Mediatoriaus sąžiningumas	40
3. MEDIATORIUI TAIKOMA ATSAKOMYBĖ UŽ ETIKOS PAŽEIDIMUS	43
3.1 Pagrindai mediatoriui taikyti atsakomybę.....	43
3.2 Mediatoriui taikomos atsakomybės rūšys	46
3.3 Mediatoriui taikoma neliečiamybė	53
IŠVADOS	57
PASIŪLYMAI	58
LITERATŪROS SĄRAŠAS	59
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	63
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	64
SUMMARY IN ENGLISH	65
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	66

IVADAS

Mediacija tai – alternatyvus ginčų sprendimo metodas, kurio procesui vadovauja mediatorius – tarpininkas. Mediacija, nuo kitų alternatyvių ginčų sprendimo būdų skiriasi tuo, kad šis procesas pasižymi savanorišku šalių noru spręsti iškilusį ginčą taikiu būdu, procesas vyksta kur kas greičiau, yra mažiau formalus ir lankstesnis nei įprastas teismo procesas ir dėl to yra išleidžiama mažiau lėšų. Tačiau vienas svarbiausių dalykų yra tai, kad mediacijos procesas yra visiškai konfidencialus, todėl informacija, susijusi su proceso eiga ir jo šalimis, nėra prieinama tretiesiems asmenims. Mediacijos procesui yra nustatytos aiškios ir griežtos taisyklės, kurių privalu laikytis tiek tarpininkui, tiek ir ginčo šalims, norint pasiekti geriausių rezultatų sprendžiant iškilusį ginčą. Todėl mediatoriaus pareiga yra puikiai išmanyti ne tik mediacijos procesui, tačiau ir tarpininko kompetencijai keliamus aukštus reikalavimus.

Vienas iš reikšmingiausių mediacijos proceso principų yra mediatoriaus etikos normų laikymasis. Ši taisyklė užtikrina, kad mediacijos procesas vyktų efektyviai, skaidriai ir sąžiningai. Todėl mediatoriui, kaip visam proceso vadovui, yra keliami labai aukšti tiek profesiniai reikalavimai, tiek ir moralės normų reikalavimai. Mediatorius privalo būti ne tik profesionalus ir kompetentingas šios srities žinovas, tačiau jo pareiga yra užtikrinti ir sąžiningą bei greitą, ir efektyvų mediacijos procesą. Labai svarbu, kad tarpininkas proceso metu vadovautųsi ir pagrindinėmis moralės normomis, būtų lojalus ginčo šalims ir gebėtų valdyti procesą kritinėse situacijose. Tokie reikalavimai mediatoriams yra keliami dėl to, kad tai yra vienas iš garantų, kad sprendžiant ginčus taikinamojo tarpininkavimo būdu bus pasiekti sėkmingi rezultatai.

Temos aktualumas, naujumas. Mediacijos procesas yra laikomas vienas perspektyviausių ir populiariausių alternatyvaus ginčų sprendimo metodų. Plačiausiai ir daugiausiai mediaciją taiko Jungtinės Amerikos Valstijos. Būtent JAV yra laikoma mediacijos proceso vystymo pradininke, kuri padarė pirmuosius žingsnius įrodant, kad mediacija gali būti puikus būdas, norint išvengti įprasto teismo proceso, siekiant sumažinti teismų darbo krūvį ir stengiantis išsaugoti draugiškus šalių santykius po ginčo išsprendimo. Mediacija yra lankstus ir universalus metodas, kurio pagalba gali būti išsprendžiami įvairiose teisinėse srityse susiklostę ginčai. Mediacija taip pat yra plačiai taikomas ir kitose užsienio šalyse, kuriose naudoti mediaciją kaip alternatyvų ginčų sprendimo būdą jau yra įprasta ir toks metodas yra labai dažnai taikomas, tačiau Lietuvoje – tai yra vis dar naujovė, kuri dar tik pradeda populiarėti ir įgauti žmonių pasitikėjimą.

Mediacijos proceso metu didžiausi reikalavimai yra keliami mediatoriui, nes jis vadovauja visai proceso eigai ir padeda ginčo šalims rasti bendrą konsensą. Todėl svarbu

užtikrinti, kad mediatorius nepažeistų nustatytų etikos normų, laikytųsi pagrindinių mediacijos proceso principų ir vykdytų savo funkcijas tinkamai. Mediatorius privalo atitikti jam keliamus profesinius reikalavimus, kad galėtų tinkamai vadovauti mediacijos procesui. Europos mediatorių elgesio kodekse yra nustatyta, kad mediatorius turi būti nešališkas, neutralus, nepriklausomas ir sąžiningas. Atsižvelgiant į tai, svarbu apibrėžti, koks mediatoriaus elgesys yra laikomas etišku, teisingu ir profesionaliu, o koks – gali užtraukti mediatoriui civilinę atsakomybę. Taip pat svarbu išanalizuoti, kokios priežastys ir aplinkybės nulemia tai, jog mediatorius elgiasi neetiškai ir kokios yra tokio elgesio pasekmės.

Lietuvoje mediacija, kaip alternatyvus ginčų sprendimo būdas, dar nėra labai populiarus, todėl trūksta „nusistovėjusios“ praktikos, kuria remiantis, būtų galima koreguoti Lietuvos teisinę bazę, reglamentuojančią mediatoriaus etiką. Atsižvelgiant į tai, kad mediatoriui yra keliami griežti reikalavimai, būtina ištirti kaip Lietuvoje yra užtikrinama, kad mediatorius laikytųsi nustatytų etikos normų ir įvertinti kaip etikos normos yra taikomos praktikoje.

Anksčiau nagrinėjant mediatoriaus etikos temą, tiriamuoju objektu buvo renkamas mediatoriaus etikos reglamentavimas užsienyje, tačiau svarbu panagrinėti ir mediatoriaus etikos reglamentavimą Lietuvoje, etikos normų pritaikomumą praktikoje. Trūksta išsamaus tyrimo apie mediatoriaus profesinės etikos reikšmę ir paskirtį mediacijos procesui, mediatoriaus etikos pagrindinių elementų taikymą praktikoje, mediatoriui taikomos atsakomybės rūšis, formą ir pagrindus, už kuriuos gali būti taikoma atsakomybė tarpininkui.

Tiriamos problemos ištyrimo lygis. Nors mediacijos procesas užsienio šalyse jau yra plačiai taikomas, tačiau Lietuvoje tai dar yra naujas metodas spręsti ginčus, todėl trūksta teisinių tyrimų, kurie būtų skirti mediatoriaus profesinės etikos analizavimui ir ištyrimui. Mediatoriaus profesinės etikos pagrindinius aspektus ir jų ypatumus jau išnagrinėjo Kaminskienė Natalija, Račelytė Daiva, Tvaronavičienė Agnė, Mienkowska – Norkienė Renata ir etc.¹, Zubrickaitė Eglė², Beržanskienė Renata³, Rinkūnaitė Rasma⁴ ir kt.. Tačiau šiuose darbuose daugiausiai dėmesio buvo skirta mediatoriaus etikos principų nagrinėjimui, o ne mediatoriaus etikos sampratos, profesinės

---

¹ Kaminskienė N., Račelytė D., Tvaronavičienė A. ir etc. Mediacija. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013.

² Zubrickaitė Eglė, „Mediatoriaus etika“. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2012.

³ Beržanskienė R. Advokatas kaip mediatorius: iššūkiai praktikoje. Konferencija „Advokatų veiklos tradicijos ir naujovės: ar keičiamės?“. Vilnius, 2013.

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:11RQp0P3vBoJ:www.advokatura.lt/download/41394/mediacija%25202013-11-19%2520lit.berzanskiene.ljaa.pptx+&cd=10&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>

⁴ Rinkūnaitė, R., „Mediacija kaip konfliktų sprendimo būdas“. Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2007.

etikos reikšmės ar mediatoriaus atsakomybės tyrimui. Todėl darbe bus atliktas platesnis teisinis tyrimas mediatoriaus profesinės etikos srityje.

Tyrimo reikšmė. Lietuvoje mediacija yra dar pakankamai naujas ginčų sprendimo būdas, todėl trūksta išsamaus tyrimo mediatoriaus etikos klausimais. Magistro baigiamajame darbe yra pateikiamos išvados ir pasiūlymai, kurios galėtų padėti įstatymų rengėjams tobulinti mediatoriaus etikos reguliavimo sritį, konkrečiai apibrėžiant kokia atsakomybė mediatoriui gresia už etikos normų nesilaikymą, taip pat kaip turi būti užtikrinamas korektiškas mediatoriaus elgesys mediacijos procese.

Tyrimo problematika. Nors Lietuvoje mediacija po truputį jau žengia pirmuosius žingsnius kaip alternatyva teisminiam procesui, tačiau dar yra jaučiamas trūkumas mokslinių darbų, kuriuose būtų plačiau analizuojama mediatoriaus etika, jos reikšmė procesui ir mediatoriaus atsakomybė už etikos normų pažeidimus. Populiarėjant mediacijai labai svarbu išlaikyti teigiamą visuomenės požiūrį į šį ginčų sprendimo metodą, o tai galima padaryti tik užtikrinus tinkamą ir profesionalų procesą. Didžiausią poveikį tam turi tarpininkas, nes jis vadovauja mediacijos procesui, tačiau vis dar nėra aiškiai ir konkrečiai atsakoma į šiuos klausimus:

1. Kokios priežastys nulemia tai, kad mediatorius nesilaiko etikos normų?
2. Kokia etikos normų paskirtis ir reikšmė mediacijos procese?
3. Ar taikoma mediatoriui atsakomybė už etikos normų nesilaikymą?
4. Kokią įtaką daro mediacijos procesui neetiškas mediatoriaus elgesys?
5. Kaip užtikrinama, kad mediatoriai nepažeistų etikos taisyklių mediacijos proceso metu?

Tai, kad nėra tikslų ir išsamių atsakymų į pateiktus klausimus ir parodo šios temos problematiką.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti mediatoriaus etikos esminius ypatumus teoriniu ir praktiniu lygmeniu.

Nurodytam tikslui pasiekti darbe yra keliami tokie **tyrimo uždaviniai**:

1. Atskleisti mediatoriaus etikos sampratą ir išanalizuoti mediatoriaus etikos reglamentavimą, remiantis Lietuvos Respublikos ir užsienio šalių teisės norminiais aktais bei moksline literatūra.
2. Nustatyti mediatoriams keliamus etikos reikalavimus, jų paskirtį, jų ypatumus, bei išanalizuoti keliamų reikalavimų įgyvendinimo problemas.
3. Išanalizuoti ir nustatyti mediatoriams taikomos atsakomybės rūšis bei jų ypatumus ir įvertinti mediatoriams taikomos atsakomybės poreikį ir veiksmingumą praktikoje.

4. Pateikti išvadas ir pasiūlymus dėl mediatoriaus etikos užtikrinimo mediacijos proceso metu.

Ginamasis teiginys. Mediatoriaus etika yra vienas svarbiausių aspektų norint pasiekti teigiamų rezultatų taikinamojo tarpininkavimo procese, todėl reikia aiškiai ir konkrečiai apibrėžti mediatoriui taikomą atsakomybę už etikos normų nesilaikymą.

Tyrimo struktūra. Pagrindinės baigiamojo darbo dalys: įvadas, dėstomoji dalis (trys dalys), išvados ir pasiūlymai.

Pirmoje dalyje yra pateikiama mediatoriaus etikos samprata, profesinės mediatoriaus etikos reikšmė mediacijos procesui ir mediatoriaus profesinės etikos reglamentavimas. Antroje dalyje yra atskleidžiami ir analizuojami mediatoriaus etikos pagrindiniai reikalavimai ir įvardijami pagrindiniai mediatoriaus etikos elementai. Trečioje dalyje yra analizuojama mediatoriui taikoma atsakomybė už etikos pažeidimus, pagrindai mediatoriui taikyti atsakomybę, bei įvardijamos taikomos atsakomybės rūšys ir atskleidžiama mediatoriui taikoma neliečiamybė.

Tyrimo metodika. Baigiamajame darbe buvo panaudota teisės aktų analizė, mokslinės ir teisinės literatūros apžvalga, apibendrinamasis, aprašomasis ir kiti mokslinio tyrimo metodai.

Atliekant teisės aktų analizę buvo atskleistas mediatoriaus etikos normų reglamentavimas Lietuvoje ir užsienio šalyse, nustatyti teisės aktų reglamentavimo trūkumai. Taip pat teisės aktų analizės metodas padėjo nustatyti mediatoriui taikomos atsakomybės rūšis ir išanalizuoti mediatoriui taikomą imunitetą. Apžvelgus mokslinę ir teisinę literatūrą buvo pastebėti ir atskleisti probleminiai aspektai dėl mediatoriaus etikos normų taikymo ir užtikrinimo mediacijos proceso metu.

Pasitelkus aprašomąjį metodą buvo išanalizuota mediatoriaus etikos elgesio samprata, atskleistos pagrindinės taisyklės, kurių mediatorius privalo laikytis ir išanalizuota mediatoriaus etikos reikšmė mediacijos procesui.

Apibendrinamasis metodas buvo panaudotas norint apibendrinti literatūrą, kuri buvo išanalizuota rašant baigiamąjį darbą ir kuria buvo remiamasi visame darbe. Taip pat naudojant apibendrinamąjį metodą buvo suformuluotos išvados ir pasiūlymai.

1. MEDIATORIAUS PROFESINĖS ETIKOS SAMPRATA IR REGLAMENTAVIMAS

Lietuva yra teisinė valstybė, todėl Lietuvos Respublikos Konstitucijoje yra įtvirtinta absoliuti kiekvieno asmens teisė į teisminę gynybą. „Lietuvos Respublikos piliečiai turi teisę į teisminę gynybą nuo kėsinosi į Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir įstatymuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse įtvirtintas jų teises ir laisves.“⁵ Dėl perteklinio darbo krūvio teismuose, bylos nagrinėjimas užtrunka ilgą laiko tarpą, o tai įtakojo ieškoti alternatyvų, kaip būtų galima teisinėmis priemonėmis kur kas greičiau išspręsti tarp žmonių nuolat iškylančius ginčus. Mediacijos procesas yra vienas iš alternatyvių ginčo sprendimo būdų, kurio pagalba galima padėti ginčo šalims pačioms, bendru sutarimu, nieko neverčiamoms, tačiau tarpininkaujant nešališkam asmeniui – mediatoriui, išspręsti tarp jų kilusį ginčą. „[...] mediaciją būtų galima apibrėžti kaip savanorišką, lankstų ir konfidencialų ginčų sprendimo būdą, kai ginčo šalims priimtinas neutralus asmuo (ar asmenys), neturintis įgaliojimų priimti privalomą šalims sprendimą, aktyviai siekia pagelbėti šalims pačioms surasti abiem priimtina ginčijamų klausimų sprendimą.“⁶ Lietuvoje mediacijos procesas sparčiai populiarėja, nes žmonės siekia efektyvesnio, pigesnio ir greitesnio ginčo išsprendimo, nori daugiau privatumo ir konfidencialumo, todėl vis daugiau teisininkų renkasi šią specializaciją.

Mediacijos procesui privalo vadovauti tam tinkamą kompetenciją ir išsilavinimą turintis asmuo – mediatorius. Šis reikalavimas yra įtvirtintas ir Europos mediatorių elgesio kodekse: „Mediatoriai turi būti kompetentingi ir gerai nusimanyti mediacijos procese.“⁷ Tačiau mediacijos procesas reikalauja ir tam tikrų asmeninių mediatoriaus savybių, aukštų asmens moralės normų, specifinių įgūdžių ir žinių, todėl norint užtikrinti efektyvų ir sėkmingą mediacijos procesą yra labai svarbu, kad mediatorius laikytųsi pagrindinių etikos ir moralės normomis nustatytų elgesio reikalavimų.

1.1 Mediatoriaus etikos samprata

Etika – tai yra moralės normomis pagrįstas elgesys, kuris visuomenėje yra laikomas doru, garbingu ir teigiamu. Moralės normos įprastai reiškia tokį žmogaus dorovingą elgesį, kuris yra labiausiai priimtinas visiems racionaliai mąstantiems žmonėms.⁸ „Etika yra priimtinos elgesio normos ar elgesio kodeksas, kurį visuomenė, profesinė organizacija ar individų grupė priima, kaip

⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Lietuvos aidas*. 1992-11-10, Nr. 220-0. I skirsnio, 4 str..

⁶ Milašius, Tadas. „*Mediacija kaip alternatyvus ginčų sprendimo būdas*“ (magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2007), 52. Žiūrėta 2018-12-05 per internetą. <https://arbitrazoteismas.lt/wp-content/uploads/2014/08/1-Mediacija-kaip-alternatyvus-ginc-sprendimo-b-das.pdf>

⁷ Europos mediatorių elgesio kodeksas, 1 str. 1d.. Žiūrėta 2018-12-05 per internetą. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

⁸ Vikipedija, Laisvoji enciklopedija. Žiūrėta 2018-12-18 per internetą. <https://lt.wikipedia.org/wiki/Moral%C4%97>

teisingą.“⁹ „Filosofijoje etiškas elgesys yra toks, kuris laikomas geru, deramu ar teisingu kito asmens arba aplinkos atžvilgiu.“¹⁰ „Etika grindžiama gero ir blogo, teisingo ir neteisingo elgesio supratimu.“¹¹ Literatūroje galime rasti įvairių etikos apibrėžimų, tačiau visi jie apibūdina vieną ir tą patį – neamoralų ir visuomenei priimtina elgesį tam tikru konkrečiu atveju. Kiekviena bendruomenė turi nusistačiusi jiems priimtinus etikos standartus, į kuriuos atsizvelgus, asmens elgesys yra vertinamas kaip teigiamas arba kaip neigiamas. Mediatoriui, kuris vadovauja mediacijos procesui, yra ypatingai svarbu suprasti, koks elgesys visuomenės požiūriu yra vertinamas kaip moralus, garbingas ir priimtinas, ir koks elgesys yra nepateisinamas bei smerktinas. Kadangi, mediatoriaus pagrindinė pareiga yra užtikrinti kokybišką mediacijos procesą, tai tarpininkas privalo ne tik puikiai išmanyti, bet ir laikytis tiek bendrųjų, visuomenėje jau nusistovėjusių etikos normų, tiek ir mediatoriaus profesijai keliamų etikos reikalavimų. Tai yra labai svarbu dėl to, kad nuo taikinimo tarpininko elgesio priklauso ne tik jo paties, kaip šios profesijos atstovo reputacija, tačiau ir visos visuomenės požiūris į mediacijos procesą, kaip alternatyvų ginčų sprendimo būdą, apskritai.

„Moralė – tai yra būdas, charakteris, tinkamas elgesys.“¹² „Visų pirma kalbama apie tą faktą, kad mes savo pačių bei kitų žmonių poelgiams suteikiame moralinę vertę. [...] Mes vertiname (savo pačių ir kitų) poelgius kaip gerus arba blogus, juos giriame arba peikiame, jiems pritariame arba juos smerkiame.“¹³ Kiekvienas žmogus tiek savo darbo, tiek ir asmeninėje aplinkoje, susiduria su tuo, jog jo elgesys yra nuolat vertinamas. Mūsų elgesį vertina ir šeimos nariai, ir draugai, ir giminės, ir netgi visiškai mums svetimi žmonės. Jeigu asmuo konkrečiu atveju elgiasi pagal visuomenėje nusistovėjusias moralės normas, jis yra vertinamas teigiamai, tačiau jeigu jo elgesys neatitinka pagrindinių dorovės principų – tokio žmogaus elgesys jau yra vertinamas kaip netinkamas ir smerktinas. „Asmenis taip pat vertiname moraliniu požiūriu: juos vadiname gerais arba blogais, moraliais arba amoraliais, sąžiningais arba nesąžiningais.“¹⁴ Todėl yra svarbu aptarti, koks elgesys yra laikomas etišku ir koks prieštarauja nusistovėjusiems moralės standartams. Pagrindiniai žmogaus etikos ir moralės principai yra tokie: būti doram, sąžiningam, pakančiam, nesavanaudiškam, kultūringam, nekenkti savo elgesiu kitiems, nejausti aplinkiniams neapykantos, gerbti kitus ir t.t.. Šie pagrindiniai etikai ir moralei keliami reikalavimai padeda užtikrinti taikią ir darnią visuomenę. Žmogus, kuris laikosi šių esminių etikos ir moralės principų, visuomenėje yra laikomas geru ir vertinamas kaip teigiama asmenybė. Tačiau ne visi žmonės yra linkę laikytis

---

⁹ Ibid.. Žiūrėta 2018-12-18 per internetą. <http://e-terminai.lt/ekonomika/etika>

¹⁰ Vikipedija, laisvoji enciklopedija, ibid.. Žiūrėta 2018-12-18 per internetą. <https://lt.wikipedia.org/wiki/Etika>

¹¹ Dindienė, Rita. *Etika. Kas tai?*. Lietuvos buhalterių ir auditorių asociacija, 2017-03-28 Nr. 12 (924). Žiūrėta per internetą 2019-01-16. <http://www.lbaa.lt/etika-kas-tai/>

¹² Vikipedija, Laisvoji enciklopedija. Žiūrėta 2018-12-18 per internetą. <https://lt.wikipedia.org/wiki/Moral%C4%97>

¹³ Anzenbachen, A., „*Etikos įvadas*“, (Aidai, 1995), p. 13-14. <https://smp2014do.ugdome.lt/uploads/168.pdf>

¹⁴ Anzenbache, A., ibid., p. 14.

nustatytų etikos normų. Tai priklauso ne tik nuo konkrečios asmenybės bruožų, tačiau tokį žmogaus elgesį gali įtakoti ir kultūra ar netgi religija. Kiekvienoje bendruomenėje nuo seno yra nusistovėjusios tam tikros etikos taisyklės ir ne visada jos sutampa tarp atskirų bendruomenių. Todėl tarpininko pareiga yra rasti būdą, kaip žmones, turinčius skirtingus požiūrius ir vertybes, privesti prie bendro kompromiso priimant taikų ginčo sprendimą.

Mediacijos procese mediatorius atlieka labai svarbų vaidmenį: jis yra atsakingas už proceso eigą, komunikuoja su ginčo šalimis, padeda joms atsiverti, stengiasi rasti tikrąją ginčo priežastį, renka informaciją, parengia proceso dokumentus ir pan.. Nuo to, kaip tarpininkas vadovaus procesui, kokias technikas pasitelks ir kaip elgsis konkrečiu atveju, priklauso mediacijos proceso pabaiga. Todėl labai svarbu, kad tarpininkas laikytųsi tiek bendrųjų moralės normų, tiek ir jo specializacijai keliamų profesinių etikos elgesio reikalavimų.

Pirmiausia, taikinimo tarpininko elgesys turėtų atitikti bendruosius ir esminius etikos reikalavimus. Mediacijos proceso metu mediatorius turi elgtis kultūringai su procese dalyvaujančiais asmenimis. Jo pareiga yra su proceso dalyviais bendrauti dalykiškai, mandagiai ramiu tonu ir nenaudoti įžeidžiančių žodžių ar replikų. Jeigu mediatorius su proceso dalyviais bendrautų grubiai ir pakeltu tonu, tai galima būtų tikėtis, jog ginčo šalys atsisakys toliau dirbti su tokiu mediatoriumi, o galbūt netgi išvis praras norą ginčą spręsti mediacijos būdu ir pasirinks įprastą teismo procesą. Antra, mediatorius privalo būti sąžiningas. Sąžiningumo principas padeda užtikrinti proceso dalyvių prielankumą ir pasitikėjimą mediatoriumi. Pasitikėjimas yra labai svarbus visam mediacijos procesui. Jeigu šalys nepasitikės mediatoriumi, jos vengs išlieti savo jausmus ir atskleisti savo tikruosius poreikius bei mintis. Todėl nebus pasiektas mediacijos proceso tikslas – nebus pasirašyta taikos sutartis tarp ginčo šalių. O taip pat nuo to nukentėtų mediacijos reputacija visuomenės akyse – žmonės atsisakytų spręsti ginčą teismo procesui alternatyviu būdu. Trečia, mediatorius privalo gerbti procese dalyvaujančius asmenis. Kai kurie tarp žmonių iškilę ginčai, tarpininkui gali pasirodyti bereikšmiai ar labai lengvai išsprendžiami be trečiųjų asmenų pagalbos, tačiau kiekvienas asmuo turi teisę savo teises ginti taip, kaip jam atrodo teisinga ir reikalinga. Pagarba žmogui ir jo teisėms bei laisvėms yra pamatas norint sukurti visuomenės pasitikėjimą mediacijos procesu. Gali pasitaikyti atveju, kuomet mediatoriaus asmeniniai įsitikinimai ir požiūris nesutaps su ginčo šalių nuomone ar jų giliais įsitikinimais. Tokiu atveju mediatorius negali proceso dalyvių peikti, teisti, diskriminuoti ar įžeidinėti. Jo pareiga yra išklaudyti abi ginčo šalis, leisti joms pasisakyti ir nei vienos iš jų nevertinti pagal savo asmeninį požiūrį. „Teisė ir profesinė etika glaudžiai susijusios, jei pažeidžiama viena, dažniausiai kartu

pažeidžiama ir kita, todėl tik laikantis jų abiejų, gali būti geriausiai užtikrinti ir įgyvendinti kliento interesai.“¹⁵

Moralus elgesys yra glaudžiai susijęs su tarpininko reputacija visuomenės akyse. Todėl vienas iš pagrindinių keliamų reikalavimų asmeniui, norinčiam tapti mediatoriumi tai – nepriekaištingos reputacijos reikalavimas. Nepriekaištinga reputacija tai yra toks asmens elgesys, kuris neprieštaruja visuomenėje nusistovėjusioms geroms moralės normoms ir teisės normose įtvirtintoms nuostatomis. Taikant nepriekaištingos reputacijos reikalavimą yra siekiama, kad mediacijos paslaugas teiktų asmenys, kurie yra garbingi, padorūs, o svarbiausia – neturėtų sąsajų su korupcija. Nepriekaištingos reputacijos reikalavimas yra įtvirtintas ir viename iš pagrindinių nacionalinių teisės aktų, kuriame yra reglamentuoti mediatoriaus elgesiui ir kompetencijai keliami reikalavimai tai – LR Mediacijos įstatyme. Kiekvienoje profesijoje nepriekaištingos reputacijos reikalavimas yra keliamas skirtingu lygiu, t. y. vienos profesijose jis yra griežtesnis, kitose – kur kas paprastesnis, todėl svarbu išskirti, koks mediatoriaus elgesys yra laikomas kaip priešingas nepriekaištingam reputacijos reikalavimui. Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo 7 str. 1 d. yra apibrėžiama, kokių reikalavimų neatitinkantis asmuo, negali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos ir dėl to negali vykdyti mediatoriaus veiklos, pavyzdžiui :

- 1) „Jeigu mediatorius teismo sprendimu buvo pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos ir turi neišnykusį teistumą;
- 2) Jeigu mediatorius yra atleistas iš teisėjo, valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo, advokato, notaro, antstolio pareigų už profesinės ar tarnybinės veiklos pažeidimus ir nuo atleidimo iš pareigų nepraėjo treji metai;
- 3) Jeigu mediatorius piktnaudžiauja psichotropinėmis, narkotinėmis, toksinėmis medžiagomis, alkoholiu ar kt..“¹⁶

Atsižvelgiant į šias įstatyme įtvirtintas nuostatas, galime suprasti, kad visi šie punktai apibrėžia koks tarpininko elgesys ar praeityje padaryta veika yra vertinama kaip amorali ir visuomenės nepriimtina. Asmuo, kuris specializuojasi šioje srityje, turi išlaikyti nepriekaištingą reputaciją tiek savo darbo aplinkoje, tiek ir savo asmeniniame gyvenime. Tai nereiškia, kad yra ribojamos tam tikros jo asmeninės teisės ar laisvės, tačiau tarpininkas turi suprasti, kad jo elgesys formuoja visuomenės požiūrį apie mediacijos procesą. Viešas tarpininko pasisakymas ar asmeninės nuomonės išreiškimas turėtų būti visada apgalvotas ir korektiškas, nes tai gali turėti

---

¹⁵ Miniotaitė Justina, „Ar advokato lojalumas klientui nepažeidžia advokato profesinės etikos?“ (magistro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2013), 10, <https://vb.vdu.lt/object/elaba:1740723/1740723.pdf>

¹⁶ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, 7 str. 1 d.. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 87-3462. Žiūrėta per internetą 2019-01-12. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.325294/sRpPjQZsdE>

tam tikrą įtaką tolimesnei jo veiklai ir šiam alternatyviam ginčo sprendimo būdai apskritai. „Neetiškas teisininko elgesys viešumoje ar virtualioje erdvėje, sumažina tiek profesinės karjeros perspektyvas, tiek visuomenės pasitikėjimą.“¹⁷ Suteikta galimybė asmenims, kurie nesilaiko profesinių bei etinių moralės normų ir vertybių, užimti taikinimo tarpininko pareigas, diskredituoja mediacijos proceso reputaciją visuomenės akyse.¹⁸ Jeigu asmuo praranda nepriekaištingos reputacijos statusą jis negali tęsti darbo šioje srityje. Netinkamas mediatoriaus elgesys ne tik sumenkina jo paties vertę profesinėje veikloje, tačiau tai taip pat įtakoja ir visuomenę nepasitikėti, bei susidaryti klaidingą nuomonę apie kitus šios profesijos atstovus, kurią vėliau pakeisti ir ištaisyti gali būti be galo sunku ir tai gali užtrukti ilgą laiko tarpą. „Reputacijai užsitarnauti reikia tiek ilgo laiko tarpo, tiek pastangų, o ją sugadinti gali viena, net ir atsitiktinė, klaida.“¹⁹ Todėl mediatorius turi elgtis atsakingai ir stengtis išlaikyti doro ir sąžiningo asmens reputaciją nuo to momento, kai jis siekia tapti tarpininku, nes nepriekaištingos reputacijos statusas yra vienas iš svarbiausių reikalavimų, kuris yra keliamas norint tapti mediatoriumi ar jau esamam šios srities atstovui.

Mediatoriaus lojalumas klientams ir nuoširdus bendradarbiavimas yra svarbus veiksnys, nulemiantis mediacijos proceso kokybę. Lojalumas klientui yra būtina sąlyga, norint užtikrinti, kad būtų suteikiamos kokybiškos paslaugos klientams, o taip pat tai yra viena iš sąlygų siekiant priimti tokį ginčo sprendimą, kuriuo būtų patenkinti procese dalyvaujančių asmenų interesai.²⁰ Ši sąlyga puikiai apibūdina tai, dėl ko mediatoriaus lojalumas klientams yra toks svarbus mediacijos procese. Teikiant mediacijos paslaugas reikia siekti, kad proceso metu būtų išlaikoma tarp klientų ir tarpininko abipusė pagarba, tolerancija ir pasitikėjimas.²¹ Tarpininkas, prieš priimdamas sprendimą sutikti ar ne vadovauti mediacijos procesui, privalo įvertinti ar jis galės tinkamai atlikti savo funkcijas, ar konkrečiam ginčui yra pakankama jo profesinė kompetencija ir jeigu įvertinęs šias sąlygas nusprendžia, kad dėl kokių nors priežasčių negalės atlikti jam pavestų funkcijų, privalo apie tai informuoti savo klientus.²² Tarpininkas turi stengtis įtikinti procese dalyvaujančius asmenis, kad taikus ginčo sprendimas tai – geriausias rezultatas, kokio galima pasiekti konkrečiu atveju.

Kai tarpininkas laikosi jam pavestų įsipareigojimų ir sąžiningai vadovauja procesui, tai ginčo šalys ne tik noriai dalyvauja mediacijos procese, tačiau ir yra nusiteikę kur kas pozityviau,

---

¹⁷ Krutkis Mindaugas, „Ar advokato teistumo išnykimas ipso facto reiškia, kad jog jis atgauna nepriekaištingą reputaciją?“ (magistro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2016), 19, <file:///D:/Users/Desktop/16051686.pdf>

¹⁸ Krutkis, Mindaugas, *ibid.*, p. 19, 20.

¹⁹ Krutkis, Mindaugas, *ibid.*, p. 21.

²⁰ Lietuvos advokatų etikos kodeksas, TAR, 2016-04-22, Nr. 10280, 10 str. 1 d.. Žiūrėta per internetą 2019-01-20. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9d7e2bd008c511e687e0fbad81d55a7c?jfwid=fhhu5mn1q>

²¹ Lietuvos advokatų etikos kodeksas, *ibid.*, 10 str. 2 d..

²² Lietuvos advokatų etikos kodeksas, *supra note* 16, 10 str. 4 d..

nei dalyvaudamos teismo procese. Proceso dalyviams suteiktas saugumo jausmas padeda tapti lankstesniems ir geranoriškiau siekti kompromiso ginčo sprendimo priėmimo. Todėl išsprendusios ginčą šalys teigiamai vertins šį alternatyvų ginčų sprendimo būdą ir ateityje iškilusius ginčus bus linkusios spręsti būtent taip, o galbūt netgi nukreips ir kitus asmenis spręsti jų iškilusius ginčus su taikinimo tarpininko pagalba. Todėl etikos normos mediacijos procese yra svarbiausias ir reikšmingiausias dalykas, kuris padeda ne tik rengiant tarpininkus šiai specializacijai, tačiau ir formuojant viešą visuomenės nuomonę apie šį alternatyvų ginčų sprendimo metodą.

Apibendrinant galime teigti, kad mediatoriaus etika susideda iš tarpininkams keliamų asmeninių ir profesinių reikalavimų. Mediatoriaus elgesys yra laikomas etišku, kai jis elgiasi atsižvelgdamas į visuomenėje nusistovėjusius moralės standartus, t. y. kai procesui vadovauja sąžiningai, skaidriai yra dalykiškas, lojalus klientams ir nepriekaištingos reputacijos asmuo. Etikos normos padeda užtikrinti, kad tarpininkas nepiktnaudžiautų savo įgaliojimais, laikytųsi nustatytų mediacijos proceso taisyklių, išliktų neutralus ir nešališkas proceso šalių atžvilgiu. Tarpininkas, kuris elgiasi dorovingai, formuoja viešą visuomenės požiūrį apie mediacijos procedūrą, kaip apie keliančią pasitikėjimą ir teigiamą metodą spręsti iškilusius ginčus. Etikos ir moralės normų nesilaikymas yra garantas, kad ne tik tarpininkas bus laikomas visuomenės akyse kaip neprofesionalus asmuo, tačiau tai taip pat įtakos ir pačios mediacijos procedūros reputaciją bei konkrečiu atveju ir nesėkmingą mediacijos proceso baigtį.

1.2 Mediatoriaus profesinės etikos reikšmė ir paskirtis mediacijos procese

Kaip jau buvo minėta, mediacijos procese yra keliami aukšti etikos ir moralės normų reikalavimai tiek asmeniui, kuris siekia tapti mediatoriumi, tiek ir jau esamam šios profesijos atstovui. Etikos ir moralės normų laikymasis stipriai siejasi su formuojamu visuomenės požiūriu apie mediaciją. „Mediacijos veikloje itin aktualus mediatoriaus elgesys su ginčo šalimis vykdant mediacijos procedūrą. Šiame kontekste iškyla etiško mediatoriaus elgesio užtikrinimo principai ir jų vaidmuo formuojant mediacijos veiklos sritis.“²³ Todėl tarpininkas turi griežtai laikytis ne tik esminių visuomenėje nusistovėjusių etikos standartų, tačiau taip pat jo pareiga yra laikytis ir profesinių etikos normų. Profesinės etikos normos užtikrina, kad mediatorius būtų morali, padori ir sąmoninga asmenybė. Mediatoriaus įsipareigojimas laikytis etikos normų yra siejamas su skaidriu, sąžiningu ir tinkamu mediacijos procesu. Mediatoriaus profesinėje etikoje yra aiškiai nubrėžiama riba tarp moralaus ir amoralaus elgesio. Labai svarbu, kad tarpininkas, tiek vadovaudamas procesui, tiek ir veikdamas savo asmeniniame gyvenime, laikytųsi pagrindinių etiškam elgesiui keliamų reikalavimų. Toks mediatoriaus elgesys yra reikalingas tam, kad būtų

---

²³ Kaminskienė, N., *et.al. Mediacija* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013), p. 168.

išlaikomas teigiamas visuomenės požiūris tiek į taikinimo tarpininko profesiją, tiek ir į patį mediacijos procesą. Jeigu mediatoriai nesilaikytų nustatytų etikos standartų ar moralės normų, tai visuomenės požiūriu, toks elgesys būtų nepriimtinas ir smerktinas, o tai taip pat įtakotų neigiamą visuomenės požiūrį į šį alternatyvų ginčų sprendimo būdą. Todėl profesinės etikos normomis yra užtikrinama, kad mediatoriaus elgesys būtų etiškas ir doras ne tik vykstant konkrečiam procesui, tačiau ir už mediacijos proceso ribų.

Pasiekti sėkmę mediacijos procese nėra lengva. Tam reikia turėti ne tik aukštą kvalifikaciją, reikiamų įgūdžių ar patirties, tačiau privaloma turėti ir tam tikrų specifinių žinių, bei puikiai išmanyti mediacijos proceso taisykles, stilius ir techniką. Taip pat labai glaudžiai „[...] su tarpininkavimo sėkme siejasi šie tarpininko elgesio ypatumai:

- 1) Rodoma empatija.
- 2) Diskusija struktūruojama kuriant ir nustatant dienotvarkę.
- 3) Šalims padedama nustatyti prioritetus.
- 4) Išlaikoma rami ir draugiška proceso kontrolė.²⁴

Atsižvelgiant į šiuos tarpininko elgesio ypatumus, galime teigti, kad profesionalus mediatorius savo darbe taip pat turi panaudoti ir psichologines žinias, kurios jam reikalingos tam, kad galėtų greičiau susidraugauti su procese dalyvaujančiais asmenimis bei pelnyti jų pasitikėjimą. O taip pat tai yra puiki pagalba tarpininkui, kai proceso metu iškyla kritinių situacijų ir reikia nuslopinti tvyrančią įtampą tarp ginčo šalių.

Populiarėjant mediacijos procesui vis daugiau dėmesio yra skiriama profesinei etikai. Taip yra todėl, kad norima sustiprinti ne tik aukštesnius kompetencijos reikalavimus tarpininkui, tačiau siekiama ir kokybiškesnio bei profesionaliesnio paties mediacijos proceso. Kokią įtaką mediacijos procesui turi etikos normos? Pirmiausia, etika užtikrina, kad procesas būtų pagrįstas pagrindinėmis ir bendrosiomis moralės normomis. Tokiomis, kokios visuomenei yra priimtinos, įprastos ir nesmerktinos. Mediatorius privalo būti taktiškas, išsilavinęs ir teisingas, gerbti savo klientus ir kitus procese dalyvaujančius asmenis. Jo pareiga yra vadovauti mediacijos procesui skaidriai, sąžiningai ir garbingai. Tarpininkas proceso metu turi būti racionalus ir kritinio mąstymo. Vadovautis etikos normomis mediatorius turi ne tik tam, kad proceso dalyviai būtų patenkinti jo darbu, tačiau dar ir todėl, kad nesukeltų visuomenės pasipiktinimo ir nepakeistų žmonių nuomonės apie pačią mediacijos procedūrą. Šiuolaikinėje visuomenėje žmonės yra įpratę dėl ginčų išsprendimo kreiptis į teismą ir bylinėtis net dėl menkiausių dalykų, kuriuos būtų galima lengvai išspręsti jiems patiems bendru konsensusu. Todėl labai svarbu, jog visuomenė mediacijos

---

²⁴ Račelytė, D. *Konfliktų studijų pagrindai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009), p. 207.

procesą vertintų teigiamai, nes taip vis daugiau žmonių pasiryžtų rinktis šį alternatyvų ginčų sprendimo būdą savo tarpasmeniniam ginčo išsprendimui. Antra, etikos taisyklės padeda užtikrinti, kad mediacijos procesas būtų kiek įmanoma profesionalesnis ir kokybiškesnis. Laikantis pagrindinių mediacijos etikos principų yra pasiekiami geriausi rezultatai. Procese dalyvaujantys asmenys jaučiasi saugūs ir ramūs, žinodami, kad tarpininkas yra tas asmuo, kuris vienareikšmiškai veiks abiejų šalių naudai ir nepiktnaudžiaus savo įgaliojimais. Todėl šalims yra lengviau komunikuoti ir ieškoti bendro kompromiso.

Pagrindiniai mediatoriaus profesijai keliami etikos reikalavimai yra įtvirtinti Europos mediatorių elgesio kodekse, tai:

- 1) Mediatoriaus kompetencija;
- 2) Mediatoriaus nepriklausomumas ir neutralumas;
- 3) Mediatoriaus nešališkumas;
- 4) Mediacijos proceso sąžiningumas;
- 5) Mediacijos proceso konfidencialumas.²⁵

Vienas esminių reikalavimų mediatoriui – tai etiškas elgesys su proceso dalyviais. Mediacijos proceso metu, tarp mediatoriaus ir proceso dalyvių nenutrūkstamai vyksta bendravimas. Tai yra neišvengiama mediacijos proceso dalis. Todėl mediatoriaus pareiga yra stengtis su ginčo šalimis bendrauti dalykiškai, ramiai, taktiškai ir kultūringai. Mediatorius negali smerkti ar teisti, įžeidinėti ar kritikuoti proceso dalyvių dėl jų kitokių pažiūrų, jų asmeninio gyvenimo, religijos, orientacijos, rasės, tautybės ar pan.. Kai šalys apsisprendžia kreiptis į mediatorių su prašymu padėti joms išspręsti ginčą, jos tikisi, kad mediatorius laikysis nustatytų profesinių etikos elgesio taisyklių ir moralės normų. Pagrindinis reikalavimas mediatoriui tai – būti neutraliam ir nepriklausomam. Mediatorius turi suteikti pagalbą kiekvienam iš proceso dalyvių vienodai, skirti kiek įmanoma tiek pat dėmesio jiems, nepasiduoti galimai šalių įtakai ir neleisti šalims manipuliuoti ar piktnaudžiauti vienai kita. Taip pat svarbu, kad mediatorius būtų sąžiningas abiejų proceso dalyvių atžvilgiu. „Mediatorius turi užtikrinti, kad visos šalys turėtų pakankamas galimybes būti įtrauktos į procesą.“²⁶ Mediatoriaus pareiga yra bendradarbiaujant su šalimis sutarti tokią proceso vietą ir laiką, kad abejoms šalims jis būtų tinkamas. Kuo patrauklesnė ir artimesnė šalims bus mediacijos proceso vieta, tuo labiau galima tikėtis, kad šalys atsipalaiduos, nusiramins ir bus linkę priimti kompromisą. Taip pat mediatoriaus pareiga yra informuoti šalis apie jų pasiekto susitarimo teisėtumą ir numanomą vykdymą, bei išreikšti savo nuomonę tuo

---

²⁵ Europos mediatorių elgesio kodeksas. 1.1; 2,1; 2,2;3,2;4 str. Žiūrėta per internetą 2019-01-12.

http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

²⁶ Europos mediatorių elgesio kodeksas, *supra note* 11, 3 str. 2 d.. Žiūrėta per internetą 2019-01-12.

http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

atveju, jeigu pastebi, kad tarp šalių susitarimas nėra įmanomas ir tikrai nebus pasiektas.²⁷ Dar vienas ypatingas mediacijos principas tai yra proceso konfidencialumas. Tarpininko pareiga yra išlaikyti paslapyje ne tik patį konkretaus mediacijos proceso faktą, tačiau ir tą informaciją, kurią sužino iš šalių, bendraudamas su jomis atskirai. Vienas esminių mediatoriaus asmeninių moralės taisyklių tai – mokėti saugoti paslaptis. Ginčo šalys neretai vengia atverti savo širdį prieš kitą proceso dalyvį, tačiau nesunkiai tai atskleidžia likus vienu du su tarpininku. Tarpininko pareiga šiuo atveju yra neprasitarti kitam proceso dalyviui apie tai, ką jis sužinojo atskiro susitikimo metu. „Vykdant derybas atskirai su kiekviena iš ginčo šalių, mediatorius sužino, kokie yra tikrieji ginčo šalių interesai, ir ar įmanoma pasiekti kompromisą. O visos ginčo šalys siekia, kad kiekvienos iš jų atskleista informacija nebūtų žinoma kitai ginčo šaliai.“²⁸ Proceso dalyviai mano, kad jų paslapčių atskleidimas gali padėti priešingai ginčo šaliai manipuliuoti gauta informacija ir taip reikalauti sau palankesnių sąlygų pasirašant taikos sutartį. O tai netenkintų vidinių šalių lūkesčių.

Bėgant laikui, visuomenės požiūris į mediacijos procesą stipriai pasikeitė. Ankščiau žmonės mediaciją, kaip alternatyvą teismo procesui, vertino gana skeptiškai. Jie nepasitikėjo šiuo alternatyviu ginčų sprendimo būdu dėl to, kad priešingai nei teismo procesas, jis nėra toks formalus ir iki smulkmenų sureguliuotas teisės normomis. Taip pat žmonės bijojo patikėti savo tarpasmeninių ginčų sprendimui vadovauti žmogui, kuris jiems yra visiškai svetimas ir apie kurio kompetenciją jie mažai ką nežino. Dar viena iš priežasčių, dėl ko proceso dalyviai vengė rinktis mediacijos procesą tai – abejonės dėl užtikrinamo konfidencialumo. Žmonės, nežinodami mediacijos proceso taisyklių, buvo linkę abejoti, kad ta informacija, kurią jie atskleis proceso metu, jei nebus pasiektas taikus susitarimas, tai vėliau nebus atskleidžiamas ir teismo procese. Jie bijojo, kad per didelis atvirumas jiems gali daugiau pakenkti, negu padėti. Tokiam žmonių požiūriui turėjo įtakos ir tai, kad nebuvo skleidžiama pakankamai informacijos apie šį alternatyvų ginčų sprendimo būdą. Tačiau šiuo metu Lietuvoje mediacija smarkiai kopija į populiarumo viršūnę. „2017 m. laikytini intensyvios teisminės mediacijos plėtros Lietuvoje metais – didėjo ne tik visuomenės susidomėjimas teismine mediacija, kurios paskirtis – padėti šalims civilinėse bylose išspręsti ginčą taikiai tarpininkaujant vienam ar keliems mediatoriams (tarpininkams), bet ir realus šio alternatyvaus ginčų sprendimų būdo taikymas.“²⁹ Apžvelgus Teisminės mediacijos komisijos 2017 metų veiklos ataskaitą, galima pastebėti akivaizdžius pokyčius mediacijos proceso plėtojime. Pavyzdžiui, 2017 m. mediacijos būdu spęsti civilinius ginčus buvo perduota 540 bylų iš kurių 230 bylų pasibaigė pasirašyta taikos sutartimi, kai tuo tarpu 2016 m. – tik 313, o iš jų

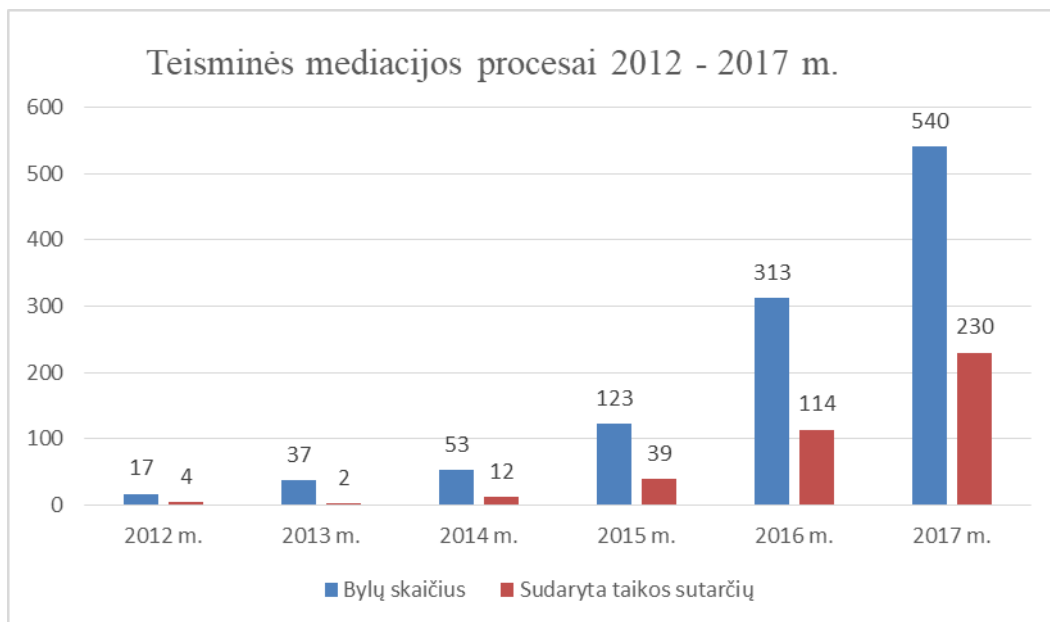
---

²⁷ Europos mediatorių elgesio kodeksas, *ibid.*, 3 str. 2 d..

²⁸ Kaminskienė, N., *et. al.*, *supra note* 9, p. 172.

²⁹ Teisminės mediacijos komisija, Teisminės mediacijos komisijos 2017 m. veiklos ataskaita, 2018. Žiūrėta 2018-12-13 per internetą. <https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2018/04/2017-m-tmk-veiklos-ataskaita.pdf>

pasirašytų taikos sutarčių – tik 114.³⁰ Nuo 2012 m. iki 2017 m. perduodamų bylų skaičius spręsti ginčus mediacijos būdu padidėjo beveik net 32 kartus.³¹ Tokie duomenys atskleidžia, kad visuomenė tampa nebe tokia konservatyvi ir kad mediacijos procesas sparčiai žengia pirmyn tarp alternatyvių ginčo sprendimo būdų.

1 lentelė. Teisminės mediacijos procesai 2012 – 2017 m.³²

Taip pat tarpininkas turi stengtis išlaikyti šiltus, draugiškus ir dalykiškus santykius su savo kolegomis. Sprendžiant ginčą mediacijos būdu nebūtinai procesui turi vadovauti vienas mediatorius, gali pasitaikyti tokių atveju, kuomet šalys norės, jog jiems ginčą išspręsti padėtų keletas mediatorių – vienas būtų pasirinktas vienos šalies, o kitas – kitos, tačiau abi šalys šiam sprendimui turi pritarti. Tokiu atveju, mediatoriai neturėtų konkuruoti ir rungtyniauti tarpusavyje, tačiau bendradarbiauti, nes svarbiausias jų tikslas yra stengtis kuo daugiau padėti proceso dalyviams, o ne rodyti savo pranašumus ar gebėjimus vienai prieš kitą. Todėl bendraudami tiek ir konkrečių mediacijos sesijų metu, tiek ir už mediacijos proceso ribų, jie turi stengtis saugoti mediacijos vertybes, pasitikėti vienas kitu, bendrauti dalykiškai, kultūringai, draugiškai ir mandagiai.³³

Kadangi mediatoriais gali būti įvairias profesijas turintys asmenys, tai viena iš jų – advokatai. Advokatai, remiantis Lietuvos Respublikos Advokatūros įstatymu, taip pat gali teikti

³⁰ Teisminės mediacijos 2017 m. veiklos ataskaita, *ibid.*.

³¹ Teisminės mediacijos 2017 m. veiklos ataskaita, *ibid.*.

³² Teisminės mediacijos komisijos 2017 m. veiklos ataskaita, pateikta Teisminės mediacijos komisijos pirmininko A. Driuko, 2018 m. kovo 30 d. Žiūrėta 2019.01.10 per internetą.

<https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2018/04/2017-m-tmk-veiklos-ataskaita.pdf>

³³ Lietuvos advokatų etikos kodeksas, *supra note* 13, 12 str. 3 d..

mediatoriaus paslaugas. Kaip jau buvo paminėta aukščiau, dažniausiai tarp žmonių kylantys ginčai tai – ginčai dėl santuokos nutraukimo, paveldėjimo, darbo ir kitose civilinėse – komercinėse srityse kylantys ginčai. Sprendžiant šiuos ginčus, žmonės labiausiai yra linkę pasitikėti teisininkais – mediatoriais, nes šių ginčų išsprendimui reikia turėti tam tikrą specifinių, teisinių žinių, kad būtų galima suteikti tam tikrą teisinę informaciją konfliktuojančioms pusėms ir informuoti jas apie priimto susitarimo galimas teises pasekmes. Kaip žinia, advokatai – mediatoriai, vykdydami savo veiklą turi remtis ir Lietuvos advokatų etikos kodeksu. Šiame kodekse yra įtvirtinta nuostata: „Tarpusavio ginčą advokatai privalo pirmiausiai stengtis išspręsti abipusiu sutarimu. Advokatai privalo vengti nereikalingo tarpusavio bylinėjimosi ir kitokių nekolegiškų, visuomenės pasitikėjimą advokatais menkinančių, Lietuvos advokatūros reputaciją pažeidžiančių ar advokato gerą vardą žeminančių tarpusavio santykių ir ginčų.“³⁴ Su šia etikos norma, kuri yra skirta advokatams, turėtų susipažinti ir kiekvienas tarpininkas vykdydamas savo veiklą, nes advokatų skatinimas ginčus spręsti taikiai, stengiantis išvengti teismo proceso yra teigiamas dalykas. Jeigu mediatoriai, turėdami pakankamai įgūdžių, žinių ir patirties, negebėtų savo asmeninių konfliktų išspręsti taikiu būdu, tai kaip visuomenė gali patikėti, jog pasitelkiant mediacijos proceso metodus galima rasti bendrą konsensuą ginčo metu? Mediatorių bylinėjimasis ir tarpusavio kova sprendžiant tam tikrą konfliktą sumenkintų tarpininkų profesijos reputaciją ir jų pranašumą prieš teismo procesą. O taip pat tai turėtų neigiamų pasekmių ir pačiai mediacijai, nes žmonės prarastų norą spręsti ginčus šiuo alternatyviu būdu ir teiktų prioritetą teisminei procesui, o tai reiškia, kad nebūtų sumažinamas teismų darbo krūvis.

Apibendrinant galima teigti, kad mediatoriaus profesinės etikos normos padeda užtikrinti, kad mediacijos procesas būtų profesionalus, greitas ir kokybiškas. Mediatoriaus lojalumas ir tolerancija klientams yra puikus sėkmės garantas mediacijos procese. Nuo to, koks bus tarpininko elgesys tiek mediacijos proceso metu, tiek ir už jo ribų, priklauso ir visuomenės požiūris į šią profesiją. Jei mediatorius elgsis nesivadovaudamas pagrindiniais etikos principais ir bendromis moralės normomis, tai jis sumenkina ne tik savo reputaciją, tačiau ir pakeis pačios mediacijos, kaip alternatyvaus ginčų sprendimo būdo, statusą visuomenės akyse. Mediatoriams svarbu išlaikyti ir draugiškus, bei dalykiškus tarpusavio santykius su kolegomis. Jų bendradarbiavimas ir taikus sutarimas gali būti puikus pavyzdys žmonėms, kad visus ginčus galima išspręsti ne kreipiantis į teismą, o taikiu būdu priimant abejoms pusėms naudingą sprendimą.

1.3 Mediatoriaus profesinės etikos reglamentavimas

Mediatorių profesinė etika mediacijos proceso metu yra susaistyta ne tik su bendraisiais esminiais moralės principais, tačiau ir su teisės aktais, kuriuose yra įtvirtintos tarpininko etikos

---

³⁴ Lietuvos advokatų etikos kodeksas, *ibid.*, 12 str. 9 d..

elgesio taisyklės. Pagrindiniai ir svarbiausi nacionaliniai teisės aktai, kuriais yra reglamentuojama mediatoriaus veikla ir profesinė etika tai yra Lietuvos Respublikos Mediacijos įstatymas³⁵, Teisėjų tarybos nutarimas „Dėl teisminės mediacijos taisyklių patvirtinimo“³⁶ ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (Civilinio proceso kodeksas)³⁷ ir kt.. Šiuose minėtuose teisės aktuose yra nustatyti konkretūs ir aiškūs mediacijos proceso reikalavimai, kuriais remiantis mediatorius turi vadovauti procesui. Teisės aktuose yra įtvirtintos mediacijos proceso taisyklės, mediatoriaus pareigos, mediacijos proceso tam tikri ypatumai ir mediacijos taikymo sąlygos. O taip pat juose yra apibrėžti mediatoriaus profesijai keliami reikalavimai ir už nustatytų reikalavimų nevykdymą grėšiančios atsakomybės bei jų rūšys.

Mediatoriaus veiklą reglamentuoja ne tik nacionaliniai teisės aktai, tarptautiniai teisės aktai, tačiau ir Europos Sąjungos teisės aktai, kuriuose yra įtvirtinti mediatoriaus profesijos nuostatai. Pagrindiniai Europos sąjungos teisės aktai, kurių tarpininkas yra įpareigotas laikytis tai yra Europos mediatorių elgesio kodeksas ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/52/EB dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų³⁸ bei kt.. Mediacijos procesas turi būti vykdomas griežtai atsižvelgiant į Europos Sąjungos nustatytus standartus. Šiuose Europos Sąjungos teisės aktuose, kaip ir nacionaliniuose teisės aktuose, yra nustatyti mediacijos metodai ir taikymui, tarpininko kompetencijai ir elgesiui keliami esminiai ir reikšmingiausi reikalavimai, svarbiausi mediacijos proceso principai ir tikslai.

Mediacijos procesą plačiai reglamentuoja Europos Sąjungos teisės aktai. Pagrindinis tai – Europos mediatorių elgesio kodeksas. Europos mediatorių elgesio kodeksą parengė Europos mediatorių grupė, kuriai tai padaryti padėjo Europos Komisija ir ši idėja buvo pristatyta Briuselyje 2004 m. liepos 2 d. vykusioje konferencijoje. Konferencijoje buvo aptarti klausimai, susiję su mediatoriams ir mediacijos procesui keliamų reikalavimų sureguliuavimu, o taip pat konferencijos dalyviai turėjo galimybę pasidalinti savo praktika šiuo klausimu. Briuselyje vykusioje konferencijoje buvo nuspręsta parengti Europos mediatorių elgesio kodeksą, tačiau palikti šį dokumentą kaip neoficialų ir neprivalomą Europos Sąjungos valstybėms narėms. Tai reiškia, kad pačioms valstybėms narėms buvo palikta laisvė nuspręsti, kokia apimtimi jos šį kodeksą perkels į nacionalinius teisės aktus, nes parengtas kodeksas yra tik rekomendacinio pobūdžio dokumentas.

Europos mediatorių elgesio kodekse yra išdėstyti mediatoriaus elgesiui ir kompetencijai keliami reikalavimai, kuriais turi remtis visi tarpininkai vadovaudami bet kokios rūšies mediacijai

---

³⁵ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas. TAR, 2017-07-12, Nr. 12053.

³⁶ Teisėjų tarybos nutarimas „Dėl teisminės mediacijos taisyklių patvirtinimo“. TAR, 2018-12-04, Nr. 19675.

³⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. Valstybės žinios, 2002-04-06, Nr. 36-1340.

³⁸ 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/52/EB dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų. Europos Sąjunga.

civilinių ir komercinių ginčų srityje. Šiame kodekse yra išskirti ir apibrėžti mediacijos pagrindiniai principai: kompetencija, konfidencialumas, nepriklausomumas, nešališkumas bei sąžiningumas. Taip pat esminiai mediacijos procedūrai keliami reikalavimai bei atlyginimo už suteiktas paslaugas tvarka. Vienas esminių Europos mediatorių elgesio kodekso ypatumų nuo kitų nacionalinių teisės aktų yra toks, kad šiame kodekse yra įtvirtinta nuostata dėl mediatoriaus paslaugų propagavimo: „Mediatoriai gali propaguoti savo veiklą, jei tai daroma profesionaliu, sąžiningu ir garbingu būdu.“³⁹ Šia nuostata mediatoriams yra suteikiama teisė laisvai reklamuoti savo suteikiamas paslaugas, tačiau tik tokiu būdu, kad nebūtų pažeidžiamos teisės normos ir kad būtų išlaikoma sąžininga mediatorių konkurencija. Mediatoriai turėtų vengti tokios reklamos, kuri galėtų suteikti klaidingą informaciją visuomenei, bei kuri žemintų ar menkintų kitų mediatorių suteikiamas paslaugas. Labai svarbu, kad reklamoje būtų pateikiama teisinga informacija, nes būtent iš skleidžiamos reklamos visuomenė susidaro tam tikrą įspūdį apie mediacijos procesą ir mediatoriaus profesiją. Jei reklamoje bus pateikiama tokia informacija, kuri neatitiks realybės, tai žmonės nusivils šiuo procesu ir tai padarys neigiamą įtaką mediacijos reputacijai.

Atsižvelgus į Europos mediatorių elgesio kodekso nuostatas, mediacijos paslaugas teikiančios šalys gali „[...] nuspręsti parengti išsamesnius kodeksus, pritaikytus specifinei jų veiklos aplinkai ar siūlomų mediacijos paslaugų rūšims bei konkrečioms sritims, pavyzdžiui, mediacijai šeimos ar vartotojų teisių gynimo klausimais.“⁴⁰ Todėl šis kodeksas yra pagrindas, kuriuo remiantis nacionaliniuose teisės aktuose, yra įtvirtintas alternatyvus ginčų sprendimo būdas – mediacija. Lietuvoje, LR Mediacijos įstatyme, yra įtvirtinta nuostata, kad kiekvienas mediatorius, kuris vykdo mediacijos paslaugas, privalo laikytis Europos mediatorių elgesio kodekso. Ši nuostata mediatoriui yra absoliuti. Kituose Europos Sąjungos teisės aktuose mediatoriaus profesinė etika taip pat yra reglamentuojama atsižvelgiant į Europos mediatorių elgesio kodeksą, jo nuostatas. Juose taip pat nustatyti pagrindiniai ir didžiausią reikšmę mediacijos procesui turintys etikos principai, kompetencijos reikalavimai, mediatoriaus skyrimo ir už jo suteiktas paslaugas atlyginimo klausimai, ir t.t..

Dar vienas svarbus tarptautinis teisės aktas, reglamentuojantis mediacijos procesą tai – Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/52/EB dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų. Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba išsikėlė tikslą, kad būtų plėtojamas alternatyvus ginčų sprendimas ir kad žmonės, norintys teisiniu būdu išspręsti savo konfliktą, turėtų galimybę kreiptis ne tik į teismą, tačiau galėtų pasinaudoti ir kitomis alternatyvomis. Tačiau tinkamam mediacijos procesui užtikrinti reikėjo nustatyti pamatinius šio

---

³⁹ Europos mediatorių elgesio kodeksas, *supra note* 11. Žiūrėta per internetą 2019-03-20.

⁴⁰ Europos mediatorių elgesio kodeksas, *ibid.* Žiūrėta per internetą 2018-01-22.

http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

alternatyvaus ginčų sprendimo būdo principus ir taisykles, o taip pat buvo reikalingi tarptautiniai teisės aktai, kurie reglamentuotų šiuos aspektus. Todėl Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvą, norėdami atkreipti valstybių narių dėmesį į tai, kad visuomenė būtų supažindinama su mediacijos proceso galimybėmis ir lankstumu, kad žmonės dažniau būtų skatinami ginčus spręsti mediacijos būdu ir kad nebūtų ribojamos galimybės žmonėms patiems laisva valia pasirinkti ar ginčus spręsti alternatyviu ginčų sprendimo būdu, ar pasirinkti teismo procesą. Šioje direktyvoje yra įtvirtinta norma, kurioje aiškiai apibrėžiama, ko yra siekiama direktyvos nuostatomis, tai: „[...] sudaryti geresnes alternatyvaus ginčų sprendimo galimybes ir propaguoti taikų ginčų sprendimą skatinant naudotis mediacija bei užtikrinant subalansuotą mediacijos ir teismo proceso ryšį.“⁴¹ Taip pat šioje direktyvoje yra įtvirtinti pagrindiniai reikalavimai Europos Sąjungos valstybėms narėms užtikrinti tinkamą mediacijos proceso kokybę, bei mediacijos konfidencialumo ir kompetencijos principų įgyvendinimą.

Direktyvoje Europos Taryba pabrėžė, kad mediacija tai – kur kas efektyvesnis ir greitesnis ginčų sprendimo būdas. Mediacijos proceso būdu priimtas taikus sprendimas, ginčo šalims yra labiau priimtinas dėl to, kad jos pačios nusprendžia šio susitarimo esmę ir dėl to yra linkusios priimto susitarimo laikytis. Taikus ginčų sprendimas yra puikus būdas norint išsaugoti gerus ir draugiškus tarpusavio santykius. Direktyvoje taip pat yra aptarta tai, kad mediacijos metu priimtas rašytinis sprendimas, valstybėje narėje turi būti pripažintas kaip privalomai vykdomu ginčo šalims, priėmusiems šį sprendimą, nes tik tokiu atveju, priimtas susitarimas bus privalomai vykdomas ir kitoje valstybėje narėje. Direktyvos nuostatos yra taikomos mediacijai tarptautiniuose ginčiuose, tačiau jas taip pat galima pritaikyti ir nacionaliniuose teisės aktuose bei tiems ginčams, kurie yra sprendžiami nacionaliniame lygmenyje. Taip pat minėtoje direktyvoje Europos Taryba išskyrė tai, kad valstybės narės „[...] tinkamomis priemonėmis turėtų skatinti mediatorių mokymą ir veiksmingų mediacijos paslaugų teikimo kokybės kontrolės mechanizmų įdiegimą.“⁴² Europos Sąjungos valstybėse, pirmiausia, yra siekiama, jog būtų užtikrinamas kokybiškas ir profesionalus mediacijos paslaugų suteikimas, o tai pasiekti galima tik rengiant atitinkamus mokymus mediatoriams ir kontroliuojant jų profesinę veiklą. Todėl valstybės narės yra skatinamos suteikti mediatoriams profesionalius mokymus bei sukurti sistemą, kuri kontroliuotų mediatoriaus veiklą.

Lietuvoje mediacija pirmuosius populiarumo žingsnius pradėjo žengti dar 2003 m., kai imdami pavyzdį iš Jungtinių Amerikos Valstijų buvo pradėta siūlyti civilinius ginčus spręsti ne

---

⁴¹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2018 m. gegužės 21 d. 2008/52/EB dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų, 1 str. 1 d... Žiūrėta per internetą 2019-01-22. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32008L0052>

⁴² Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/52/EB dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų, *ibid.*, 16 p..

teisminiu keliu, o pasitelkiant į pagalbą jam alternatyvius ginčų sprendimo metodus.⁴³ Vienas iš tokių būdų yra mediacijos procesas. Iš pradžių tam tikrų specifinių žinių ir patirties Lietuva mokėsi iš užsienio šalių: Vokietijos, Didžiosios Britanijos, Slovėnijos, Norvegijos ir kt., tačiau laikui bėgant buvo sukurtas projektas, kurio metu buvo siekiama nukreipti besiginčijančius asmenis į teisminę mediaciją, taip išvengiant ilgo ir brangaus teismo proceso.⁴⁴ „Lietuvos Bandomasis teisminės mediacijos projektas pradėjo veikti remiantis Teismų tarybos 2005 m. gegužės 20 d. patvirtintu Bandomuoju teisminės mediacijos projektu ir Teisminės mediacijos taisyklėmis (2005) [...]“⁴⁵ Šis teisėjų tarybos nutarimas yra pagrindinis mediacijos teisinis pagrindas Lietuvoje.⁴⁶ Vėliau Civilinio proceso kodekse buvo įtvirtinta nuostata, kad civilinius ginčus galima spręsti ne tik teismo keliu, tačiau ir taikiu būdu – pasitelkiant į pagalbą mediacijos procesą. „Teismas, parengiamojo teismo posėdžio metu nustatęs ginčo esmę, pasiūlo šalims pasiekti priimtina abiem šalims susitarimą ir sudaryti taikos sutartį, taip pat praneša šalims apie galimybę ginčą spręsti teisminės mediacijos būdu ir pasiūlo šalims šia galimybe pasinaudoti. Teismas imasi priemonių šalims sutaukyti.“⁴⁷ Taip teismuose buvo formuojamas naujas požiūris į taikinimo procedūrą ir taikų ginčo sprendimą. Teisėjai vis dažniau skatino ginčo šalis siekti taikaus kompromiso sprendžiant iškilusį ginčą ir vis rečiau ragino tęsti teismo procesą. Taip tikėdamiesi, kad teismuose ne tik sumažės darbo krūvis, tačiau žmonės galės greičiau ir kur kas pigiau išspręsti savo tarpasmeninius nesutarimus.

Mediacijos įstatymas yra priimtas siekiant sureguliuoti mediacijos procesą ir nustatyti aiškias tarpininkų veiklos ribas, bei siekiant plėtoti mediacijos procesą. „Šis įstatymas nustato pagrindines civilinių ginčų mediacijos sąlygas, institucijų funkcijas mediacijos srityje, reikalavimus asmenims, siekiantiems teikti mediacijos paslaugas, mediacijos vykdymo tvarką, teisminės mediacijos ypatumus, mediatorių drausminę atsakomybę.“⁴⁸ Mediacijos įstatyme yra įvardinti visi pagrindiniai mediacijos principai ir sąlygos, kuriomis remiantis turi vykti mediacijos procesas. Taip pat mediatorių skyrimo tvarka ir mediacijos paslaugų teikimo reikalavimai, už kurių nesilaikymą mediatoriui gali kilti tam tikra drausminė, civilinė ar kt. rūšies atsakomybė. Mediacijos įstatymo pagalba yra užtikrinama, kad nebūtų pažeidžiami mediacijos proceso dalyvių interesai ir kad būtų apsaugotos asmenų, dalyvaujančių mediacijos procese, pagrindinės teisės bei

---

⁴³ Kaminskienė, N., *Teisminė mediacija Lietuvoje. Qou vadis?* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010 m.) p. 54.

⁴⁴ Kaminskienė, N., *supra note*, 36, p. 54.

⁴⁵ Kaminskienė, N., *supra note* 36, p. 56.

⁴⁶ Kaminskienė, N., *Ibid.*, p. 56.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340, 231 str..

⁴⁸ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, *supra note* 26, 1 str.. Žiūrėta 2018-12-13 per internetą. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

laisvės. Reikėtų išskirti vieną svarbiausių dalykų, kuris yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos mediacijos įstatyme, t. y. mediacijos paslaugai keliami reikalavimai, tai:

1) Mediacijos paslaugas gali teikti tik tie asmenys, kurie yra įrašyti į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą;

2) Sutikti vadovauti mediacijos procesui gali tik tas mediatorius, kuris yra visiškai nešališkas ir neutralus prieš ginčo šalis ir prieš prasidedant procesui privalo atskleisti visą informaciją, kuri gali būti susijusi su abejonėmis dėl jo šališkumo;

3) Viena iš mediatoriaus pareigų yra laikytis Europos mediatorių elgesio kodekso;

4) Mediatorius, šalių prašomas, turi pateikti joms informaciją apie savo kompetenciją ir turėtą praktiką;

5) Jei mediacijos paslaugos yra teikiamos atlygintinai, tai dėl to turi būti pasirašoma sutartis tarp ginčo šalių ir mediatoriaus, joje nurodant užmokesčio dydį ir tvarką;

6) Tarpininkui yra draudžiama atstovauti kurią nors iš šalių sprendžiant ginčą, jei jis vadovauja tam mediacijos procesui.⁴⁹

Mediatoriai gali vadovauti mediacijos procesui tik tuo atveju, jeigu jie griežtai atitinka visus šiuos jiems keliamus profesinius reikalavimus, kitu atveju, jiems užsiimti šia veikla nėra galima. Nacionaliniuose teisės aktuose šis LR Mediacijos įstatymas yra vienas pagrindinių ir esminių mediatorių profesinę etiką reglamentuojančių įstatymų Lietuvoje.

Teisėjų tarybos nutarimas „Dėl teisminės mediacijos taisyklių patvirtinimo“ (Teisminės mediacijos taisyklės) yra nacionalinis teisės aktas, kuriame yra įtvirtintos teismuose vykdomos mediacijos proceso nuostatos. Šiose taisyklėse yra apibrėžiamos teismuose vykdomo mediacijos proceso organizavimo tvarka ir atvejai, kuomet civilinės bylos gali būti nagrinėjamos teismui alternatyviu ginčų sprendimo būdu. Kai teisme yra nagrinėjama tam tikro pobūdžio byla, kuri gali būti išspręsta su mediatoriaus pagalba, tai teisėjas turi teisę proceso dalyvius nukreipti pabandyti ginčą išspręsti mediacijos būdu. Teisminė mediacija yra konkrečiau sureguliuota įstatymu, todėl teisminės mediacijos taisyklėse taip pat yra įtvirtinti pagrindiniai proceso principai, kuriais turi vadovautis tiek mediatorius, tiek ir procese dalyvaujantys asmenys. Šių taisyklių pagalba yra užtikrinama, kad teisminė mediacija vyktų pagal nustatytus standartus ir kad tarpininkas vadovautų procesui atsakingai. Mediatoriaus pareiga yra užtikrinti, kad proceso metu

---

⁴⁹ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, *supra note* 26, II d. 4 str.

šalys jaustūsi saugiai ir pasitikėtū šia procedūra. Tačiau svarbiausia, kad pasitelkiant mediacijos taisyklėse nustatytus principus, mediatoriaus elgesys atitiktū nustatytas etikos elgesio normas.

Teisminės mediacijos procesui taip pat gali vadovauti teisėjas, kuris yra įgijęs mediatoriaus statusą. Todėl teisėjams, siekiantiems gauti mediatoriaus statusą, teisinė tvarka ir taisyklės yra reglamentuotos Teisėjų tarybos nutarime dėl „Mediatoriaus statuso suteikimo ir panaikinimo teisėjams tvarkos aprašas.“ Šiame apraše yra įtvirtintos mediatoriaus statuso teisėjams suteikimo pagrindinės sąlygos, o taip pat pagrindai, kuriais remiantis gali būti panaikintas teisėjui suteiktas mediatoriaus statusas. Pagrindiniai reikalavimai keliami teisėjams, norintiems vykdyti mediacijos procedūras yra tokie, kokie yra keliami ir asmenims nesantiems teisėjais, tačiau siekiantiems tapti mediatoriais.

Mediatoriaus profesinės etikos reglamentavime LR Civilinio proceso kodeksas yra vienas pagrindinių nacionalinių įstatymų, kuriame yra įtvirtinta nuostata, jog civiliniai ginčai gali būti sprendžiami ne teisme, o bandant surasti ginčo sprendimą taikiai. Kaip jau buvo minėta aukščiau, tai yra tarsi pamatas, kuris padėjo žengti mediacijos procesui pirmuosius žingsnius Lietuvoje. „Taip įstatymų leidėjas sudarė teisinę prielaidą teisėjams įvertinti taikaus ginčo sprendimo pranašumus, padėjo formuoti jų „taikingam“ mąstymui, o besiginčijančius paskatino spręsti ginčus taikiai.“⁵⁰ Kodekse yra nustatyti reikalavimai teisminės mediacijos procesui ir įtvirtintos nuostatos, kuomet mediatorius privalo nusišalinti nuo ginčo sprendimo teisminės mediacijos metu. Tarpininkas negali vadovauti teisminei mediacijai, jeigu jis yra:

- 1) Susijęs su proceso dalyviais teisiniais santykiais ir tai turėtų įtakos mediatoriaus teisėms ar pareigoms;
- 2) Susijęs su proceso dalyviais giminystės ar kt. ryšiais;
- 3) Atstovavo ar atstovauja vieną iš proceso dalyvių byloje;
- 4) Tarpininkas yra dalyvavęs nagrinėjant bylą teisme kaip liudytojas, ekspertas, prokuroras ar kt..⁵¹

Minėti reikalavimai mediatoriui yra keliami todėl, kad būtų užtikrinama, jog mediacijos procesas vyktų skaidriai bei kad būtų užtikrinama proceso dalyvių lygybė. Taip pat siekiama užtikrinti, kad nebūtų piktnaudžiaujama savo pareigomis ir statusu norint pasiekti geresnių ir palankesnių rezultatų konkrečiam proceso dalyviui. Tarpininkas privalo išlikti neutralus ir nešališkas abejoms ginčo šalims, todėl neturi būti kaip nors suinteresuotas proceso baigtimi. „Mediatorius turi vesti procedūras tinkamu būdu, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, įskaitant

---

⁵⁰ Kaminskienė, N., *supra note* 36, p. 55.

⁵¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, *supra note* 40, 231-2 str..

galimą šalių jėgos disbalansą ir bet kokius pageidavimus, kuriuos šalys gali pareikšti, teisės aktų reikalavimus bei poreikį greitai išspręsti ginčą.⁵² Tarpininko pareiga yra suteikti taikinimo paslaugas taip, kad gaunama nauda iš taikinimo proceso ginčo šalims būtų vienoda.

Apibendrinant galima teigti, kad mediatorių profesinės etikos reglamentavimas tiek nacionaliniu, tiek ir tarptautiniu lygmeniu yra labai panašus. Remiantis aukščiau minėtais teisės aktais, galime pastebėti, kad mediacijos proceso principai tiek Lietuvoje, tiek ir užsienio šalyse yra tokie patys. Tarpininkas turi būti savo srities profesionalas, turėti aukštą kompetencijos lygį, vadovauti procesui sąžiningai, turi būti nuo nieko nepriklausomas, neutralus ir nešališkas asmuo. Svarbiausias mediacijos proceso principas tai – konfidencialumas. Jis, kaip pranašumas ir pagrindinė mediacijos sąlyga, yra išskiriamas visuose teisės aktuose. Lietuvoje pagrindiniai teisės aktai, kurie reglamentuoja mediatoriaus profesinę etiką yra LR Mediacijos įstatymas ir Teisminės mediacijos taisyklės. Šiuose teisės aktuose yra įtvirtinami ne tik esminiai ir reikšmingiausi mediatoriaus elgesiui keliami etikos principai, tačiau ir mediacijos proceso taisyklės, tarpininko skyrimo ir apmokėjimo tvarka, bei mediacijos taikymo sąlygos.

Apibendrinant šį skyrių galima teigti, kad mediatoriaus etika tai yra vienas iš esminių faktorių, kad mediacijos proceso metu būtų pasiekiami geriausi rezultatai. Etika tai yra moralės normomis grindžiamas tarpininko elgesys tiek mediacijos proceso metu, tiek ir už jo ribų. Asmuo, norėdamas tapti tarpininku, privalo turėti ne tik tam tikrų profesinių žinių, tačiau ir asmeninių savybių. Tik elgdamasis dorai, sąžiningai, korektiškai ir būdamas lojalus klientams tarpininkas gali tikėtis įgauti šalių prielankumą ir pasitikėjimą. Mediatoriaus etiškas elgesys formuoja ir įtakoja visuomenės požiūrį į šį alternatyvų ginčų sprendimo būdą. Tarpininkas, kuris elgiasi pagal visuomenėje nusistovėjusias moralės normas ir atitinka šiai profesijai keliamus reikalavimus, gali laikyti save profesionalu. Mediacijos etikos principai yra įtvirtinti tiek ir nacionaliniuose, tiek ir tarptautiniuose teisės aktuose. Visuose teisės aktuose yra išskiriami patys pagrindiniai mediacijos proceso principai, kurių laikantis tarpininko elgesys yra laikomas etišku, t. y.: mediatoriaus sąžiningumas, neutralumas, nešališkumas, nepriklausomumas ir konfidencialumas. Šių principų įtvirtinimas teisės aktuose padeda užtikrinti, kad mediacijos procesas vyktų pagal nustatytus reikalavimus ir būtų skaidrus. Mediatoriaus elgesys yra griežtai reglamentuotas teisės normomis, kurių mediatorius privalo laikytis. O tai yra svarbu todėl, kad šis alternatyvus ginčų sprendimo būdas visuomenės akyse būtų vertinamas kaip teigiamas procesas, kurio pagalba išspręsti iškilusius ginčus galima kur kas efektyviau ir paprasčiau, nei teismo procesu.

---

⁵² Europos mediatorių elgesio kodeksas, *supra note* 26, 3.1 str.. Žiūrėta per internetą 2019-01-22.
http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

2. MEDIATORIAUS ETIKOS PAGRINDINIAI ASPEKTAI

Kaip jau buvo minėta prieš tai buvusiam skyriuje, tarpininkas privalo laikytis jam nustatytų etikos normų, kad būtų užtikrinamas skaidrus, garbingas ir sąžiningas procesas. „Tarpininkavimo metu tarpininkas valdo emociškai įtemptą, greit kintančią situaciją, padeda konflikto šalims gerinti tarpusavio supratimą, tad jis turi turėti daug žinių ir įgūdžių.“⁵³ Todėl mediatoriaus kompetencija ir kvalifikacija taip pat turi atitikti šiam procesui keliamus reikalavimus, nes tik tokiu atveju, gali būti pasiekiami geriausi mediacijos proceso rezultatai. Tam, kad mediatorius laikytųsi pagrindinių etikos elgesio principų, reikia ir asmeninių mediatoriaus savybių, tokių kaip: objektyvumas, sumanumas, pozityvumas, sąžiningumas, kantrumas, lojalumas, nešališkumas ir kt., kurios padėtų mediatoriui susitvarkyti su jam pavestomis funkcijomis ir užduotimis. Mediacijos procese etikos principų laikymasis yra ne tik sėkmingo konkretaus ginčo sprendimo pasiekimas, tačiau tai kartu yra ir mediatoriaus sėkmingos tolimesnės karjeros garantas. Mediatorius, kuris laikosi etikos normų ir yra dėmesingas, visada bus vertinamas teigiamai ir savo specializacijoje pasieks geriausių rezultatų. Tarpininkas, privalo laikytis etikos elgesio taisyklių ne tik su procese dalyvaujančiais asmenimis ar savo asmeniniame gyvenime, tačiau jo pareiga taip pat yra elgtis pagal etikos normas ir su kolegomis, kad būtų palaikomi darnūs ir draugiški tarpusavio santykiai.

Nors mediatoriaus elgesiui yra keliami platesni ir didesni reikalavimai, tačiau šiame skyriuje aptarsime tik keletą pačių pagrindinių ir esminių mediatoriaus etikos aspektų, kurie yra įtvirtinti ir pagrindiniame Europos mediatorių elgesio kodekse, bei kituose tarptautiniuose ir nacionaliniuose mediacijos procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose.

2.1 Mediatoriaus kompetencija

Kaip buvo minėta aukščiau, mediatorius mediacijos procese atlieka labai svarbų vaidmenį. Remiantis Europos Parlamento ir tarybos direktyva dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų, 3 str., mediatorius yra apibūdinamas taip: „[...] mediatorius – trečiasis asmuo, kurio prašoma veiksmingai, nešališkai ir kompetentingai vykdyti mediaciją, neatsižvelgiant į jo statusą arba profesiją atitinkamoje valstybėje narėje ir į tai, kaip šis trečiasis asmuo buvo paskirtas ar paprašytas vykdyti mediaciją.“⁵⁴ Tarpininkas padeda šalims priimti joms tinkamiausią ginčo sprendimo būdą, siekia šalių interesų suderinimo, padeda šalims atsiskleisti ir išsakyti savo asmeninius poreikius bei lūkesčius, nuteikia ginčo šalis pozityviai ir valdo bei yra atsakingas už tolimesnę mediacijos proceso eigą. Šioms tarpininko funkcijoms atlikti reikalinga tinkama mediatoriaus kompetencija. „Kompetencija – gebėjimas atlikti tam tikrą konkretų darbą.

⁵³ Račelytė, D., *Konfliktų studijų pagrindai*, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009), p. 196.

⁵⁴ Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 21 d. direktyva 2008/52/EB dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų, 3 str.

Kompetencija apima patirtį, įgūdžius ir žinias, dažnai ir tam tikras asmenines savybes (ar asmeninių savybių nebuvimą).⁵⁵ O taip pat yra ypatingai svarbu, kad procesui vadovautų toks mediatorius, kuris yra įgijęs reikiamą darbui kvalifikaciją. „Kvalifikacija – asmens gebėjimai ir žinios, kurias jis sugeba tam tikroje veikloje panaudoti tam tikru lygiu. Kvalifikacija įgyjama įgimtų gabumų ir ugdomų bei lavinamų bendrųjų gebėjimų pagrindu.“⁵⁶

Mediatoriaus kompetencija yra glaudžiai siejama su etišku mediatoriaus elgesiu. Kompetentingas mediatorius yra toks mediatorius, kuris procesui vadovauja ne tik atsižvelgdamas į teisės normose įtvirtintas nuostatas, tačiau ir remdamasis visuomenėje nusistovėjusiais etikos standartais. Mediatoriaus veikla yra susijusi su asmenų gerovės siekimu, todėl mediatorius turi elgtis taip, kad savo veikla nesukeltų neigiamų padarinių ne tik visuomenei, tačiau ir nepakenktų mediacijos reputacijai. Nuo to, kaip mediatorius supranta etiką ir jos reikšmę, priklauso ir mediatoriaus elgesys mediacijos procese, o tai įtakoja ir mediacijos proceso kokybę. Etikos normų pritaikymas mediatoriaus profesinėje praktikoje lemia mediatoriaus profesionalumo lygį. Mediatorius yra laikomas kompetentingu ne tik tuo atveju, kai jis turi reikiamą kvalifikaciją, tačiau taip pat yra atsižvelgiama į jo elgesį su procese dalyvaujančiais asmenimis. Visuomenės akyse mediatorius bus laikomas savo srities profesionalu, kai jis remsis ir teisės aktais, ir pagrindiniais mediacijos proceso principais, ir moralės normomis. Visi trys aspektai įpareigoja mediatorius stengtis išlaikyti aukštą kompetencijos lygį.

Europos mediatorių elgesio kodekse 1 straipsnio, 1 dalyje yra apibrėžiama mediatoriaus kompetencija taip: „Mediatoriai turi būti kompetentingi ir gerai nusimanyti mediacijos procese. Reikšmingi veiksniai šiuo požiūriu apima tinkamą mokymą ir nenutrūkstamą žinių bei praktinių mediacijos įgūdžių atnaujinimą, atsižvelgiant į bet kokius reikšmingus standartus arba akreditavimo sistemas.“⁵⁷ Iš šio apibrėžimo galime spręsti, kad, pirmiausia, asmuo, norėdamas vadovauti mediacijos procesui, privalo išmanyti mediacijos proceso subtilybes, pvz.: ar konkretus ginčas gali būti sprendžiamas alternatyviu ginčų sprendimo būdu, kokios technikos gali būti naudojamos mediacijos procese, koks mediacijos stilius konkrečiam atvejui būtų tinkamiausias, kaip tinkamai užmegzti pokalbį su ginčo šalimis ir sumažinti emocinę įtampą, ir t. t.. O antra, tarpininkas turi turėti tam tinkamą kvalifikaciją ir nuolat atnaujinti jau įgytas žinias bei gebėjimus. Taip pat mediatoriaus privalo turėti tam tikrų specifinių žinių konkrečiam ginčui išspręsti, nes gali pasitaikyti atvejų, kuomet ginčas gali būti kilęs dėl tokio dalyko, kuriam išspręsti reikalingos specialios žinios. Jeigu tarpininkas imsis spręsti ginčus, reikalaujančius tam tikrų žinių ar įgūdžių,

⁵⁵ Vikipedija, Laisvoji enciklopedija. Žiūrėta 2018-12-12 per internetą. <https://lt.wikipedia.org/wiki/Kompetencija>.

⁵⁶ Vikipedija, Laisvoji enciklopedija. Žiūrėta 2012-12-12 per internetą. <https://lt.wikipedia.org/wiki/Kvalifikacija>

⁵⁷ Europos mediatorių elgesio kodeksas, *supra note* 11, 1 str. 1 d. Žiūrėta per internetą 2018-12-12.

http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

kurių jis neturi, jis gali pakenkti ne tik tolimesniam mediacijos procesui, tačiau ir pačioms ginčo šalims, nes klaidingas ar netinkamas žinių pritaikymas gali paveikti šalių nuomonę ar požiūrį neigiamai, dėl ko šalys nepriims labiausiai jų interesus tenkinančio sprendimo. O taip pat proceso dalyviai dėl tokio sprendimo gali patirti tam tikrų nuostolių, už kurių atlyginimą būtų atsakingas tarpininkas. Tokiu atveju mediacijos procesas neatliks tikrosios savo funkcijos ir nebus pasiekiami norimi proceso rezultatai.

Lietuvos Respublikoje mediacijos procesui gali vadovauti tik tie asmenys, kurie yra įtraukti į mediatorių sąrašą. Toks reikalavimas yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje: „Mediacijos paslaugas gali teikti tik mediatorius, įrašytas į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą, išskyrus šio straipsnio 7 dalyje nurodytus atvejus.“⁵⁸ Į šį sąrašą gali būti įtraukti tik tie fiziniai asmenys, kurie turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą, yra išklause ir baigę specialius mediacijos mokymus ir yra išlaikę mediatorių kvalifikacinį egzaminą.⁵⁹ Išimtis yra taikoma tik tiems asmenims, kurie „[...] pagal Europos Sąjungos valstybės narės ar Europos ekonominės erdvės valstybės teisės aktus tos valstybės kompetentinga institucija yra suteikusi teisę teikti mediacijos paslaugas, neribojama laisvė laikinai teikti mediacijos paslaugas Lietuvos Respublikoje.“⁶⁰

Nors mediatorius neprivalo turėti teisinio išsilavinimo, tačiau svarbu paminėti, kad dažniausiai kylantys ginčai yra ginčai dėl civilinės teisės, pavyzdžiui: dėl turto padalijimo, dėl skyrybų, dėl vaikų išlaikymo priteisimo ir bendravimo tvarkos nustatymo, dėl turto paveldėjimo ir pan., o tokių ginčų išsprendimui reikia atitinkamų teisinių žinių. Tokios žinios reikalingos tam, kad būtų tinkamai apsaugoti besiginčijančių šalių interesai, o ypač šeimos ginčų bylose, kai reikia apsaugoti trečiojo asmens – vaiko interesus. Neretai pasitaiko ir tokių ginčų, kurie išsiskiria savo specifika, pavyzdžiui, darbo ginčai. Tokiuose ginčiuose mediatoriaus pareiga yra ypatingai didelį dėmesį skirti silpnesniajai šaliai, kad proceso metu nebūtų pažeidžiami jos interesai ir kad nebūtų jėgų disbalanso. Taip pat įstatymų žinojimas mediatoriui gali padėti numatyti galimas teises pasekmes, jeigu ginčas būtų sprendžiamas teisme, todėl tarpininkas apie tokias pasekmes gali informuoti savo klientus, dalyvaujančius mediacijos procese. Taigi mediatorius, turintis teisinį išsilavinimą, greičiau įgauna šalių pasitikėjimą, ko pasėkoje, procesas vyksta efektyviau ir neretai yra pasiekiami geresni rezultatai.

Daugumoje pasaulio šalių, kuriose mediacijos procesas jau yra įprastas ir dažnas būdas spręsti iškilusius tarpasmeninius ginčus, mediatoriui yra taikomi panašūs standartai ir

---

⁵⁸ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, 4 str. 1 d.. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 87-3462.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, *ibid.*, 6 str..

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Mediacijos įstatymas, *supra note* 26, 4 str. 7 d..

reikalavimai. Pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose, norint tapti mediatoriumi reikia išklaudyti specialius mediatoriams skirtus kursus.⁶¹ Tokių kursų nauda JAV yra suprantama kaip vienas iš garantų, kad mediacijos procesas bus gana sėkmingas.⁶² Tačiau net ir tokioje šalyje, kurioje mediacija pasirodė vienoje iš pirmųjų ir yra labai populiarė, nėra aiškiai ir konkrečiai nustatyti, ir reglamentuoti mediatoriaus kvalifikacijai keliami reikalavimai bei įsipareigojimai.

Priešingai yra Australijoje. Australijos nacionalinė asociacija yra patvirtinusi Australijos nacionalinius mediatoriaus praktikos standartus, kuriuose konkrečiai ir išsamiai yra išvardinti keliami reikalavimai mediatoriaus kompetencijai.⁶³ Profesionalus mediatorius Australijoje turi atitikti jam nustatytus standartus ir puikiai išmanyti visus mediacijos proceso ypatumus. „Įvardijamos žinių sritys, apimančios, tačiau nesiribojančios vien jomis:

- Konflikto prigimtis, apimanti galios ir prievartos dinamiką.
- Mediacijos tinkamumas ir netinkamumas.
- Pasirengimas mediacijai, atranka (parinkimas), įtraukimas.
- Komunikacijos modeliai esant konfliktui bei derybų situacijoms.
- Derybų dinamika mediacijoje.
- Tarpkultūriniai mediacijos ir ginčų sprendimo klausimai.
- Mediacijos proceso principai, etapai ir funkcijos.
- Mediatorių vaidmenys ir funkcijos.
- Paremiančių asmenų, teisininkų ir kitų profesionalų vaidmenys bei funkcijos mediacijoje.
- Mediacijos įstatymai, svarbūs mediacijai klausimams dėl konfidencialumo, medijuotų susitarimų įvykdomumo ir mediatorių atsakomybės.“⁶⁴

Lietuvoje taip pat yra išskiriami ir iškeliami konkretūs mediacijos proceso reikalavimai. Tam turi įtakos tai, jog vienas iš mediacijos proceso principų yra galimybė pačioms ginčo šalims pasirinkti tarpininką, kuris vadovaus jų mediacijos procesui. Užtenka vien to fakto, kad pačios šalys juo pasitikėtų ir norėtų jį matyti savo ginčo sprendime. Jei tarpininko kvalifikacijai būtų iškeliami pernelyg dideli reikalavimai, tuomet sumažėtų asmenų, galinčių tapti mediatoriais arba padaugėtų neprofesionalių tarpininkų. Suteikiama diskrecijos laisvė proceso dalyviams, patiems

---

⁶¹ Spencer, D., Brogan, M., *Mediation Law and Practice* (Cambridge University Press, 2006).

⁶² Spencer, D., Brogan, M., *ibid.*.

⁶³ Kaminskienė, N., *et. al.*, *supra note* 9, p. 117.

⁶⁴ Kaminskienė, N., *et. al.*, *supra note* 9, p. 117.

pasirinkti mediatorių jų tarpasmeniniam ginčui išspręsti, daro mediacijos procesą patrauklesnį ir populiareesnį, o tai yra labai svarbu, jei norima sumažinti didelį teismų darbo krūvį ir skatinti alternatyvų ginčų sprendimo būdą.

Mediatoriaus pareiga yra padėti šalims išspręsti ginčą ir pasirašyti tokią taikos sutartį, kurią ateityje noriai vykdytų abi ginčo šalys. Todėl tarpininkas turi mokėti puikiai komunikuoti, nes visas mediacijos procesas yra paremtas tarpusavio bendravimo principu. Jis turi gebėti reikiamu momentu nukreipti šalių dėmesį ir pakeisti temą, kad sumažintų tarp šalių tvyrančią įtampą, gebėti užmegzti pokalbį su proceso dalyviais ir pastebėti jų nuotaikų kaitą, atpažinti ir suprasti šalių neverbalinę (kūno) kalbą. Taip pat labai svarbu, kad mediatorius gebėtų išvelgti ir suprasti tikrąją ginčo priežastį, kad galėtų nukreipti proceso dalyvius ginčo esmės link. Dažniausiai, kilus ginčui, šalys vadovaujasi ne sveiku protu ir racionalių mąstymu, o emocijomis, todėl nukrypsta nuo tikrosios ginčo priežasties ir atsiduria tarsi aklavietėje: nei viena iš šalių nenori nusileisti ir laikosi savo principų. Tokiu atveju, mediatoriaus pareiga yra išklaudyti abi šalis, leisti joms išsikalbėti ir galiausiai sugrąžinti prie ginčo esmės. Tarpininkas taip pat turi turėti vadovavimo įgūdžių, nes viena iš mediatoriaus pagrindinių funkcijų yra vadovauti visam procesui. Tarpininko užduotis yra parinkti konkrečiam atvejui tinkamas technikas, stilius ir numatyti proceso tolimesnę eigą. Nuo to, kokia yra mediatoriaus kompetencija priklauso ir mediacijos proceso baigtis. „Taikydamas profesines žinias, mediatorius gali pasirinkti tinkamesnį mediacijos tipą, pritaikyti mediacijos procesą, ir, įvertinęs savo profesinės kompetencijos ribas, veiksmingiausiai padėti nesutarimo šalims.“⁶⁵ Kai mediatorius neturi pakankamos kvalifikacijos tarpininkauti sprendžiant šalių ginčą, jis privalo atsisakyti medijuoti jų ginčui arba patarti šalims kreiptis į kitą, konkrečiu atveju daugiau kompetencijos turintį mediatorių.

Reikalavimas nuolat tobulintis mediatoriams ir kelti savo kvalifikaciją yra įtvirtintas ir Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo 8 straipsnyje: „Mediatoriai, įrašyti į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą, taip pat mediatoriai, kurių veikla šio įstatymo nustatyta tvarka yra laikinai sustabdyta, turi nuolat tobulinti kvalifikaciją.“⁶⁶ Jie privalo kas 5 metus pateikti kvalifikacijos tobulinimą įrodančius dokumentus.⁶⁷ Tai parodo, kad Lietuvoje mediatoriaus kompetencijai yra skiriamas nemažas dėmesys, dėl to tarpininkas negali nustoti tobulinti savo įgūdžių, turi nuolat atnaujinti žinias, dalyvauti mokymuose ir seminaruose, bei domėtis naujomis mediacijos proceso tendencijomis ir galimybėmis.

---

⁶⁵ Kaminskienė, N., *supra note 9*, p. 121.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, *supra note 26*, 8 str.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, *ibid.*, 8 str.

Kaip buvo minėta aukščiau, mediatoriaus profesionalumui turi įtakos ir jo asmeninės savybės. Pagal W. E. Slimkiną tobulas mediatorius turėtų būti: kantrus kaip Jobas, atkaklus ir tiesmukiškas kaip anglas, sąmojingas kaip airis, ištvermingas kaip maratono bėgikas, klastingas kaip Machiavellis, išmintingas kaip Saliamonas, jis turi gebėti atpažinti apgaulę ir būti „storiaodis“ kaip raganosio oda.⁶⁸ Mediatorius turi mokėti sukurti pozityvią ir malonią aplinką, kad ginčo šalys jaustųsi gerai, jaukiai ir saugiai. Tokiu atveju bus lengviau pelnyti šalių pasitikėjimą ir prielankumą, o tai padės joms greičiau atsiverti ir atskleisti gilesnes ginčo detales. Jis turi būti kantrus, nes sprendžiant problemas šalys dažnai kartoja tuos pačius faktus, ginčijasi, rodo savo neigiamas emocijas, o neretai būna ir priešiška nusiteikę viena kitos atžvilgiu. Labai svarbu, kad tarpininkas mokėtų išklausyti, nes kartais šalys tiesiog nori išsipasakoti, išlieti susikaupusius jausmus ir būti išgirstos, todėl pačiam reikia stengtis kuo mažiau kalbėti ir leisti tai daryti ginčo šalims. Tarpininkas turi būti objektyvus ir susilaikyti nuo bet kokių neigiamų replikų ar kaltinimų proceso dalyviams, bei išvengti kritikos kiekvienai iš ginčo šalių, nes tai gali pakenkti procesui. Taip pat labai svarbu, kad mediatorius būtų racionalaus mąstymo žmogus, nes kai šalys pasiduos emocijų antplūdžiui, mediatorius turi padėti joms grįžti prie racionalaus ginčo išsprendimo. „Kritinio mąstymo gebėjimas apima sąmoningą ir intuityvų pagrindimą, įsiminimą, racionalių sprendimų priėmimą; išorinių išteklių rekomendavimą; mediacijos tęsimą arba baigimą.“⁶⁹ Tarpininkas turi gebėti valdyti situaciją, nepasiduoti šalių daromai įtakai ir būti kūrybiškas. Jei mediatorius iš ginčo šalių pozicijų pastebi, kad toliau tęsti mediacijos procesą nebėra prasmės, turėtų apie tai informuoti ginčo šalis.

Apibendrinant galima teigti, kad mediatoriaus tinkamai kompetencijai reikia ne tik profesionalių mokymų, kvalifikacijos kėlimo kursų ar tinkamo išsilavinimo, tačiau taip pat ir asmeninių savybių lavinimo, įgūdžių ir gebėjimų ugdymo bei tobulinimo. Tarpininko pareiga yra išlaikyti aukštą kvalifikaciją ir vadovauti procesui taip, jog būtų pasiektas pagrindinis mediacijos proceso tikslas. Norint būti sėkmingu ir profesionaliu mediatoriumi, reikia nuolat plėsti savo žinias, nenustoti praktikuotis šioje srityje ir būti imliam naujovėms. Tarpininkas turi išmanyti teisės aktus, turėti psichologinių ir kitų specifinių žinių, kad galėtų tinkamai pagelbėti šalims sprendžiant jų ginčą. Net ir menkiausias mediatoriaus kompetencijos stygius gali būti priežastimi to, kad mediacijos procesas baigsis nesėkmingai.

---

⁶⁸ Slimkin, W.; *Mediation and the Dynamics of Collective Bargaining*. 1986. Cit. pagal Bowling, Hoffman, 2000, p. 8.

⁶⁹ Kaminskienė, N., et al. *Mediacija* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013), p. 123-124.

2.2 Mediatoriaus nepriklausomumas ir nešališkumas

Mediacijos procesas – alternatyvus ginčų sprendimo būdas, kurio metu tarpininkas (mediatorius) padeda ginčo šalims taikiai išspręsti ginčą ir pasirašyti taikos sutartį.⁷⁰ Mediacijos procesas yra savanoriškas, neformalus ir laisvas procesas, kuris gali vykti tik abiejų ginčo šalių bendru susitarimu ir kurio baigtis priklauso nuo pačių ginčo šalių valios bei įdėtų pastangų. Ginčo šalys kreipiasi į mediatorių norėdamos priimti taikų ginčo sprendimą savanoriškai, nieko neverčiamos ir turi teisę iš mediacijos proceso pasitraukti bet kuriuo proceso metu. Kai mediatorius sutinka vadovauti šalių tarpasmeniniam ginčui, jis privalo proceso dalyvius supažindinti su pagrindinėmis mediacijos proceso taisyklėmis, sąlygomis ir esminiais proceso principais, o taip pat tarpininkas įsipareigoja būti objektyvus abiejų šalių atžvilgiu: t. y. privalo būti nešališkas, neutralus ir nuo nieko nepriklausomas asmuo. „Svarbu, kad tarpininkas būtų išmanantis dalyką ir pasirengęs tarpininkauti, kantrus, lankstus, gebantis įtikinti konflikto dalyvius ieškoti sprendimo ir siekti susitarimo, pasitikėti savimi, sugebėti įveikti stresą.“⁷¹ Jeigu mediatorius sulaužytų pagrindines etikos normomis nustatytas elgesio taisykles, tai procesas vyktų nesąžiningai ir tikėtina, kad vienos iš šalių interesai nuo to nukentėtų. Todėl mediatoriaus pareiga yra išlaikyti lygiavertišką komunikavimą su visais proceso dalyviais ir užtikrinti vienodas sąlygas bei galimybes procese abejoms ginčo šalims.

Reikalavimas tarpininkui būti nepriklausomam ir nešališkam yra įtrauktas ir į Europos mediatorių elgesio kodeksą. Šio kodekso 2 straipsnio, 2 dalyje nešališkumas yra apibūdinamas kaip: „Mediatorius visais atvejais turi šalių atžvilgiu veikti nešališkai ir siekti, kad būtų laikomas veikiantis nešališkai, bei būti įsipareigojęs vienodai tarnauti visoms šalims mediacijos procese.“⁷² Tai reiškia, kad tarpininkas negali būti niekaip suinteresuotas proceso baigtimi ir turi laikytis objektyvumo bei neutralumo principo. „Su mediatoriaus nešališkumo principu yra glaudžiai susijęs šalių lygiateisiškumo principas. Šalys mediacijos procedūrų metu turi lygias teises ir mediatorius privalo garantuoti kiekvienai šaliai galimybę gauti visą reikalingą informaciją, išsakyti savo poziciją, pateikti argumentus ar siūlyti sprendimo būdus.“⁷³ Kai šalys kreipiasi į mediatorių dėl taikaus ginčo išsprendimo, jos viliasi, kad tarpininkas bus nešališkas asmuo, kuris profesionaliai vadovaus visam mediacijos procesui ir padės abejoms šalims vienodai, t. y., kad mediacijos proceso dalyviams bus sudarytos tokios pačios galimybės dalyvauti proceso eigoje, padės jiems atskleisti savo interesus ir norus, bei prives juos prie tikrosios ginčo esmės

⁷⁰ Vikipedija, Laisvoji enciklopedija. Žiūrėta 2018-12-13 per internetą.

https://lt.wikipedia.org/wiki/Taikinamasis_tarpininkavimas

⁷¹ Račelytė, D., *Konfliktų studijų pagrindai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009), p. 206-207.

⁷² Europos mediatorių elgesio kodeksas, *supra note* 11, 2 str. 2 d.. Žiūrėta per internetą 2018-12-13.

http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

⁷³ Tvaronavičienė, Agnė, „Mediacija kaip alternatyvus ginčų sprendimo būdas“, (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2006), 17, <file:///D:/Users/Desktop/1790632.pdf>

ižvelgdamas pagrindinę nesutarimo priežastį. Todėl tarpininkas privalo skirti po lygiai dėmesio kiekvienai iš šalių, kad nebūtų abejojama jo nešališkumu procese. „Tarpininkui svarbu suprasti šalių motyvus ir norus; būti pastabiam, jautriai vertinti konflikto šalių santykius ir jų galią.“⁷⁴ Kodėl tai yra taip svarbu? Pirmiausia, tam, kad procesas vyktų sklandžiai, šalys turi pasitikėti mediatoriumi. Tik įgavęs abiejų šalių pasitikėjimą, tarpininkas gali tikėtis, jog ginčo šalys bus atviros ir išsakys savo tikruosius poreikius. Jeigu mediatorius praras procese dalyvaujančių asmenų pasitikėjimą juo, šalys nebenorės toliau tęsti mediacijos proceso ir nebus pasiektas taikus ginčo išsprendimas, vadinasi, mediacijos procesas bus nepavykęs, o pagrindinis tikslas - nepasiektas. Net ir tuo atveju, jei praradus pasitikėjimą mediatoriumi, šalys toliau tęs mediacijos procesą, vargu ar bus galima tikėtis, kad jos bus atviros ir iki galo atskleis savo interesus, bei priims tokį sprendimą, kuris vienodai tenkins abiejų ginčo šalių interesus ir lūkesčius.

„Taip pat nemažai keblumų neutralumo taisyklės atžvilgiu suteikia asmeniniai mediatoriaus įsitikinimai, jo religiniai jausmai bei apskritai jo gyvenimo patirtis, būdas ir požiūris į tai, kas lemia gyvenimo kokybę.“⁷⁵ Kai vyksta mediacijos procesas, tarpininkas turėtų išlikti neutralus ir nebandyti išsakyti savo asmeninio požiūrio ar nuomonės, net jei jis savo pašamonėje galvoja priešingai nei ginčo šalys ir mano, kad tai galėtų padėti greičiau išspręsti ginčą. Pavyzdžiui, gali pasitaikyti atveju, kai yra sprendžiamas ginčas tarp heteroseksualią orientaciją turinčio asmens ir homoseksualią orientaciją turinčio asmens, kuri mediatoriaus požiūriu yra nepriimtina. Netgi tokiu atveju mediatorius privalo ginčo šalis vertinti lygiavertiškai, jų nediskriminuoti ir nesuteikti pranašumo, jo įsitikinimu, priimtinesnei ar jam labiau patinkančiai šaliai. „[...] svarbu ir neutralumas, garbingumas, paslapčių išsaugojimas, etika, vengimas kritikuoti ir vertinti, teisingumas, mokėjimas kantriai ir atkakliai vadovauti procesui, pateikti naudingus vertinimus, tinkamus klausimus ir atidžiai išklausti atsakymus.“⁷⁶ Tarpininko netinkamas įsiterpimas ar savo nuomonės išsakymas taip pat gali turėti ir neigiamos įtakos tolimesniam ginčo sprendimui. Šalys gali atsižvelgti į tarpininko išsakytas mintis ir priimti tokį sprendimą, kuris netenkins jų pirminių lūkesčių ar interesų, todėl tokios taikos sutarties jie vengs laikytis ir nebus patenkinti pasiektu rezultatu. Jeigu tarpininkas, savo kalba leistų suprasti dalyviams, kad palaiko kurios nors iš šalių poziciją, tai tokiu atveju, tolimesnis mediacijos procesas nebetektų reikšmės.

„Neutralumo pareigą – kaip įpareigojimą mediatoriui atskleisti šalims reikšmingas aplinkybes – nešališkumo pareiga papildo sukurdamą būtinybę su šalimis elgtis lygiai, neegzistuojant jokios praeities sąsajoms, t. y. nesukurti vienai šaliai palankesnių sąlygų, neveikti

---

⁷⁴ Račelytė, D., op. cit., p. 207.

⁷⁵ Kaminskienė, N., et. al, *supra note 9*, p. 84.

⁷⁶ Račelytė, D., *supra note 10*, p. 207.

jos naudai proceso metu.⁷⁷ Pagrindinė mediatoriaus pareiga proceso metu yra elgtis taip, kad nei viena iš šalių nepasijaustų nelygiavertė kitos šalies atžvilgiu. Nes mediacijos procesas nėra paremtas rungtyniavimo ir rungimosi principu, jo esmė yra rasti kompromisą bendravimo būdu. Bendradarbiavimo principo laikymasis procese padeda ginčo šalims išlaikyti tarpusavio teigiamą ryšį, nes tarpininkas mediacijos procese tėra neutralus asmuo, kuris proceso dalyvius turi nukreipti reikiama linkme.⁷⁸ Todėl, pavyzdžiui, jeigu mediatorius iškviečia vieną šalį į atskirą susitikimą, o kitai šaliai to nepasiūlo, tokiu atveju, šalims gali kilti įtarimas dėl mediatoriaus šališkumo ir kita ginčo šalis ims nepasitikėti mediatoriumi. Todėl net jei ir nėra didelio poreikio su kita šalimi kalbėtis atskirai, jis vis tiek privalo suteikti vienodas sąlygas abejoms ginčo šalims susitikti su juo pasikalbėti atskirai.

Nešališkumo ir neutralumo principas mediacijos proceso metu užtikrina, kad mediatorius veiktų abejų ginčo šalių naudai vienodai ir suteiktų abejoms šalims vienodas galimybes dalyvauti proceso eigoje. Jeigu mediatorius būtų šališkas kurios nors pusės atžvilgiu, jis sudarytų palankias sąlygas priimti tokį ginčo sprendimą, kuris būtų naudingas ne abejoms ginčo pusėms, o tai pusei, kurią jis palaiko. Tokiu atveju, jis ne tik sulaužytų vieną pagrindinių mediacijos taisyklių, tačiau taip pat būtų pažeidžiami ir vienos iš ginčo šalių interesai. Todėl toks tarpininko elgesys turi būti smerktinas ir nepateisinamas. Mediatoriaus nešališkumo taisyklė taip pat yra reglamentuota ir Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo 4 str. 2 d. : „Mediatorius turi būti nešališkas ginčo šalims. Mediatorius gali priimti pasiūlymą pradėti mediaciją arba tęsti pradėtą mediaciją tik tuo atveju, jeigu jis informavo ginčo šalis apie jam žinomas aplinkybes, kurios gali kelti abejonių dėl jo nešališkumo, ir jeigu ginčo šalys sutiko, kad jis vykdytų mediaciją.“⁷⁹ Ši taisyklė mediatoriui yra visiškai absoliuti, todėl tarpininko pareiga yra ja vadovautis viso mediacijos proceso metu.

„Neutralumo taisyklė yra susijusi ne vien su šalių susitarimo turiniu, bet taip pat su tuo, ar sprendimas išvis bus priimtas, ar ne. Kartais mediatorius ambicingai siekia šalių susitarimo bet kokia kaina, užmiršdamas, kad nevykdytino susitarimo ginčo šalys atsisakys laikytis.“⁸⁰ Jei šalys pasirašo susitarimą, kuris neatitinka tikrųjų jų asmeninių interesų poreikių, tai pagrindinis mediacijos proceso tikslas nebuvo pasiektas, nes šalys tokią taikos sutartį pasirašo tik formaliai, o praktiškai jos nenorės vykdyti. Todėl mediatoriaus pagrindinis tikslas neturėtų būti vien taikos sutarties tarp šalių pasirašymas. Jis, pirmiausia, turėtų pagelbėti šalims atskleisti savo vidinius

---

⁷⁷ Juškaitė – Vizbarienė, Jomilė, *Ar mediatoriui kyla civilinė atsakomybė už ydingą vadovavimą mediacijos procesui?*, (Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2013). Žiūrėta per internetą 2019-01-15.
<file:///D:/Users/Desktop/4764716.pdf>

⁷⁸ Tvaronačienė, Agnė, *supra note* 68, p. 17.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos Mediacijos įstatymas, *supra note* 26, 4str 2d..

⁸⁰ Kaminskienė, N., et al., *supra note* 9, p. 85.

lūkesčius ir poreikius, ir įžvelgti ginčo priežastį, net jei ir nebus tarp dalyvių pasiektas galutinis susitarimas.

Mediatorius laikomas nepriklausomu tokiu atveju, kai jis nėra niekaip susijęs su ginčo šalimis. Tarpininko tinkamam pareigų atlikimui negali būti daroma jokia pašalinė įtaka ar neteisėtas kišimasis į proceso eigą, kuris galėtų kaip nors paveikti mediatorių ar suvaržyti jo laisvę vadovaujant procesui.⁸¹ Jeigu mediatorius yra priklausomas nuo vienos iš ginčo šalių, jis turėtų atsisakyti vadovauti procesui ir atskleisti tai, kad proceso metu gali kilti interesų konfliktas, nebent tam prieštarautų abi šalys. Europos mediatorių elgesio kodekso 2 straipsnio 1 dalyje taip pat yra įtvirtinta ir mediatoriaus nepriklausomumo taisyklė: „Jei yra aplinkybių, kurios gali daryti įtaką, arba gali būti laikomos darančiomis įtaką mediatoriaus nepriklausomumui arba galinčios sukelti interesų konfliktą, mediatorius privalo atskleisti šalims tokias aplinkybes prieš pradėdamas ar tęsdamas mediacijos veiksmus. Tokios aplinkybės apima: bet kokius asmeninius ar verslo santykius su viena ar keliomis iš šalių; bet kokią tiesioginę ar netiesioginę finansinę ar kitokį interesą mediacijos baigtimi; arba tai, kad mediatorius arba jo biuro narys vienai ar kelioms iš šalių teikė kitas nei mediacijos paslaugas.“⁸² Šias aplinkybes atskleisti mediatorius privalo bet kuriuo mediacijos proceso metu.⁸³ Jeigu atskleidus minėtas aplinkybes šalys sutinka tęsti taikinamojo tarpininkavimo procesą, tai tarpininkas gali toliau vadovauti procesui, tačiau turi išlikti visiškai nešališkas.⁸⁴ Tačiau jeigu kuri nors iš šalių abejoja dėl tolimesnio mediatoriaus nešališkumo, ji turi teisę atsisakyti dalyvauti mediacijos procese arba prašyti pakeisti mediatorių į kitą.

Vilniaus komercinio arbitražo teismo tarpininkavimo ir taikinimo procedūros reglamente, 7 str. 4 d. yra įrašyta nuostata, kad: „Kiekvienas šalių arba VKAT pirmininko byloje paskirtas tarpininkas prieš tarpininkavimo ir taikinimo procedūrą pasirašo nešališkumo ir nepriklausomumo deklaraciją.“⁸⁵ Taigi tarpininkas, pažeidęs šią teisės normą, gali atsakyti ir teisės aktų nustatyta tvarka. Tačiau, kaip žinoma iš pasaulinės teismų praktikos, kartais įrodyti, kad mediatorius tikrai pažeidė nešališkumo ir neutralumo taisyklę gali būti sudėtinga.⁸⁶ Net jei ir yra įrodomas toks faktas, tuomet būna gana sunku įrodyti, kad dėl tokio mediatoriaus elgesio kuri nors iš šalių tikrai patyrė tam tikrą žalą.⁸⁷ Dėl tos priežasties nukenčia ne tik konkretaus mediatoriaus reputacija, tačiau kartu tai pakeičia ir daugelio žmonių požiūrį į patį mediacijos procesą apskritai. Visuomenės

⁸¹ Lietuvos advokatų etikos kodeksas, 5 str. 3 d.. TAR, 2016-04-22, Nr. 10280. Žiūrėta 2018-12-15 per internetą. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9d7e2bd008c511e687e0fbad81d55a7c?jfwid=fhhu5mn1q>

⁸² Europos mediatorių elgesio kodeksas, *supra note* 11, 2 str. 1 d.. Žiūrėta per internetą 2018-12-15. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

⁸³ Europos mediatorių elgesio kodeksas, *ibid.*

⁸⁴ Europos mediatorių elgesio kodeksas, *ibid.*

⁸⁵ Vilniaus komercinio arbitražo teismo tarpininkavimo ir taikinimo procedūros reglamentas II skirsnis 7 str. 4 d.

⁸⁶ Juškaitė-Vizbarienė, J. *Ar mediatoriui kyla civilinė atsakomybė už ydingą vadovavimą mediacijos procesui?*, (Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2013).

⁸⁷ Juškaitė – Vizbarienė, J., *ibid.*

akyse tai gali atrodyti kaip nebaudžiamas procesas. Žmonės gali nebepasitikėti mediacijos procesu ir verčiau pasirinkti tęsti ginčo sprendimą teismo keliu. O tai dar daugiau padidintų teismų darbo krūvį.

Apibendrinant galima teigti, kad vienas iš svarbiausių mediacijos proceso principų yra mediatoriaus nepriklausomumas ir nešališkumas. Šis principas užtikrina, kad mediacijos procesas vyktų sąžiningai ir skaidriai. Todėl tarpininkas, viso mediacijos proceso metu, turi vengti bet kokių komentarų, susijusių su jo asmenine nuomone, požiūriu ar giliais įsitikinimais. Jam draudžiama diskriminuoti žmones dėl jų asmeninių pažiūrų, gyvenimo būdo, orientacijos, religijos ar pan.. Jis privalo abi šalis vertinti lygiavertiškai, neišreikšti pritarimo ar savo elgesiu neparodyti prielankumo kuriai nors iš šalių. Tarpininko pareiga yra skirti vienodai dėmesio kiekvienam iš proceso dalyvių ir stengtis padėti abejoms ginčo šalims po lygiai. Nes tik sąžiningai vadovaujantis pagrindinėmis mediacijos proceso taisyklėmis ir principais gali būti pasiekta sėkminga mediacijos proceso pabaiga.

2.3 Mediatoriaus konfidencialumas

Mediacijos procesas iš kitų alternatyvių ginčo sprendimo būdų išsiskiria tuo, kad jis turi savitus proceso principus. Keletas pagrindinių principų – mediatoriaus kompetencijos, nepriklausomumo ir nešališkumo, bei mediatoriaus neutralumo taisyklės buvo aptartos aukščiau. Tačiau svarbu paminėti ir dar vieną labai svarbų ir ypatingą mediacijos principą tai yra konfidencialumas. Pagrindinė priežastis, kodėl taip sparčiai populiarėja mediacija ir kodėl žmonės vis dažniau pasirenka šį ginčo sprendimo būdą yra viso proceso eigos ir su juo susijusių dokumentų bei mediacijos sesijų metu atskleistos informacijos konfidencialumas. „[...] vienos šalies išsakyti ar raštu pateikti teiginiai, kurie yra nenaudingi bei galintys pakenkti pačiai šaliai negali būti kitos šalies atskleisti ar panaudoti prieš juos išsakiusią šalį.“⁸⁸ Laikytis konfidencialumo principo yra įpareigotos ne tik proceso šalys, tačiau ir asmuo, kuris vadovauja mediacijos procesui, tai – mediatorius. Jo pareiga yra užtikrinti, kad informacija, kuri yra atskleidžiama mediacijos sesijų metu nebūtų atskleista nei už proceso ribų tretiesiems asmenims, nei kitiems proceso dalyviams, išskyrus tuos atvejus, kai tai padaryti jam leidžia proceso šalys bendru sutarimu. „Mediatorius negali vienos ginčo šalies jam patikėtos konfidencialios informacijos atskleisti kitai ginčo šaliai, jeigu nėra informaciją patikėjusios ginčo šalies leidimo.“⁸⁹ Nepaisant to, kaip pasibaigė mediacijos procesas, tarpininkas taip pat neturi teisės panaudoti informacijos, kurią sužinojo iš ginčo šalių, savo privačiame gyvenime ar teismo procese. Vienintelė išlyga, kuomet galima paviešinti tam tikrą mediacijos proceso metu gautą informaciją yra įtvirtinta Europos mediatorių elgesio kodekso 4

---

⁸⁸ Trakanavičienė Rūta, „Ar mediatoriaus konfidencialumo pareiga mediacijoje yra absoliuti?“ (magistro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2009), 33, <https://vb.vdu.lt/object/elaba:1882042/>

⁸⁹ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, *supra note* 26, IV skyrius 17 str. 2 d.

str.: „Mediatorius turi laikyti paslapyje visą informaciją, kylančią iš arba susijusią su mediacija, įskaitant aplinkybę, kad mediacija turi įvykti arba įvyko, išskyrus atvejus, kai tokią informaciją įpareigojama atskleisti remiantis teisės aktais arba dėl viešosios tvarkos apsaugos. Bet kokia šalies konfidencialiai mediatoriams atskleista informacija negali būti atskleista kitoms šalims nesant leidimo, išskyrus atvejus, kai to reikalauja teisės aktai.“⁹⁰

„Konfidencialumas yra labai svarbus, nes didžiausias skirtumas tarp mediacijos ir kitų – formalių ginčo sprendimo būdų (ypač teismo proceso) yra tai, jog viskas, kas vyksta mediacijos metu, išlieka tarp mediatoriaus (arba mediatorių) ir šalių, nebent šalys nusprendžia kitaip.“⁹¹ Kaip žinia, teismo procesas yra viešas (išskyrus įstatyme numatytus išskirtinius atvejus), todėl išsaugoti tam tikrą žmonių privatumą šiuo atveju nėra taip paprasta. LR Konstitucijoje 117 straipsnyje yra įtvirtinta tokia nuostata: „Visuose teismuose bylos nagrinėjamos viešai. Teismo posėdis gali būti uždaras – žmogaus asmeninio ar šeimyninio gyvenimo slaptumui apsaugoti, taip pat jeigu viešai nagrinėjama byla gali atskleisti valstybinę, profesinę ar komercinę paslaptį.“⁹² Teismo proceso viešumas žmogų labiau suvaržo ir jam yra sunkiau atskleisti savo vidinius išgyvenimus bei poreikius. Dažniausiai teismo procese žmogus pasako tik pačią ginčo esmę, nutylėdamas kai kuriuos jam svarbius įvykius ar dalykus, nes tikisi išvengti to, kad apie jo asmenines problemas sužinotų kiti žmonės, kurie nėra susiję su įvykusiū ginču. O taip pat teismo procese nėra įsigilinama į smulkmenas, susijusias su ginču, kurios neretai turi svarbią reikšmę proceso baigčiai. Todėl asmenys, kurie nenori, kad jų ginčas būtų sprendžiamas viešai, turi galimybę kreiptis dėl ginčo išsprendimo mediacijos proceso būdu.

Tarpininkas, prieš pradėdamas mediacijos sesiją, privalo su šalimis aptarti konfidencialumo klausimą ir paaiškinti šios taisyklės laikymosi principą. Labai svarbu, kad ginčo šalys, prieš prasidedant procesui, susitartų dėl to, kas turi išlikti paslapyje ir negali būti atskleista už proceso ribų. Tik ginčo šalims priėmus bendrą sprendimą dėl konfidencialumo principo, tarpininkas gali tęsti mediacijos procesą. Konfidencialumo principas turi būti įtrauktas į mediacijos sutartį kaip viena iš sąlygų, t. y. sutartyje turi būti nurodytos aiškios ribos, kokia informacija turi būti slapta ir kurios negalima viešinti. Tai yra svarbu dėl to, kad jeigu kuri nors iš šalių nesilaikytų šios sutarties sąlygos, tai reikštų, jog ji pažeidė sutartį ir už tai turėtų atsakyti teisinėmis priemonėmis. Net jei šalims ir nepavyktų pasirašyti taikos sutarties ir jos tęstų ginčo sprendimą teisme, informacija, kuri buvo atskleista mediacijos proceso metu, negali būti nei perduota kitiems asmenims, nei panaudota prieš juos vėlesniame teismo procese. „Mediatorius negali būti

---

⁹⁰ Europos mediatorių elgesio kodeksas, *supra note* 11, 4 str. Žiūrėta per internetą 2018-12-16. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

⁹¹ Kaminskienė, N., et. al., *supra note* 9, p. 90.

⁹² Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Lietuvos aidas*. 1992, Nr. 220-0.

kviečiamas liudyti apie aplinkybes, kurias jis sužinojo teisminės mediacijos proceso metu. Jis gali tik patvirtinti, ar ginčo šalys dalyvavo teisminės mediacijos procese, ar susitarimas buvo pasiektas.⁹³ Mediacijos procesas negali būti naudojamas kaip vienas iš būdų siekiant sužinoti asmeninę informaciją apie proceso dalyvį tam, kad vėliau galėtų ją panaudoti prieš proceso šalį teismo procese. Tai yra draudžiama tiek mediacijos proceso dalyviams, tiek ir pačiam mediatoriui. „Bendrosios praktikos šalių teisėje susiformavusi nešališkumo taisyklė pagal, kurią šalių žodiniai ir rašytiniai pareiškimai išsakyti ar pateikti derybų, kurių tikslas gera šalių valia pasiekti susitarimą, metu, negali būti atskleisti kaip įrodymai vėlesniame teismo procese.“⁹⁴

Mediacijos procesas nėra labai griežtai reglamentuotas teisės normomis ar įstatymais, proceso šalims, norinčioms spręsti iškilusį ginčą alternatyviu ginčų sprendimo būdu, paliekama nemaža diskrecijos laisvė. Ginčo šalys pačios gali pasirinkti mediatorių, kuris vadovaus mediacijos procesui, taip pat jos pačios gali nusistatyti mediacijos proceso taisykles ar pasirinkti kokiu būdu bus sprendžiamas jų ginčas ir netgi turi teisę nusistatyti informacijos slaptumo ribas. Tačiau tai, kad konfidencialumo principas yra vienas reikšmingiausių mediacijos proceso ypatumų, atskleidžia ir tai, jog būtent konfidencialumo taisyklė yra labiausiai įstatymų normomis reglamentuota sfera. Konfidencialumo taisyklė yra įtvirtinta ne viename teisės akte. Pavyzdžiui, LR Mediacijos įstatymo IV skyriaus 17 str. 1 d. konfidencialumo taisyklė yra apibrėžiama taip: „Jeigu ginčo šalys nesusitarė kitaip, ginčo šalys, mediatoriai ir mediacijos paslaugų administratoriai turi laikyti paslapyje visą mediacijos ir su ja susijusią informaciją, išskyrus informaciją, kurios reikia siekiant patvirtinti ar įvykdyti mediacijos metu sudarytą taikos sutartį, ir informaciją, kurios neatskleidimas prieštarautų viešajam interesui (ypač kai reikia užtikrinti vaiko interesus arba užkirsti kelią žalos fizinio asmens sveikatai ar gyvybei atsiradimui). Ši nuostata taip pat taikoma teismo, arbitražo ir kitoms ginčų sprendimo procedūroms, tiek susijusioms su ginču, kuris buvo sprendžiamas mediacijos būdu, tiek nesusijusioms.“⁹⁵ Taip pat konfidencialumo pareiga yra įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse: „Jeigu viena šalis derybų metu suteikia kitai šaliai konfidencialią informaciją, tai kita šalis sužinojusi ar gavusi šią informaciją, privalo jos neatskleisti ar nenaudoti savo tikslams neteisėtu būdu nepaisant to, ar sutartis sudaryta ar ne.“⁹⁶ Jeigu tarpininkas nesilaiko šios pareigos, jam gali tekti atlyginti nuostolius, kuriuos patirs procese dalyvaujantys asmenys, dėl jų paslapties atskleidimo.⁹⁷

---

⁹³ Teisėjų tarybos 2018 m. lapkričio 30 d. nutarimas Nr. 13P-125-(7.1.2) „Dėl teisminės mediacijos taisyklių patvirtinimo“. TAR. 2018-12-04, Nr. 19675.

⁹⁴ Traknavičiūtė Rūta, *supra note* 72. P. 33.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos Mediacijos įstatymas, *supra note* 26, IV skirsnio 17 str. 1d.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-2262, 6.164 str., 1 d..

⁹⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *ibid.*, 6.164 str., 1 d..

Mediacijos proceso konfidencialumas yra įtvirtintas ir Vilniaus Komercinio Arbitražo Teismo Tarpininkavimo ir taikinimo procedūros reglamento IV skirsnio 17 str. : „Tarpininkas ir šalys privalo išsaugoti viena kitos komercinę paslaptį, kuri tapo žinoma dėl dalyvavimo tarpininkavimo ir taikinimo procedūroje. Konfidencialumo reikalavimas taikomas ir taikos sutarties turiniui. Komercinę paslaptį turinčios sutarties nuostatos gali būti atskleistos tik, kai būtinais reikia joms įgyvendinti.“⁹⁸ Taip pat tais atvejais, kai dėl tam tikros informacijos atskleidimo neprieštarauja abi ginčo šalys ir tokį susitarimą jos yra priėmusios mediacijos proceso metu.

Tai, kad mediacijos procesas yra konfidencialus, žmonėms padeda labiau atsiverti ir išsakyti savo tikruosius interesus bei vidinius išgyvenimus. Jie labiau įsigilina į priešingos šalies lūkesčius ir daugiau dėmesio skiria ne tik savo, tačiau ir kitos šalies poreikių tenkinimui. Proceso šalys saugioje aplinkoje yra daugiau linkusios komunikuoti ir bendradarbiauti viena su kita, paminti savo principus ir siekti taikaus susitarimo. O tai yra ypač svarbu, kai ginčai susiję su šeimos bylomis ir kai reikia apsaugoti vaiko interesus. Todėl pozityvioje aplinkoje ginčo šalims yra lengviau tarpusavyje bendrauti bei ieškoti bendrų sprendimų ir išeičių iš susidariusios situacijos. Jos jaučiasi saugesnės, žinodamos, kad niekas kitas apie jų tarpusavio ginčą ir su juo susijusias informacijos nesužinos, o asmeninio gyvenimo detalės išliks paslapyje. Privatumo jausmas joms padeda įgauti daugiau pasitikėjimo savimi ir atvirai kalbėti apie slegiančias problemas ir jausmus. O ir priimtas ginčo sprendimas neretai šalis džiugina labiau, nei galima teismo baigtis, nes mediacijos proceso metu didžiausias dėmesys yra skiriamas jų privačių, asmeninių interesų atskleidimui, suderinimui ir tenkinimui. Priešingai nei yra teismo procese – teismo priimtas sprendimas būna vertinamas teigiamai tik vienos proceso pusės, o kita šalis dažniausiai lieka nusivylusi juo. Nes teismo procese nėra siekiama abiejų šalių interesų tenkinimo, jo metu dažniausiai yra tenkinami vienos pusės interesai, neatsižvelgiant į priešingos pusės lūkesčius. Jeigu mediacijos procese nebūtų užtikrinamas konfidencialumas, tai tokiu atveju, ginčo šalys rinktųsi jau įprastą visuomenei ginčų sprendimo būdą tai – teismo procesą.

Šalys, prieš kreipiantis į mediatorių, pirmiausia apgalvoja, kokią naudą gaus tokiu būdu sprendamos ginčą ir kodėl tai joms gali būti palanku. Žmonės, kuriems yra labai svarbu išsaugoti savo gerą reputaciją, ar kurie vengia, ar nenori atskleisti tam tikrų faktų apie iškilusį ginčą viešai, visada bus linkę išbandyti mediaciją dėl jo proceso metu garantuojamo konfidencialumo. Todėl mediacijos procese konfidencialumo principas yra ypatingai svarbus mediacijos populiarinimui ir skatinimui. Nes, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos teismuose yra begalės bylų, kurios galėtų būti

---

⁹⁸ Vilniaus Komercinio arbitražo teismo tarpininkavimo ir taikinimo procedūros reglamentas, *Vilniaus komercinio arbitražo teismas*, IV skirsnis 17 str.

išspręstos taikiu būdu ir, kad tai galėtų sumažinti jau ir taip didelį teismų darbo krūvį, galima pasinaudoti šia mediacijos proceso taisykle kaip pranašumu prieš teismo procesą. Tarpininkas yra griežtai įpareigotas laikytis konfidencialumo taisyklės ne tik tada, kai vyksta pati proceso eiga, tačiau net ir tada kai yra pasibaigęs mediacijos procesas. Jeigu mediacijos proceso metu buvo vykdomi atskiri susitikimai su šalimis, tai tarpininkas neturi teisės atskleisti, kokią informaciją jis sužinojo tų susitikimų metu, net jei tai ir padėtų šalims greičiau priimti bendrą sprendimą ir pagaliau išspręstų tarp jų kilusį ginčą. Išskyrus tuos atvejus, jei mediacijos proceso metu jis sužino apie kurios nors iš šalies veiklą, kuri yra apribota įstatymu. Pavyzdžiui, jeigu šalis papasakoja, jog norėdama išlaikyti šeimą ji vertėsi veikla, kuri yra nelegali ir draudžiama įstatymo normomis. Tokiu atveju, tarpininkas privalo kreiptis į teisėsaugos institucijas ir pranešti apie teisei priešingą veiklą, kuria vertėsi viena iš šalių. Toks reikalavimas yra įtvirtintas ir Europos mediatorių elgesio kodekso 4 dalyje, kurioje konfidencialumo taisyklė apibrėžiama taip: „Mediatorius turi laikyti paslapyje visą informaciją, kylančią iš arba susijusią su mediacija, įskaitant aplinkybę, kad mediacija turi įvykti arba įvyko, išskyrus atvejus, kai tokią informaciją įpareigojama atskleisti remiantis teisės aktais arba dėl viešosios tvarkos apsaugos. Bet kokia vienos šalies konfidencialiai mediatoriams atskleista informacija negali būti atskleista kitoms šalims nesant leidimo, išskyrus atvejus, kai to reikalauja teisės aktai.“⁹⁹ Tarpininkas privalo laikytis konfidencialumo principo ne tik tarp ginčo šalių, tačiau ir neatskleisti informacijos, kurią sužinojo iš dalyvių proceso metu kitiems asmenims, kurie nėra susiję su taikinamojo tarpininkavimo procesu.

Daugelyje pasaulio šalių, kuriose mediacijos procesas yra kaip vienas iš alternatyvių ginčo sprendimo būdų, mediacijos proceso konfidencialumas taip pat yra vertinamas kaip viena iš svarbiausių ir reikšmingiausių mediacijos proceso taisyklių. Mediacijoje užtikrinamas konfidencialumas yra siejamas su sėkminga mediacijos proceso baigtimi. Tikima, kad proceso slaptumas padeda šalims bendradarbiauti ir ne tik atskleisti savo poreikius, tačiau ir labiau įsigilinti į priešingos šalies interesus, įsiklausyti į jų norus ir įžvelgti pagrindines priežastis, kurios lėmė ginčo atsiradimą. Todėl tokiu būdu yra žymiai greičiau pasiekiamas kompromisas tarp ginčo šalių ir pasirašoma taikos sutartis.

Apibendrinant galima teigti, kad, tarpininkas, atsižvelgdamas į ginčo šalių nuomonę, privalo užtikrinti, kad konfidencialumo principo būtų laikomasi ne tik viso mediacijos proceso metu, tačiau ir jam pasibaigus. Ši mediacijos taisyklė yra vienas iš pagrindinių pranašumų prieš teismo procesą ir turi svarbią reikšmę mediacijos proceso tolimesniam populiarinimui. Todėl žmonės, norėdami išvengti viešumo dėl iškilusio ginčo ir siekiantys turėti daugiau privatumo,

---

⁹⁹ Europos mediatorių elgesio kodeksas, *supra note* 11, 4 d. Žiūrėta per internetą 2018-12-17.
http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

visada apsvartys galimybę ginčą spręsti šiuo alternatyviu ginčų sprendimo būdu. Mediatoriaus pareiga yra išsaugoti visą informaciją, kurią sužinojo iš ginčo šalių paslapyje ir neatskleisti jos nei patiems proceso dalyviams, nei tretiesiems asmenims. Išskyrus tuos atvejus, kurie yra numatyti teisės aktuose.

2.4 Mediatoriaus sąžiningumas

Tarpininko sąžiningumas tai yra vienas iš pagrindinių principų, kuris yra keliamas mediatoriaus profesijai. Nors tarpininkas privalo mediacijos proceso metu būti neutralus ir nepriklausomas trečiasis asmuo, kuris vadovauja procesui, bei laikytis konfidencialumo nuostatos, tačiau jis taip pat yra įsipareigojęs viso proceso metu būti sąžiningas. Visuomenėje teisinėms procedūroms, pirmiausia, yra keliamas skaidrumo reikalavimas. Todėl šis principas mediacijos procesui yra svarbus tuo, kad laikantis sąžiningumo pareigos yra keičiamas žmonių požiūris į alternatyvius ginčų sprendimo būdus ir pelnomas prielankumas šiam ginčų sprendimo procesui.

Ginčo šalys, pasirinkdamos spręsti savo iškilusį ginčą ne teismo keliu, o alternatyviu ginčų sprendimo būdu, tikisi, kad mediacijos procesas vyks sąžiningai. Kaip jau buvo minėta ankstesniuose skyriuose, pagrindinis kriterijus, dėl ko šalys renkasi ne teismo procesą, o patiki savo ginčą mediacijai, tai – proceso slaptumas. Dėl šios priežasties sąžiningumo principas mediacijos procesui yra labai reikšmingas.

LR Civiliniame kodekse yra įtvirtinta teisės norma, kurioje reikalaujama, kad „[...] civilinių teisinių santykių subjektai, įgyvendindami savo teises bei atlikdami pareigas, privalo veikti pagal teisingumo protingumo, ir sąžiningumo reikalavimus.“¹⁰⁰ Tai reiškia, kad mediatorius su proceso dalyviais turi elgtis sąžiningai ir atskleisti visą informaciją, kuri yra reikšminga procese dalyvaujantiems asmenims. Tarpininko profesinis sąžiningumas yra viena iš tradicinių vertybių, kurios turi laikytis mediatorius, norėdamas būti šios profesijos atstovu.¹⁰¹ Elgesys, kuris yra priešingas sąžiningumo principui, tarpininkui yra draudžiamas, nes tai menkina visuomenės pasitikėjimą mediacijos procesu, žemina tarpininko profesijos reputaciją ir pažeidžia mediatoriams taikomo etikos elgesio kodekso nuostatas.¹⁰²

Tarpininko elgesio etiką reglamentuojančiuose įstatymuose, taip pat yra įtvirtinta pareiga, mediatoriui elgtis sąžiningai. Pavyzdžiui, Europos mediatorių elgesio kodeksas proceso sąžiningumą apibrėžia taip: „Mediatorius turi užtikrinti, kad visos šalys turėtų pakankamas galimybes būti įtrauktos į procesą. Mediatorius turi informuoti šalis ir gali nutraukti mediaciją jeigu:

---

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *supra note* 101, 1.5 str., 1 d..

¹⁰¹ Lietuvos advokatų etikos kodeksas, *supra note* 76, 6 str., 1 d..

¹⁰² Lietuvos advokatų etikos kodeksas, *ibid.*, 6 str., 5 d..

- 1) Susitarimas, kuris bus pasiektas, mediatoriui atrodo neįvykdomas arba neteisėtas, atsižvelgiant į bylos aplinkybes ir mediatoriaus kompetenciją atlikti tokį vertinimą, arba
- 2) Mediatorius mano, kad mažai tikėtina, jog tęsiant mediaciją bus pasiektas susitarimas¹⁰³

Tarpininkas turi veikti abiejų proceso šalių naudai, todėl jo pareiga yra stebėti viso proceso eigą ir stengtis išlaikyti balansą tarp ginčo šalių. Jeigu mediatorius pastebi, kad kuri nors iš šalių elgiasi ne pagal pradinį susitarimą, piktnaudžiauja savo statusu ar padėtimi, elgiasi neteisėtai, jis privalo apie tai informuoti kitą ginčo šalį ir nutraukti mediacijos procesą. Tarpininko pareiga yra užtikrinti, kad mediacijos proceso metu nebūtų pažeidžiami nei vienos iš ginčo šalių interesai ar teisės ir kad abi ginčo šalys iš taikiu būdu priimto sprendimo gautų beveik vienodą naudą. Gali pasitaikyti atveju, kuomet viena iš ginčo šalių nėra nusiteikusi išspręsti ginčą taikiu būdu, tačiau sutiko dalyvauti procese vien todėl, kad užvilkinėtų visą vykstantį ginčo procesą dėl sau palankių asmeninių priežasčių. Tokiu atveju yra labai svarbu, jog tarpininkas, įvertinęs situaciją ir manydamas, kad tęsti taikų ginčų sprendimo būdą nėra prasmės, nes galutinis tikslas vis tiek nebus pasiektas, privalo apie tokią situaciją informuoti kitą procese dalyvaujančią šalį ir pasiūlyti nebetęsti mediacijos proceso, nes jis nebeturi reikšmės.

Mediacijos tikslas gali būti laikomas pasiektas tik tokiu atveju, kai jis buvo pasiektas sąžiningu būdu. „Esminė ypatybė ta, kad sąžiningumas yra toks asmenų bruožas, kuris lemia atitinkamą elgesį, ir jis negali būti išreikalaujamas įstatymu.“¹⁰⁴ Sąžiningumo principo laikymasis yra kiekvieno asmens savanoriškas elgesys, todėl ar procese dalyvaujantys asmenys (įskaitant ir tarpininką), vadovausis šiuo principu priklauso ir nuo to, kokios yra jų vidinės moralės normos ir vertybės. Mediacijos procese sąžiningumas tai yra pagrindas, kad procesas bus skaidrus, todėl tokio proceso metu ginčo šalys gali jaustis saugios, nes žino, kad bus tinkamai apsaugotos jų teisės ir asmeniniai interesai.

„Sąžinė įpareigoja žmogų savo veiksmais ne šiaip nusipelninti pagarbą, kaip reikalauja garbės ir orumo jausmas, bet atsidavus tarnauti visuomenei.“¹⁰⁵ Tarpininkas turi ne tik proceso metu elgtis sąžiningai, tačiau būti toks ir už mediacijos proceso ribų. Sąžiningas ir garbingas tarpininko elgesys tai – geros ir nepriekaištingos reputacijos visuomenės akyse garantas.

---

¹⁰³ Europos mediatorių elgesio kodeksas, *supra note* 11, 3.2 str..

¹⁰⁴ Rinkūnaitė, Rasma, „Mediacija kaip konfliktų sprendimo būdas“, (magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2007), 22, <https://epublications.vu.lt/object/elaba:2003880/>

¹⁰⁵ Karužienė, Deimantė, „Teisėjų etika ir drausminė atsakomybė: probleminiai aspektai“, (magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2009), p. 38.

Apibendrinant galime teigti, kad sąžiningumo principas tai yra toks principas, kuris yra glaudžiai susijęs su mediacijos proceso skaidrumu. Tarpininkas, vadovaudamas procesui, privalo įvertinti abiejų ginčo šalių pozicijas, elgesį ir netoleruoti tokių proceso dalyvių veiksmų, kuriais tik norima apgaulės būdu pasiekti sau naudingų sąlygų taikos sutartyje. Tarpininkas, matydamas, kad ginčo šalis manipuliuoja kita ginčo šalimi ar piktnaudžiauja savo padėtimi visuomenėje, privalo nedelsiant apie tai informuoti procese dalyvaujančius asmenis ir nutraukti mediacijos procesą. Mediacijos proceso tikslas yra pasiekti pasirašyti tokį taikų susitarimą, kuris tenkintų kiek įmanoma daugiau abiejų ginčo šalių interesus, todėl jeigu tarpininkas nesilaikys sąžiningumo principo, ne tik nebus pasiektas mediacijos tikslas, tačiau tai taip pat įtakos ir mediatorių profesinę reputaciją visuomenės akyse.

Apibendrinant šį skyrių, galima teigti, kad pagrindinės mediacijos proceso taisyklės ir etikos principai padeda užtikrinti sėkmingą mediacijos proceso baigtį. Tik tas mediatorius, kuris nuolat tobulina ir plečia savo žinias, praktikuojasi, lavina įgūdžius ir kelia kvalifikaciją dalyvaudamas rengiamuose specialiuose mediacijos mokymuose, gali būti tikras savo srities profesionalas. Nepriklausomumo ir nešališkumo principas garantuoja, kad procesas vyks sąžiningai, skaidriai ir abejoms ginčo šalims bus suteikiamos vienodos galimybės dalyvauti proceso eigoje. Mediatorius yra įsipareigojęs viso mediacijos proceso metu veikti abiejų šalių naudai ir išlikti neutraliu asmeniu, net jei jo giliu įsitikinimu ar požiūriu tiesa yra vienos iš šalių pusėje. Taip pat tarpininkui yra griežtai draudžiama išreikšti prielankumą kuriai nors iš šalių. Mediacijos procese konfidencialumo taisyklė užtikrina, kad procesas būtų vykdomas neviešai, o visa gaunama informacija liktų žinoma tik mediacijos procese dalyvavusioms šalims ir pačiam mediatoriui. Visa informacija, kurią mediacijos dalyviai atskleidžia procese, privalo būti slapta ir nei ginčo šalys, nei mediatorius negali jos panaudoti už mediacijos proceso ribų, nebent tam neprieštarautų abi ginčo šalys. Tik toks mediatorius, kuris laikosi pagrindinių etikos ir moralės normų, gali tikėtis pasiekti aukščiausius rezultatus savo profesinėje sferoje.

3. MEDIATORIUI TAIKOMA ATSAKOMYBĖ UŽ ETIKOS PAŽEIDIMUS

Mediatoriaus turimi įgaliojimai yra neatsiejami nuo atsakomybės ir pareigų. Laikytis mediatoriaus profesijai keliamų etikos ir elgesio standartų yra privaloma todėl, kad nuo to priklauso ne tik mediacijos proceso kokybė, tačiau su tuo yra glaudžiai susijusi ir šio alternatyvaus ginčų sprendimo būdo reputacija visuomenės akyse. Neetiškas ir negarbingas tarpininko elgesys proceso metu, įtakoja konkretaus ginčo sprendimo baigtį, taip sukeldamas ne tik proceso dalyvių, tačiau ir trečiųjų asmenų nusivylimą ir pasipiktinimą. Mediatoriaus netinkamas elgesys proceso metu yra nesuderinamas su mediacijos proceso tikslais, todėl už tai tarpininkas turi prisiimti jam kilsiančią atsakomybę. Todėl mediatorius, kuris vadovauja procesui nesilaikydamas jam teisės aktais nustatytų etikos normų, privalo atsakyti įstatymų numatyta tvarka.

Siekiant populiarinti ir plėtoti šį alternatyvų ginčų sprendimo būdą, svarbiausias dalykas yra įgauti ir išlaikyti visuomenės pasitikėjimą mediacijos procesu. Tam pasiekti, pirmiausia, reikia užtikrinti, kad tarpininkas laikytųsi moralės ir profesinės etikos elgesio normų. Tačiau ne visada mediatoriaus elgesys yra toks, kokio yra reikalaujama nustatytais teisės normomis. Tokiu atveju, tarpininkui kyla atsakomybė už elgesio standartų nesilaikymą. Taigi, svarbu yra išanalizuoti kokie yra pagrindai už kuriuos mediatoriui galima taikyti atsakomybę ir kokios atsakomybės rūšys gali kilti mediatoriui nesilaikant teisės aktuose įtvirtintų nuostatų. Taip pat kokiais atvejais, net ir elgiantis ne pagal etikos normas, tarpininkui gali būti taikoma neliečiamybė.

3.1 Pagrindai mediatoriui taikyti atsakomybę

Mediatoriaus pareiga yra vadovauti procesui remiantis nustatytais teisės normomis. Tarpininkas, prieš sutikdamas vadovauti procesui, pirmiausia, turi įvertinti ir apgalvoti tai, ar jis tam konkrečiam ginčui išspręsti turi pakankami reikalingų žinių, ar nėra susijęs su ginčo šalimis kokiais nors santykiais, ar galės vadovauti procesui skaidriai ir sąžiningai. Tik įvertinęs šiuos aspektus, tarpininkas gali priimti teisingą sprendimą ir nuspręsti, ar tęsti bendradarbiavimą su ginčo šalimis, ar verčiau pasiūlyti joms susirasti kitą mediatorių, kuris galėtų profesionaliau padėti joms sprendžiant iškilusį ginčą. Tačiau gali nutikti taip, jog tarpininkas sutiko vadovauti sprendžiant iškilusį ginčą, tačiau proceso eigoje elgiasi ne pagal nustatytus reikalavimus, jo elgesys yra neetiškas, aplaidus ir pan.. Tokiu atveju, mediatoriui gali tekti prisiimti atsakomybę už savo ydingą vadovavimą mediacijos proceso metu. Todėl svarbu išsiaiškinti kokiomis aplinkybėmis ir kokiais pagrindais mediatoriui gali būti taikoma atsakomybė.

Tai, kad mediatoriui gali kilti tam tikra atsakomybė yra numatyta ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose. LR Mediacijos įstatymo 25 str. 1 d. yra įtvirtinta nuostata, kad mediatoriui gali kilti atsakomybė, jeigu jis, vykdydamas savo veiklą pažeidžia LR Mediacijos įstatymą, Europos mediatorių elgesio kodeksą ar kitus teisės aktus, kurie reglamentuoja mediacijos paslaugų teikimą

ir kuriuose yra įtvirtinti reikalavimai, keliami mediatoriams, bei mediacijos procesui.¹⁰⁶ Mediatorius, kuris nori teikti ar jau teikia mediacijos paslaugas, privalo laikytis teisės aktuose numatytų reikalavimų tam, kad būtų užtikrinamas kokybiškas mediacijos procesas ir kad ginčo šalims būtų tinkamai suteikiama pagalba. Todėl būtent teisės aktų nesilaikymas ir yra pagrindas, dėl ko mediatoriui gali kilti atsakomybė.

Proceso dalyviai, kuriems atrodo, kad tarpininkas netinkamai vadovauja procesui, yra nesąžiningas, netinkamai atlieka savo pareigas ir nesilaiko jam nustatytų etikos reikalavimų, turi teisę reikšti pretenzijas ir nepasitenkinimą dėl tokio mediatoriaus elgesio. Tarpininkui gali kilti atsakomybė, jeigu jis pažeidžia pagrindinius etikos elgesio principus savo veikloje, tai:

- 1) Proceso metu nėra neutralus ir nešališkas asmuo (interesų konfliktas);
- 2) Nesilaiko konfidencialumo principo (klientų paslapties atskleidimas);
- 3) Nesilaiko susitarimų, kurie buvo numatyti sudarytoje sutartyje tarp proceso dalyvių ir tarpininko;
- 4) Vadovauja procesui nesąžiningai;
- 5) Netinkamai parengia mediacijos procesui reikalingus dokumentus;
- 6) Mediacijos proceso metu atliko neteisėtus veiksmus;
- 7) Mediacijos proceso metu elgiasi aplaidžiai;
- 8) Mediatorius netinkamai atlieka savo pareigas ir kt..

Išvardintos aplinkybės atskleidžia, kad mediatoriui kyla atsakomybė už tokį elgesį, kuris yra neetiškas ir prieštarauja mediacijos procesui ir mediatoriui iškeltiems reikalavimams. „[...] sunku būtų patraukti atsakomybėn mediatorių, kuris nepriekaištingai laikosi mediatoriaus praktikos standartų, t. y. yra nešališkas šalių bei rezultatų atžvilgiu, išlieka konfidencialus, užtikrina kokybiškas ir kompetentingas paslaugas, ir nepriekaištingai laikosi kitų mediatoriaus elgesio bei etikos reikalavimų. Kitu atveju galima imtis atitinkamų teisinių veiksmų prieš mediatorių.“¹⁰⁷

Tarpininkas, kaip ir kiti proceso dalyviai, turi pareigą laikytis konfidencialumo principo. Šis principas yra įtvirtintas tiek teisės normose, kurios reguliuoja mediacijos procesą, tiek ir sutartyje, kuri yra pasirašoma prieš pradėdant vykdyti mediacijos sesijas tarp tarpininko ir proceso šalių. Vienas iš pagrindinių aspektų, kodėl žmonės pasirenka ginčą spręsti šiuo alternatyviu ginčų sprendimo būdu yra būtent tai, kad šis procesas nėra viešas ir kad ši privilegija yra ginama teisės normomis nustatyto būdu. Visa informacija, susijusi su proceso dalyviais, turi būti išsaugota ne

---

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, *supra note* 12, 25 str. 1 d..

¹⁰⁷ Zubrickaitė Eglė, „Mediatoriaus etika“ (magistro baigimasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2012), 49, <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1829035/datastreams/MAIN/content>

tik vykstant procesui, tačiau ir po jo baigties. Net ir tokiu atveju, jeigu pasibaigus procesui, ginčo šalims nepavyko priimti taikaus ginčo sprendimo, informacija vis tiek turi išlikti konfidenciali. Dėl informacijos, kuri gali būti atskleista, proceso dalyviai turi susitarti individualiai ir įtraukti tai į mediacijos proceso sutartį. Klientų paslapties atskleidimas tiek vykstant procesui, tiek ir jam pasibaigus yra viena iš aplinkybių, už kurias tarpininkui reikia atsakyti teisės aktų nustatyta tvarka, nes konfidencialumo principo nesilaikymas jau savaime yra ta priežastis, dėl ko nebus pasiektas mediacijos proceso tikslas.

Kai mediacijos procesui tarpininkas vadovauja nesąžiningai, neatskleidžia galimo interesų konflikto šalims, nuslepia reikšmingus faktus, proceso metu elgiasi aplaidžiai ar atlieka kitus neteisėtus veiksmus, tai tokiu atveju tarpininkas privalo atsakyti už sukeltas neigiamas pasekmes proceso dalyviams. Vienas esminių reikalavimų mediatoriui tai – vadovauti procesui pagal jam keliamus profesinius reikalavimus, nepažeidžiant esminių mediacijos proceso principų ir taisyklių. Tarpininkas negali siekti tam tikros naudos proceso metu nei sau, nei kuriam nors iš proceso dalyvių. O taip pat jo pareiga yra stengtis, kad ginčo šalys pasiektų tokį galutinį rezultatą, kuris kiek galima labiau tenkintų abiejų ginčo šalių interesus ir jų asmeninius poreikius.

Už netinkamai parengtus mediacijos proceso dokumentus, mediatoriui taip pat gali kilti tam tikro pobūdžio atsakomybė. Tarpininkas turi padėti ginčo šalims pasirašyti tokią taikos sutartį, kuri galiotų pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus, kurią šalys galėtų įvykdyti, kuri būtų aiškiai suprantama proceso dalyviams ir kuri būtų teisėta.¹⁰⁸ Tarpininko pareiga yra informuoti proceso dalyvius, jeigu jų susitarimas yra priešingas teisei ir nebus galima jo įvykdyti. „Taip šalys apsaugomos nuo ydingo mediacijos susitarimo, o mediatorius – nuo civilinės atsakomybės.“¹⁰⁹ Europos mediatorių elgesio kodekse taip pat yra įtvirtinta pareiga dėl proceso baigties ir taikos sutarties pasirašymo, ji apibrėžiama taip: „Mediatorius turi imtis visų reikiamų priemonių užtikrinti, kad visos šalys pasiektų susitarimą duodamos sutikimą, pagrįstą žiniomis ir supratimu, ir kad visos šalys suprastų susitarimo sąlygas.“¹¹⁰ Jeigu tarpininkas nesilaiko šios jam iškeltos pareigos mediacijos proceso vadovavimo metu, tai jis gali užsitraukti tam tikrą atsakomybę.

Apibendrinant galima teigti, kad mediatoriui yra keliami gana aukšti reikalavimai, kurių jis privalo laikytis teikdamas paslaugas klientams. Tarpininkui gali kilti atsakomybė ne tik už ydingą mediacijos proceso vadovavimą, neetišką jo elgesį su proceso dalyviais, tačiau ir už

---

¹⁰⁸ Juškaitė – Vizbarienė Jomilė, „Ar mediatoriui kyla civilinė atsakomybė už ydingą vadovavimą mediacijos procesui?“ (magistro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2013), 34, https://eltpykla.vdu.lt/bitstream/handle/1/30759/ISSN2029-4239_2014_N_1_11.PG_99-138.pdf?sequence=1&isAllowed=y

¹⁰⁹ Juškaitė – Vizbarienė, J., *ibid.*, p. 35.

¹¹⁰ Europos mediatorių elgesio kodeksas, *supra note* 11, 3.3 str.. Žiūrėta per internetą 2019-01-14. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_lt.pdf

veiksmus, kuriuos jis atlieka neteisėtai ar aplaidžiai. Taip pat tarpininkas turi atsakyti už tai, jeigu suteikia klaidingą teisinę ar kitokią informaciją procese dalyvaujančioms šalims, ko pasekoje, jos gali pasirašyti tokią sutartį, kuri neturės teisinės galios ir dėl to gali patirti tam tikrą žalą. Tarpininkas, kuris nesilaiko sutarties sąlygų, kuri yra pasirašyta tarp jo ir procese dalyvaujančių asmenų, pažeidžia konfidencialumo principą ir atskleidžia slaptą klientų informaciją, taip pat turi atsakyti teisės aktų nustatyta tvarka. Tačiau svarbiausias pagrindas, dėl kurio mediatoriui gali kilti tam tikros rūšies atsakomybė tai – teisės aktų, kurie reglamentuoja mediacijos paslaugų teikimą, pažeidimas. Už šį pažeidimą mediatorius gali būti netgi išbrauktas iš Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašo. Lietuvoje, vis labiau populiarėjant mediacijos procesui, dažniau pasitaiko atvejų, kuomet proceso šalys nori išreikšti tam tikras pretenzijas ar nepasitenkinimą mediatoriaus darbu. Atsižvelgiant į išdėstytą, galima teigti, kad nors ir yra nemažai pagrindų, už kuriuos mediatoriui gali kilti tam tikra atsakomybė, tačiau susiduriama su tokia problema, kad kartais įrodyti, jog tarpininkas iš tikrųjų netinkamai atliko savo pareigas gali būti be galo sunku.

3.2 Mediatoriui taikomos atsakomybės rūšys

Kaip jau buvo minėta, tarpininkui, kuris ydingai vadovauja procesui, elgiasi ne pagal šiai profesijai nustatytus moralės ir elgesio standartus gali kilti teisinė atsakomybė. Mediatorius, kuris nesilaiko Europos mediatorių elgesio kodekso nuostatų, Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo, Teisminių mediacijos taisyklių ir kitų šį alternatyvų ginčų sprendimo būdą reglamentuojančių teisės aktų, privalo atsakyti teisės aktų nustatyta tvarka. Tarpininkui gali kilti teisinė atsakomybė už įvairius aukščiau jau minėtus pagrindus, pvz.: neetišką elgesį, netinkamą dokumentų parengimą, aplaidų vadovavimą procesui, nesilaikymą konfidencialumo, neutralumo, sąžiningumo bei nešališkumo principų, teisės aktų pažeidimą ir kt.. Tačiau tiek ir Lietuvoje, tiek ir tarptautinėje praktikoje dar nėra nusistovėjusios vienareikšmiškos nuomonės šiuo klausimu. Todėl labai svarbu yra išanalizuoti, kokios atsakomybės rūšys gali kilti mediatoriui už netinkamą vadovavimą mediacijos procesui ar už tai, jeigu jis nesilaiko nustatytų etikos elgesio normų. „Siekiant užtikrinti sklandų mediacijos standartų funkcionavimą praktikoje, svarbu nustatyti, kokia mediatoriaus atsakomybės forma yra tinkamiausia ir geriausiai atitinkanti mediatoriaus ir ginčo šalių santykių pobūdį.“¹¹¹

Mediatoriui taikomos atsakomybės rūšys gali būti: a) Drausminė; b) Civilinė; c) Administracinė; d) Baudžiamoji.

Pirmiausia, reikėtų aptarti tai, jog baudžiamosios atsakomybės taikymas mediatoriui yra vertinamas gana kritiškai, nes baudžiamoji atsakomybė iš visų atsakomybės formų yra pati griežčiausia. Vienas esminių dalykų yra tai, kad nėra stipraus ir pakankamo pagrindo tam, kad

---

¹¹¹ Zubrickaitė, Eglė, *supra note 75*, p. 49.

būtų galima taikyti tarpininkui baudžiamąją atsakomybę. Netinkamas ar aplaidus mediatoriaus elgesys neturėtų būti vertinamas tokia griežta forma. Norint pasiekti tikslą, kad tarpininkas elgtųsi pagal šią sritį reguliuojančius teisės aktus, turėtų pakakti švelnesnių galimai kilsiančių atsakomybės rūšių, pvz.: civilinės ar drausminės atsakomybės. Kai kuriose šalyse, pvz., Olandijoje, Suomijoje, Liuksemburge ir kt. už konfidencialumo principo nesilaikymą mediatoriui gali grėsti baudžiamoji atsakomybė.¹¹² Tačiau tokia tarpininkui gresianti atsakomybė už kliento paslapties atskleidimą yra vertinama labai skeptiškai ir yra laikomasi nuomonės, jog reikia vengti taikyti tarpininkams šią atsakomybės rūšį dėl pernelyg didelio jos griežtumo.

Administracinė atsakomybė tai – tokia teisinės atsakomybės rūšis, kurios pagrindu yra skiriama administracinė nuobauda. Kai yra nagrinėjamos administracinės bylos, tai mediacijos procesui išimtinai gali vadovauti tik toks teisėjas, kuris yra įtrauktas į Lietuvos mediatorių sąrašą.

Administracinė atsakomybė yra švelnesnė atsakomybės forma negu baudžiamoji atsakomybė. Administracinė atsakomybė gali kilti tokiu atveju, jeigu koku nors būdu buvo pažeistos asmens teisės ir laisvės ar pažeisti tam tikri viešieji (visuomenės ir valstybės) interesai. „Kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas.“¹¹³ Ši teisė kiekvienam piliečiui yra visiškai absoliuti ir yra įtvirtinta įstatymo nuostata. Mediatorius, teikdamas mediacijos paslaugas ir vadovaudamas mediacijos procesui, turi elgtis taip, kad savo elgesiu nepakenktų nei proceso dalyviams, nei viešajam interesui. Todėl dėl administracinės atsakomybės taikymo mediatoriui, gali kreiptis ginčo šalys, kurios mano, kad mediatorius, suteikdamas mediacijos paslaugas, pažeidė įstatymo nuostatas, reglamentuojančias mediatoriaus pareigas ir funkcijas.

Realiausia ir labiausiai tarpininkams tinkanti atsakomybės rūšis, kuri gali kilti tarpininkui tai – drausminė atsakomybė. Ši atsakomybė yra viena iš švelniausių galimų atsakomybės rūšių mediatoriams. Tarpininkų drausminė atsakomybė jau yra įtvirtinta ir Lietuvos teisės aktuose, tai – Lietuvos Respublikos mediacijos įstatyme, tačiau Lietuvos praktikoje dar nėra pasitaikiusių atvejų, kuomet ji buvo skirta. Kai tarpininkas pažeidžia mediacijos paslaugų teikimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, jam gali būti skiriama drausminė nuobauda.¹¹⁴ Tarpininkų veiklos kontrolę Lietuvoje atlieka Mediatorių veiklos vertinimo komisija. Todėl asmenys, kurie nėra patenkinti tarpininko suteiktomis paslaugomis ir mano, kad jis jas suteikė pažeisdamas teisės aktus, gali teikti skundą (pranešimą) mediatorių veiklos vertinimo komisijai.¹¹⁵

---

¹¹² Kaminskienė, N. Alternatyvus civilinių ginčų sprendimas: monografija. Vilnius: Registrų centras, 2011. P. 202. (Cituota iš Zubrickaitės, E. *Mediatoriaus etika*. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 54).

¹¹³ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, 5 str. 1 d.. Valstybės žinios, 1999-02-03, Nr. 13-308. Žiūrėta per internetą 2019-03-19. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.72290/WBybqDFaGH>

¹¹⁴ Lietuvos Respublikos Mediacijos įstatymas, *supra note* 26, 26 str. 1 d..

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, *ibid.*, 25 str. 1 d..

Minėta komisija, įvertinusi tarpininko suteiktas paslaugas ir nustatčiusi, jog tarpininkas savo funkcijas atliko ne pagal jam nustatytus profesinius reikalavimus, elgėsi neetiškai, negarbingai ar nesilaikė kitų elgesio nuostatų ir pažeidė tam tikras teisės normas, gali priimti sprendimą skirti mediatoriui vieną iš drausminių nuobaudų.

Tarpininkams, nusižengusiems teisės aktų reikalavimams ir ydingai vadovavus procesui, „Mediatorių veiklos vertinimo komisija [...] turi teisę priimti šiuos sprendimus:

- 1) Pareikšti įspėjimą;
- 2) Pareikšti viešą įspėjimą [...];
- 3) Išbraukti mediatorių iš Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašo.“¹¹⁶

Mediatorius, kurį mediatorių veiklos vertinimo komisija yra nusprendusi išbraukti iš Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašo, nuo šio sprendimo priėmimo dienos trejus metus negali būti vėl įrašytas į mediatorių sąrašą ir jam yra draudžiama teikti mediacijos paslaugas Lietuvos Respublikoje.¹¹⁷ Drausminė nuobauda yra švelniausia galima tarpininkui kilianti atsakomybės rūšis. Skiriant vieną iš drausminės nuobaudos formų, siekiama, kad tiek nusižengęs įstatymui mediatorius, tiek ir kiti tarpininkai atkreiptų dėmesį į galimas pasekmes ir vengtų daryti pažeidimus. Drausminės nuobaudos skyrimas mediatoriui yra daugiau auklėjamojo pobūdžio priemonė, kuria norima pamokyti tarpininkus elgtis etiškai ir vadovautis mediacijos proceso paslaugų teikimą reglamentuojančiais teisės aktais.

Dar viena galima mediatoriui taikomos atsakomybės rūšis tai – civilinė atsakomybė. Kai vadovaudamas mediacijos procesui tarpininkas nesilaiko jam įstatymu nustatytų reikalavimų ir netinkamai atlieka savo funkcijas, ar pažeidžia sutartį, kuri yra sudaryta tarp procese dalyvaujančių asmenų ir mediatoriaus, jam gali kilti civilinė atsakomybė. Tarpininkas, pasirašydamas sutartį, kaip ir kitos sutarties šalys, įsipareigoja laikytis toje sutartyje numatytų sąlygų. „Teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią. Sutartis įpareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje numatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai.“¹¹⁸

Tarpininkui, pasirašant sutartį su proceso dalyviais, į pasirašomą sutartį yra privaloma įtraukti apmokėjimo tvarką už mediatoriaus suteiktas paslaugas. O taip pat turi būti įrašyti ir svarbiausi mediacijos proceso principai, pagrindinės mediacijos taisyklės, kurių turi laikytis procese dalyvaujantys asmenys ar kitos šalims svarbios sąlygos. Tačiau reikšmingiausia sąlyga, kuri yra įtraukiama į sutartį tai – konfidencialumo ribų nustatymas. Ginčo šalys sutartimi nustato, kokios informacijos nei jie, nei tarpininkas negali atskleisti tretiesiems asmenims ar panaudoti savo privačiame gyvenime ir kokia informacija turi išlikti slapta net ir pasibaigus procesui. Kai

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, *ibid.*, 26 str. 1 d..

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, *ibid.*, 26 str. 4 d..

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000-09-06, Nr. 74-2262, 6.189 str. 1 d..

sutartyje yra numatomos konfidencialumo principo gairės, proceso dalyviai gali jaustis ramūs ir saugūs, žinodami, kad už šios sąlygos nevykdymą gali kilti teisinė atsakomybė. Tiek proceso dalyviai, tiek ir mediatorius, pasirašydamas sutartį įsipareigoja ją vykdyti sąžiningai ir tinkamai.¹¹⁹ Todėl tarpininkas, kuris nesilaiko sąlygų, kurios yra įtrauktos į sutartį ir dėl kurio kaltės proceso dalyviai patyrė tam tikrą žalą, privalo ginčo šalims atlyginti jų patirtus nuostolius. Tokia pareiga jam kyla iš LR Civiliniame kodekse įtvirtintos teisės normos: „Sutartinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, kuri atsiranda dėl to, kad neįvykdoma ar netinkamai įvykdoma sutartis, kurios viena šalis turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo ar netesybų (sumokėti baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti dėl sutarties neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo padarytus nuostolius arba sumokėti netesybas (baudą, delspinigius).“¹²⁰ Todėl ginčo šalys, patyrė nuostolių dėl tarpininko netinkamo sutarties sąlygų vykdymo turi teisę kreiptis į teismą, kad jiems būtų padengiama patirta žala.

Kai tarpininkas pažeidžia teisės aktuose įtvirtintas teisės normas, kurios reguliuoja jo profesijai keliamus reikalavimus, tai jis privalo už tai atsakyti vadovaujantis taip pat Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse numatytais nuostatomis. Svarbiausios tarpininko pareigos yra įtvirtintos įstatymu: būti sąžiningu, nepriklausomu, neutraliu ir nešališku asmeniu procese. Jeigu mediatorius nesilaiko šių jam privalomų elgesio standartų, tai jis pažeidžia teisės normas, ko pasekoje, jam gali kilti civilinė atsakomybė. „Deliktinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl žalos, kuri nesusijusi su sutartiniais santykiais, išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato, kad deliktinė atsakomybė atsiranda ir dėl žalos, susijusios su sutartiniais santykiais.“¹²¹ Tarpininkas, kuris netinkamai paruošia mediacijos proceso dokumentus, suteikia klaidingą informaciją procese dalyvaujančioms ginčo šalims ar aplaidžiai vadovauja mediacijos procesui, nusižengia visoms mediacijos taisyklėms ir siekiamiems tikslams. Todėl mediatoriaus netinkamas elgesys proceso metu ir nesilaikymas nustatytų elgesio standartų, savaime gali užtraukti jam teisinę atsakomybę. „Teisė ir profesinė etika glaudžiai susijusios, jei pažeidžiama viena, dažniausiai kartu pažeidžiama ir kita, todėl tik laikantis jų abiejų, gali būti geriausiai užtikrinti ir įgyvendinti kliento interesai.“¹²²

Tačiau populiarėjant mediacijai ir daugėjant mediacijos procesų, išryškėja civilinės atsakomybės draudimo poreikis. Manoma, kad mediatoriui neturėtų būti taikoma civilinė atsakomybė už tuos veiksmus, kuriuos jis atliko netyčia ar kurie nebuvo atlikti neteisėtu būdu. Mediatoriui turėtų būti suteikiama bent dalinė apsauga tuo atveju, kai jis elgiasi atsižvelgdamas į

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *ibid.*, 102, 6.200 str. 1 d..

¹²⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *ibid.*, 6.245 str., 3 d..

¹²¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *ibid.*, 6.245 str., 4 d..

¹²² Miniotaitė, J., „*Ar advokato lojalumas klientui nepažeidžia advokato profesinės etikos?*“ (magistro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2013), 14. Žiūrėta 2019-01-20 per internetą.
<https://vb.vdu.lt/object/elaba:1740723/1740723.pdf>

savo pareigas ir vadovaujasi teisės normomis. Gali pasitaikyti atvejų, kai šalys susitaria dėl takaus sprendimo priėmimo, tačiau lieka nepatenkinti kurios nors iš šalių interesai. Todėl praėjus kuriam laikui, nepatenkinta sprendimu šalis, gali kreiptis į teismą ir kaltinti mediatorių, kad šis netinkamai vadovavo procesui, neatliko savo pareigų, aplaidžiai elgėsi procesu metu dėl ko buvo priimtas ginčo šaliai nepalankus sprendimas, nors iš tiesų mediatorius savo funkcijas atliko tinkamai ir nepažeidė nei vieno jam keliamo reikalavimo nuostatų. Suteikus dalinę apsaugą mediatoriui, būtų išvengiama nereikalingų teismo procesų, o mediatorius nebūtų „pastatomas“ į nepatogią padėtį. Be to, be reikalo iškeltas civilinis ieškinys mediatoriui, gali padaryti neigiamą reputaciją jam, kaip profesionalui, o padaryti padariniai gali būti negrįžtamai nepataisomi arba jiems ištaisyti gali prireikti labai daug laiko. Tokiu atveju mediatorius patirtų didelius nuostolius. Taip pat, inicijuota byla mediatoriui, gali sumenkinti ir pačios mediacijos reputaciją visuomenės akyse, dėl ko žmonės nebesitikiš šiuo procesu ir stengsis jo išvengti.

Lietuvoje kol kas dar nėra pasitaikę tokių atvejų, jog teismui būtų pateiktas mediacijos proceso dalyvių ieškinys dėl mediatoriaus netinkamų veiksmų ar ginčo šalims padarytos žalos atlyginimo. Tačiau kai kuriose užsienio šalyse teismams jau yra tekę nagrinėti tokio pobūdžio bylas, todėl darbe pateiksiu keletą bylų apžvalgų, kuriose mediatorius buvo kaltinamas dėl vienokių ar kitokių nusižengimų.

Australijoje, 2003 m. spalio 21 d. Viktorijos valstijos Aukščiausioje Teisme, Melburne, buvo nagrinėjama R. Tapoohi ir H. Lewenberg byla, kurios esmė buvo tarp seserų kilęs kiviščas dėl po mamos mirties paveldėto likusio turto ir jo padalinimo. Nors ginčo sprendimas buvo perduotas nagrinėti teisme, tačiau seserys savanoriškai susitarė, jog ginčą pabandys išspręsti teismo procesui alternatyviu būdu – mediacijos procesu, bet mediacijos procese dalyvaus ne vienos, o su teisininkais – advokatais, kurie joms suteiks reikiamą teisinę pagalbą. Kadangi R. Tapoohi buvo Izraelyje, tai mediacijos sesija vyko elektroniniu būdu. Mediacijos sesija vyko visą dieną iki vėlaus vakaro, kol galiausiai mediatorius įtikino ginčo šalis, kad jos turi priimti taikų susitarimą. Seserys R. Tapoohi ir H. Lewenberg po ilgų derybų visgi pasiekė taikų susitarimą, kurio esmė buvo tokia, jog R. Tapoohi turi sumokėti seseriai H. Lewenberg daugiau negu 1 mln. JAV dolerių, tačiau į šią sutartį neįtraukė nuostatos dėl mokesčių apmokestinimo. Praėjus metams R. Tapoohi sužinojo, kad nuo susitarime nurodytos sumos, ji privalo sumokėti tam tikrus mokesčius, ko pasekoje ji patyrė nemažus nuostolius. Dėl to R. Tapoohi padavė į teismą savo teisininką ir kartu į ieškinį įtraukė trečiąją šalimi mediatorių, teigdama, kad mediacijos sesijoje privalėjo dalyvauti mokesčių specialistas, kuris būtų pakonsultavęs ginčo šalis mokesčių klausimais. Nors tarp ginčo šalių ir mediatoriaus nebuvo pasirašyta jokia oficiali sutartis dėl

sutikimo medijuoti sprendžiant ginčą, tačiau mediatorius vis tiek buvo pripažintas kaltu dėl to, jog netinkamai vykdė savo pareigas, ydingai vadovavo procesui ir skatino šalis priimti taikos sutartį.¹²³

Minėta Australijos teismo byla įrodo, kad mediatorius privalo laikytis jam teisės aktais nustatytų reikalavimų ir kad nepaisant to, kokių būdu ar kokia linkme mediacijos procesas pasisuka, mediatorius vis tiek privalo iki proceso pabaigos išlikti neutralus ir nešališkas asmuo. O taip pat labai svarbu, kad tarp ginčo šalių ir mediatoriaus būtų pasirašoma mediacijos sutartis, kurioje būtų aptariamoms ir mediatoriaus pareigoms, nes už netinkamą pareigų vykdymą, jam gali būti taikoma civilinė atsakomybė.

Dar viena reikšminga byla dėl mediatoriaus veiksmų buvo nagrinėjama Vokietijoje. Vokietijos Aukščiausiam Teismu, 2017 m. rugsėjo 21 d., buvo nagrinėjama byla dėl mediatorių netinkamų veiksmų, kurie ginčo šalims sukėlė neigiamų padarinių. Vykstant skyryboms, sutuoktiniai B. ir C. W. nusprendė, kad pasinaudos mediacijos proceso teikiamomis galimybėmis ir dėl skyrybų nutraukimo pasirašys taikos sutartį, todėl jie kreipėsi į mediatorę, kuri taip pat teikė ir advokatės paslaugas, kad ši padėtų jiems parengti ir pasirašyti santuokos nutraukimo sutartį. Sutartyje buvo aptarti santuokos nutraukimo, turto padalinimo ir pensijos klausimai. Pasirašę taikos sutartį, sutuoktiniai kreipėsi į teismą dėl santuokos nutraukimo ir taikos sutarties įforminimo, todėl kiekvienai iš šalių teismo procese atstovavo advokatė ir mediatorė. Pasibaigus teismo procesui paaiškėjo, kad vienam iš sutuoktinių priklausė daugiau negu 90 000 eurų pensijos kompensacija, kurios atsisakė mediatorė ir advokatė klientų vardu, atstovaudamos juos teisme. Dėl patirtų nuostolių ir prarastos pensijos kompensacijos, sutuoktinė kreipėsi į teismą, kaltindama sutuoktinį teisme atstovavusią advokatę ir reikaludama, kad ji atlygintų patirtą žalą. Vokietijos Aukščiausiasis Teismas pripažino sutuoktinio advokatę kalta ir priteisė sutuoktinei, kuri kreipėsi į teismą dėl pensijos kompensacijos praradimo, daugiau negu 60 000 eurų nuostolių atlyginimą. Tačiau taip pat Aukščiausiasis teismas suteikė sutuoktinio advokatei pusę priteistos sumos išsireikalauti iš mediatorės, dėl kurios aplaidaus elgesio sutuoktinė patyrė didelius nuostolius.¹²⁴

Atsižvelgiant į šios bylos sprendimą, galime pastebėti, kad ir Vokietijos teisme mediatoriui buvo taikoma civilinė atsakomybė už tai, jog aplaidžiai vykdė savo funkcijas ir dėl šios priežasties, viena iš ginčo šalių, patyrė didelius nuostolius. Mediatorius, teikdamas mediacijos paslaugas, turėtų veikti abiejų šalių naudai, siekdamas, kad nei vienas proceso dalyvis nepatirtų neigiamų padarinių.

---

¹²³ Byla *Tapoohi v Lewenberg*, no. 2052 of 2002, VSC 410 (2003). Žiūrėta 2019-03-20 per internetą. <https://jade.io/j/?a=outline&id=75284>

¹²⁴ Byla *Bundesgerichtshof Im namen des volkes urteil*, no. IX ZR 34/17 (2017). Žiūrėta per internetą 2019-03-20. <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&sid=4d59c41abbb6d6934965ea06157df453&nr=79689&os=0&anz=2>

Italijoje taip pat mediatoriams yra taikoma atsakomybė už neteisėtus jų veiksmus, netinkamą vadovavimą procesui ar teisės aktų pažeidimą, už nekokybišką mediacijos paslaugų suteikimą ir pagrindinių mediacijos proceso principų nesilaikymą. Pavyzdžiui, Italijoje, Palermo miesto teismo rūmuose, 2016 m. birželio 6 d., buvo nagrinėjama byla, kurioje mediatorius buvo kaltinamas dėl to, kad aplaidžiai vadovavo procesui, buvo nepakankamai kompetentingas ir kad dėl to viena iš ginčo šalių patyrė nuostolių. 2012 m. birželio 18 d. ginčo šalys kreipėsi į mediatorių kad jis padėtų jiems išspręsti su turto paveldėjimu susijusius klausimus ir pasibaigus mediacijos procesui tarp šalių buvo pasirašyta taikos sutartis. Vėliau išaiškėjo, kad sutartis nebuvo oficialiai patvirtinta, buvo sudaryta nuslepiant tam tikrus reikšmingus faktus, todėl viena iš ginčo šalių patyrė didelius finansinius nuostolius. Šioje byloje mediatorius buvo pripažintas kaltu dėl to, kad neatskleidė neteisėtų faktų, nuslėpė reikšmingą informaciją ir aplaidžiai vadovavo procesui, todėl jis privalėjo nukentėjusiajai šaliai atlyginti patirtą žalą.¹²⁵

Kaip jau buvo minėta ankstesniuose skyriuose, JAV yra viena iš užsienio šalių, kuri yra mediacijos proceso pradininkė. JAV teisininkai XX a. viduryje, pirmieji pradėjo taikyti ir plėtoti mediacijos stilius bei skatinti ginčus spręsti alternatyviu teismui būdu. Todėl šioje šalyje yra sukaupta nemaža teismo praktikos patirtis, sprendžiant bylas, susijusias su mediatoriams taikomomis atsakomybėmis. Pavyzdžiui, JAV, 2003 m. rugpjūčio 29 d., Kalifornijos valstijos Apeliacinis teismas, nagrinėjo D. Furia v Hugh N Helm bylą, kurioje mediatorius buvo kaltinamas tuo, kad nesilaikė neutralumo ir nešališkumo pareigos. Viena iš ginčo šalių (D. Furia) kaltino mediatorių tuo, kad jis vadovavo mediacijos procesui neatskleidęs fakto, kad gali kilti interesų konfliktas ir dėl ko D. Furia patyrė žalą. Teismas, išnagrinėjęs skundus ir atsižvelgęs į tą faktą, kad tarp Hugh N Helm ir mediatoriaus yra susiklostę juos glaudžiai siejami santykiai, priėmė sprendimą, kad mediatorius nesilaikė neutralumo ir nešališkumo pareigos ir už tai jam kyla civilinė atsakomybė, todėl jis privalo atlyginti D. Furia nuostolius, kuriuos jis patyrė.¹²⁶ Šis teismo sprendimas yra dar vienas įrodymas, kad mediatorius, kuris mediacijos procesui vadovauja nesilaikydamas mediacijos principų, siekia palankesnio ginčo sprendimo kuriai nors iš šalių ar elgiasi ne pagal teisės aktuose numatytus reikalavimus, gali užsitraukti civilinę atsakomybę, o tai reiškia, kad teismo sprendimu jis privalės ir atlyginti žalą tai ginčo šaliai, prieš kurios interesus jis veikė.

Apibendrinant galime teigti, kad mediatoriui taikomos atsakomybės rūšys yra keturios: drausminė, civilinė, baudžiamoji ir administracinė. Tačiau pagrindinės ir dažniausiai taikomos atsakomybės rūšys yra dvi, tai – drausminė atsakomybė ir civilinė atsakomybė. Tarpininkas, kuris

---

¹²⁵ Byla Mediazione, accordo nullo, responsabilità del mediatore e dell'Organismo, nella causa civile N. /2014 R.G. (2016). <http://medyapro.it/wp-content/uploads/2016/03/Tribunale-di-Palermo-sentenza-23.6.2016-Est.-Caccamo.pdf>

¹²⁶ Case JAV, D. Furia v Hugh N. Helm, No. A100102 (2003). Žiūrėta per internetą 2019-03-20. <https://caselaw.findlaw.com/ca-court-of-appeal/1240169.html>

mediacijos proceso metu neatlieka jam paskirtų pareigų, netinkamai vadovauja procesui ir elgiasi neetiškai, gali užsitraukti tam tikros rūšies atsakomybę. Civilinė atsakomybė mediatoriui gali būti taikoma tada, kai mediatorius pažeidžia sutartį, kuri yra sudaryta tarp proceso dalyvių ir paties tarpininko, bei kai netinkamai atlieka savo profesines pareigas, kurios yra įtvirtintos įstatyme, taip sukeldamas tam tikrą žalą ir nuostolius procese dalyvavusiems asmenims. Tokiu atveju, mediatorius privalo padengti nuostolius, kuriuos dėl jo kaltės patyrė procese dalyvavusios ginčo šalys. Už neetišką mediatoriaus elgesį su ginčo šalimis ar ydingą vadovavimą sprendžiant ginčą, taikinimo tarpininkui gali būti skiriama drausminė nuobauda. Drausminę nuobaudą mediatoriui gali skirti Mediatorių veiklos vertinimo komisija, kuri, atsižvelgus į gautą skundą (prašymą) ir įvertinus mediatoriaus atliktus veiksmus, nusprendžia, kokios formos nuobauda mediatoriui būtų tinkamiausia už atliktą pažeidimą. Baudžiamoji atsakomybė Lietuvoje mediatoriams nėra taikoma ir yra vertinama labai skeptiškai, nes manoma, kad tokios rūšies atsakomybė šios profesijos atstovams yra per griežta, o ją taikyti nėra pakankamai stipraus pagrindo.

3.3 Mediatoriui taikoma neliečiamybė

Ankstesnėse šio darbo dalyse nagrinėjome, kokiomis aplinkybėmis ir kokiais pagrindais mediatoriui gali kilti teisinė atsakomybė. Taip pat apžvelgėme, kokios atsakomybės rūšys taikinimo tarpininkui gali būti taikomos už tam tikrus teisės aktų pažeidimus, sutarties, kuri buvo pasirašyta tarp mediatoriaus ir proceso šalių, nesilaikymą ar už taikinamojo tarpininkavimo proceso metu jam pavestų funkcijų netinkamą atlikimą. Tačiau reikėtų aptarti ir dar vieną mediatoriams reikšmingą dalyką, tai – mediatoriui taikomą neliečiamybę (imunitetą). „Imunitetas – kai kurių įstatymų netaikymas asmenims, turintiems tam tikrą vietą valstybėje; neliečiamumas.“¹²⁷ Taikinimo tarpininkams, tam tikrais atvejais gali būti taikoma neliečiamybė, taip iš dalies ar visiškai išvengiant civilinės atsakomybės už jų padarytus veiksmus. „Mediatoriaus imunitetas suvokiamas kaip teisinis mechanizmas, galintis apsaugoti taikinimo tarpininką nuo civilinės atsakomybės atsiradimo arba ribojantis šios atsakomybės atsiradimą tam tikra apimtimi.“¹²⁸ Todėl svarbu išanalizuoti, kokiais atvejais taikinimo tarpininkams gali būti taikomas imunitetas dėl jų netinkamų veiksmų atlikimo.

Pirmiausia, reikėtų paminėti tai, kad Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose mediatoriaus imunitetas nėra reglamentuotas, todėl Lietuvoje ši privilegija tarpininkams niekada nebuvo ir nėra taikoma.¹²⁹ Praktikoje taip pat nėra pasitaikę atvejų, kuomet būtų buvusi analizuojama galimybė tarpininkui taikyti neliečiamybę dėl jo netinkamai atliktų pareigų ir funkcijų. Remiantis

¹²⁷ Vikižodynas, laisvasis žodynas, „Imunitetas“. Žiūrėta per internetą 2019-02-14.

<https://lt.wiktionary.org/wiki/imunitetas>

¹²⁸ Juškaitė – Vizbarienė, Jomilė, *supra note* 92, p. 126.

¹²⁹ Juškaitė – Vizbarienė, J., *ibid.*, p. 127.

galiojančiais nacionaliniais teisės aktais, tarpininkams už neteisėtų veiksmų mediacijos proceso metu atlikimą ar netinkamą profesinių funkcijų atlikimą, sutarties nesilaikymą, visais atvejais gali reikėti atsakyti teisės aktų nustatyta tvarka. Lietuvoje imunitetas gali būti išskirtinai taikomas tik advokatams, teisėjams ir kt. asmenims, kuriems imuniteto apsauga yra įtvirtinta teisės aktuose.

Tačiau užsienio šalyse tarpininkams yra taikomas imunitetas nuo galinčios kilti civilinės atsakomybės, išskyrus tuos atvejus, kai mediatorius atlieka tyčinius, neteisėtus veiksmus, kad tokiu būdu, pakenktų procese dalyvaujantiems asmenims. Tarptautinėje praktikoje netgi yra nusistovėjęs precedentas tarpininkams tam tikru atveju ir tam tikromis aplinkybėmis taikyti neliečiamybę. Pavyzdžiui, kai kuriose JAV valstijose mediatorių imunitetas yra prilyginamas arbitrų ar teisėjų turimam imunitetui, nes jie laikosi neutralumo ir nešališkumo pareigos tokia pačia apimtimi, kaip ir teisėjai.¹³⁰

Įprastai tarptautinėje praktikoje yra trys tarpininkų imuniteto rūšys. Tarpininkui gali būti taikomas absoliutus, dalinis arba sutartinis imunitetas. Absoliutus imunitetas mediatoriui taikomas norint apsaugoti jį nuo galimų nuostolių, kuriuos jis gali patirti, jeigu viena iš proceso šalių, kuri nebuvo visiškai patenkinta taikinamojo tarpininkavimo rezultatu ir yra juo nusivylusi, kreiptųsi į teismą su ieškiniu dėl tarpininko tam tikrų atliktų veiksmų ar netinkamo funkcijų atlikimo. Dalinis imunitetas yra skiriamas tada, kai mediatorius, nesilaikydamas jam nustatytų etikos elgesio reikalavimų, pažeidžia procese dalyvaujančių asmenų interesus ir dėl to jie gali kreiptis civiline tvarka į teismą, prašydami atlyginti žalą, kurią jie patyrė dėl tokio mediatoriaus elgesio. Tačiau daliniu imunitetu tarpininkas yra apsaugotas, kad jis nebūtų baudžiamas ar teisiamas tais atvejais, kai jis tinkamai atliko jam pavestas profesines pareigas, laikėsi nustatytų taikinamojo tarpininkavimo paslaugų teikimo reikalavimų ir nėra atlikęs neteisėtų veiksmų, tačiau proceso dalyviai dėl kokių nors priežasčių vis tiek nori ginti savo teises ir interesus teismo procese. Sutartinis imunitetas yra tokia imuniteto rūšis, kai imunitetas tarpininkui yra nustatomas susitarimo būdu dar prieš prasidedant mediacijos procesui. Procese dalyvaujantys asmenys patys nusprendžia dėl ko mediatoriui turi būti taikoma neliečiamybė ir tai turi įtvirtinti sutartyje, kuri yra pasirašoma tarp ginčo šalių ir tarpininko. „Siekiant, kad mediatorius būtų sėkmingai apsaugotas imunitetu mediacijos sutartyje, labai svarbu sugebėti tinkamai sudaryti visą sutartį. Esminga laikytina ne tik sąlyga, numatanti mediatoriaus imunitetą, bet ir visa mediacijos sutartyje pateikiamų sąlygų visuma. Joje neturėtų būti žadama daugiau naudos ar proceso aspektų, nei mediatorius realiai gali užtikrinti mediacijos procedūros metu.“¹³¹ Tai yra svarbu todėl, kad jeigu tarpininkas sutartyje nurodys tokią naudą, kurią pasiekti mediacijos procese nėra įmanoma, tokiu

---

¹³⁰ Juškaitė – Vizbarienė, J., *ibid.*, p. 127.

¹³¹ Matthews, Emma, „An update on mediator immunity“, <http://www.leadr.com.au/articles/Mediator-immunity-emma-matthews.pdf> (Cit. iš: Juškaitė – Vizbarienė, Jomilė, *supra note* 92, p. 40).

atveju, šalys turi teisę užginčyti tokią sutartį. Tuomet tarpininkui gali kilti civilinė atsakomybė, nes sutartimi numatytas imunitetas nebeturės reikšmės.

Mediatoriams suteikiamą neliečiamybę galima vertinti dvejopai: ir teigiamai, ir neigiamai. Neigiamai vertinama yra tai, kad suteikus absoliutų ar dalinį imunitetą, ginčo šalims gali tapti sunkiau pasiekti teisybę ir apginti savo teises bei interesus teisme. Kai tokia privilegija yra suteikiama mediatoriams, tai procese dalyvaujantiems asmenims yra žymiai sunkiau įrodyti, kad tarpininkas ydingai vadovavo procesui, ko pasėkoje, šalys patyrė vienokią ar kitokią žalą. Taip pat tokio imuniteto suteikimas tarpininkams, visuomenės požiūriu, gali pasirodyti kaip noru padaryti mediatorius nebaudžiamais. O tai įtakotų jų pasirinkimą sprendžiant, kokį procesą pasirinkti: ar teismo, ar alternatyvų ginčų sprendimo būdą. Tačiau žvelgiant iš kitos pusės, imuniteto suteikimas tarpininkui tai – puikus būdas norint apsaugoti tarpininkus nuo nereikalingų teismo procesų. Taip sparčiai populiarėjant šiam alternatyviam ginčų sprendimo būdui, vis daugiau žmonių gali pradėti reikšti pretenzijas dėl tarpininko veiksmų, todėl svarbu apginti ir tarpininko poziciją. Praktikoje gali pasitaikyti atveju, kai tarpininkas tinkamai atliko savo pareigas, sąžiningai vadovavo procesui, tačiau kuri nors iš ginčo šalių, norės kreiptis į teismą vien todėl, kad nepavyko pasiekti mediacijos proceso būdu tokio sprendimo, kuris labiausiai tenkintų jos interesus. Tokiais atvejais mediatoriaus neliečiamumas apsaugotų tarpininką ir jo teises.

Apibendrinant galime teigti, kad mediatoriaus imunitetas tai – tam tikrais atvejais netaikoma civilinė atsakomybė. Tarpininkams taikomas imunitetas tarptautinėje praktikoje jau yra precedentinis, tačiau Lietuvoje tokia išimtis tarpininkams nėra reglamentuota teisės aktuose, todėl tokių atvejų nėra pasitaikę ir teisminėje praktikoje. Tarpininkams gali būti taikoma absoliuti, dalinė ir sutartinė neliečiamybė. Sutartinis imunitetas iš visų trijų imuniteto rūšių gali būti lengviausiai nuginkijamas, o absoliutus imunitetas – sunkiausiai. Tarpininkams taikomas imunitetas yra vertinamas įvairiai: vieni smerkia tokią tarpininkams suteikiamą privilegiją ir įvardija ją kaip nereikalingą, o kiti mano, kad toks imuniteto taikymas yra teigiamas dalykas. Kai tarpininkams yra suteikiama neliečiamybė, tai tokiu atveju procese dalyvaujantiems asmenims gali būti sunkiau įrodyti, jog tarpininkas pažeidė mediacijos proceso principus, taisykles ar netinkamai vykdė savo pareigas. Tačiau iš kitos pusės tai gali padėti apsaugoti tarpininką nuo tokių teismo procesų, kai kuri nors iš ginčo šalių pateikia ieškinį dėl to, jog jos netenkina mediacijos proceso metu priimtas sprendimas ir dėl to ji jaučiasi nusivylusi. Nors tarpininkas ir yra tinkamai vykdęs savo pareigas ir įsipareigojimus, todėl suteikiamas imunitetas galėtų padėti tarpininkui išvengti tokio pobūdžio bylų ir apsaugoti savo teises.

Apibendrinant šį skyrių galima teigti, kad tarpininkui gali būti taikoma atsakomybė už etikos pažeidimus. Pagrindiniai aspektai, už kuriuos mediatoriumi gali kilti teisinė atsakomybė tai

yra aplaidus tarpininko elgesys mediacijos proceso metu, neetiškas elgesys su ginčo šalimis, netinkamas proceso dokumentų parengimas, neteisėtų veiksmų atlikimas, ydingas vadovavimas procesui ar netinkamas mediatoriaus pareigų ir nustatytų funkcijų atlikimas, ir kt.. Už šiuos pažeidimus tarpininkui gali kilti drausminė, civilinė, baudžiamoji ar administracinė atsakomybė. Drausminė atsakomybė yra švelniausia atsakomybės rūšis, kurią tarpininkui gali skirti Mediatorių veiklos vertinimo komisija, gavusi skundą iš proceso šalių dėl mediatoriaus elgesio. Civilinė atsakomybė mediatoriui kyla tokiu atveju, jeigu šalys kreipiasi į teismą su ieškiniu dėl tokių tarpininko padarytų veiksmų, dėl kurių ginčo šalys patyrė tam tikrų nuostolių. Civilinės atsakomybės atveju, tarpininkas turi atlyginti žalą, kurią patyrė procese dalyvaujantys asmenys dėl jo kaltės. Baudžiamoji atsakomybė yra griežčiausia atsakomybės rūšis ir yra taikoma tik kai kuriose užsienio šalyse, Lietuvoje ji nėra taikoma ir yra vertinama gana kritiškai. Manoma, kad baudžiamoji atsakomybė tarpininkams yra per griežta ir jai taikyti nėra pakankamai stipraus pagrindo. Tačiau tarptautinėje praktikoje mediatoriams tam tikrai atvejais yra taikomas imunitetas. Tarpininkui gali būti taikomas absoliutus, dalinis ar sutartinis imunitetas. Absoliučios neliečiamybės atveju įrodyti, kad tarpininkas pažeidė tam tikrus jam keliamus reikalavimus ginčo šalims yra sunkiausia. O sutartinė neliečiamybė yra lengviausiai užginčijama ir tokiu atveju proceso dalyviams yra lengviausia įrodyti, kad tarpininkas nesilaikė sutarties sąlygų ar atliko kitus neteisėtus veiksmus. Lietuvoje mediatoriams imunitetas nėra taikomas.

IŠVADOS

Išanalizavus ir atskleidus mediatoriaus etikos sampratą bei mediatoriaus etikos reglamentavimą, nustačius mediatoriams keliamų etikos reikalavimų paskirtį bei jų ypatumus ir išanalizavus mediatoriams taikomos atsakomybės rūšis bei įvertinus jų veiksmingumą ir poreikį praktikoje, buvo prieita šių išvadų:

1. Mediatoriaus etika yra suprantama kaip moralės normomis grindžiamas mediatoriaus elgesys. Mediatoriaus etika susideda iš mediatoriams keliamų asmeninių ir profesinių reikalavimų, kurių pagrindinė funkcija yra užtikrinti, kad mediacijos procesas vyktų pagal numatytus etikos standartus.

2. Mediatoriaus profesinės etikos reglamentavimas nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose padeda užtikrinti, kad mediacijos procesas būtų profesionalus, greitas ir kokybiškas.

3. Pagrindiniai mediacijos principai, kurių mediatorius turi laikytis, puikiai atspindi mediatoriams keliamus etikos reikalavimus. Mediatoriai, vadovaudami procesui, turi būti nepriklausomi ir nešališki, laikytis konfidencialumo pareigos, būti sąžiningi ir turėti tinkamą kompetenciją šiai profesijai. Mediatorius, kuris laikosi pagrindinių etikos ir moralės principų, gali tikėtis pasiekti aukščiausius rezultatus savo profesinėje sferoje.

4. Mediatoriams gali būti taikomos keturios atsakomybės rūšys: drausminė, civilinė, administracinė ir baudžiamoji. Pagrindinės ir dažniausiai pasaulio praktikoje taikomos atsakomybės rūšys yra civilinė atsakomybė ir drausminė atsakomybė. Mediatoriui taikant civilinę atsakomybę, asmenys, kurie yra nukentėję ir patyrę žalos dėl mediatoriaus ydingo vadovavimo, gali prisiteisti iš mediatoriaus nuostolių atlyginimo. Drausminė atsakomybė yra daugiau auklėjamojo pobūdžio atsakomybės rūšis, kuri mediatoriui gali būti skiriama už mediatoriaus netinkamus veiksmus. Taikant drausminę nuobaudą yra siekiama atkreipti visų mediatorių dėmesį į galimas pasekmes, kad būtų vengiama daryti pažeidimus.

5. Nors Lietuvoje nėra numatyta galimybė mediatoriams taikyti neliečiamybę (imunitetą), tačiau kai kuriose užsienio šalyse tam tikrais atvejais mediatoriams gali būti taikoma neliečiamybė, taip iš dalies ar visiškai išvengiant civilinės atsakomybės už jų padarytus veiksmus. Pasaulio praktikoje yra trys galimos imuniteto rūšys, tai – absoliutus, dalinis arba sutartinis imunitetas. Atsižvelgiant į konkrečią situaciją yra nusprendžiama, kokios rūšies imunitetas gali būti mediatoriui taikomas.

PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į atliktą teisės aktų ir mokslinės literatūros analizę, Lietuvos įstatymų leidėjui rekomenduojame:

1. Įtraukti į Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymą konkrečius mediatorių veiklos principus, pvz.: mediatorių sąžiningos konkurencijos, mediatorių tarpusavio bendradarbiavimo, lojalumo klientui ir kt..

2. Įtraukti į Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymą nuostatą, kurioje būtų nurodomos aiškios mediatoriaus pareigos, pvz.: sąžiningai vykdyti jam paskirtas funkcijas, laikytis etikos normų ir kt..

3. Įtraukti į Lietuvos Respublikos teisės aktus leidimą mediatoriui reklamuoti savo suteikiamas paslaugas, tačiau konkretizuojant būdus, kuriais jis tai gali daryti.

4. Įtvirtinti Lietuvos Respublikos teisės aktuose galimybę mediatoriams pasinaudoti imunitetu, nurodant, kokios rūšies imunitetas mediatoriui gali būti suteikiamas ir koku atveju jis gali juo pasinaudoti.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 220-0.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr.74-2262.
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.
4. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 50-1632.
5. Lietuvos Respublikos civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 87-3462.
6. Nutarimas dėl teisminės mediacijos taisyklių patvirtinimo. *TAR*. 2014, Nr. 13707.
7. Nutarimas dėl teismo mediatoriaus statuso suteikimo ir jo panaikinimo asmenims tvarkos aprašo patvirtinimo. *TAR*. 2014, Nr. 13705.
8. Vilniaus Komercinio arbitražo teismo Tarpininkavimo ir taikinimo procedūros reglamentas. *VKAT*. 2004.
9. Lietuvos advokatų etikos kodeksas. *TAR*, 2016-04-22, Nr. 10280.
10. Teisėjų tarybos 2018 m. lapkričio 30 d. nutarimas Nr. 13P-125-(7.1.2) „Dėl teisminės mediacijos taisyklių patvirtinimo“. *TAR*. 2018-12-04, Nr. 19675.

Tarptautiniai teisės aktai:

11. Europos mediatorių elgesio kodeksas, http://www.tm.lt/dok/adr_ec_code_conduct_lt.pdf
[Žiūrėta 2018.04.25]
12. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/52/EB dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32008L0052> [Žiūrėta 2018.04.25]
13. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija šalims narėms Nr. Rec (2002)10 dėl mediacijos civiliniuose ginčiuose.
https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e1f76
[Žiūrėta 2018.04.25]

Mokslinė ir kita specialioji literatūra:

14. Atutienė A., *Mediacijos taikymo galimybės verslo ginčiuose*. Jurisprudencija. 2018, 25(1), p. 279–300.
15. Burns Robert P., *Some ethical issues surrounding mediation*. Jurisprudence. 2001.
<https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3769&context=flr> [Žiūrėta 2019.01.09]

16. Juškaitė-Vizbarienė J., *Ar mediatoriui kyla civilinė atsakomybė už ydingą vadovavimą mediacijos procesui?* Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2013.
17. Kaminskienė N., *Alternatyvus civilinių ginčų sprendimas: monografija*. Vilnius: Registrų centras, 2011.
18. Kaminskienė N., *Efektyvios teisinės derybos*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018.
19. Kaminskienė N., Račelytė D., Tvaronavičienė A. ir etc. *Mediacija*. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013.
20. Kaminskienė N., *Teisminė mediacija Lietuvoje. Qua vadis?* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010.
21. Kaminskienė N., *Privaloma mediacija: galimybės ir iššūkiai*. Jurisprudencija. 2013, 20(2), p. 683–705.
22. Kanišauskas S., *Moralės filosofijos pagrindai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
23. Kiršienė J., *Advokato nepriklausomumas teisinių paslaugų rinkos komercializacijos kontekste: reliktas ar būtinybė?* Jurisprudencija. 2014, 21(3), p. 683–706.
24. Maslauskaitė G., *Mediatorių lavinimo modeliai Europoje bei JAV: lyginamasis aspektas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
25. Menkel-Meadow Carrie. *Ethics in alternative dispute resolution: new issues, no answers from the adversary conception of lawyer's responsibilities*. 1997. <https://scholarship.law.georgetown.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2758&context=facpub> [Žiūrėta 2019.01.05]
26. Miniotaitė J., „Ar advokato lojalumas klientui nepažeidžia advokato profesinės etikos?“ Magistro baigiamasis darbas. Vytauto Didžiojo universitetas, 2013. <https://vb.vdu.lt/object/elaba:1740723/1740723.pdf>
27. Navickienė Ž. *Pagarbos žmogui realizavimo raiška Lietuvos teisėjų veikloje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018. https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15258/Navickien%C4%97_2018_VSV_T.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Žiūrėta 2018.12.20]
28. Račelytė D., *Konfliktų studijų pagrindai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
29. Rinkūnaitė R., *Mediacija kaip konfliktų sprendimo būdas*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007.
30. Ruzgytė E., *Teisininko profesija ir etika: riba tarp teisės ir moralės*. Vilniaus universitetas. <http://www.parlamentostudijos.lt/Nr23/files/122-153.pdf> [Žiūrėta 2018.12.15]
31. Simaitis R., *Teisminis sutaukymas*. Teisė, 2004.

32. Uscila R., *Nusikaltimo aukos ir nusikaltėlio mediacija Skandinavijos šalyse*. Jurisprudencija. 2002, t. 29(21); 93–108.
33. Spencer, D., Brogan, M., *Mediation Law and Practice*. Cambridge University Press, 2006.
34. Tvaronavičienė A., *Pagrindiniai mediacijos bruožai ir vystymosi kryptys Lietuvoje: naujos galimybės teisininkams*. Jurisprudencija. 2010, 1(119), p. 227–242.
35. Noone, M., *Mediation*. London: Cavendish, 1996.
36. NMS. *The National Mediator Accreditation Standards*. 2008. <https://msb.org.au/themes/msb/assets/documents/practice-standards.pdf> [Žiūrėta 2018.12.05]
37. *Mediation Law and Practice in Other EU Countries*. http://mediation-net.eu/pdf/books/analysis_concise_text2.pdf [Žiūrėta 2018.12.07]
38. Lietuvos Vyriausioji administracinis teismas. *Teisėjo etika*. <https://www.lvat.lt/struktura-ir-kontaktai/teisejai/teisejo-etika/134> [Žiūrėta 2018.12.08]
39. Teisingumo ministerija. *Mediacija – galimybė taikiai išspręsti ginčą*. http://www.tm.lt/dok/6_2014%2008%2008.pdf [Žiūrėta 2018.12.08]
40. Zubrickaitė Eglė, „Mediatoriaus etika“. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2012. <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1829035/datastreams/MAIN/content>

Internetiniai šaltiniai:

41. Beržanskienė R. Advokatas kaip mediatorius: iššūkiai praktikoje. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:11RQp0P3vBoJ:www.advokatur.a.lt/download/41394/mediacija%25202013-11-19%2520lit.berzanskiene.ljaa.pptx+%&cd=10&hl=lt&ct=clnk&gl=lt> [Žiūrėta 2018.04.20]
42. Teisminė mediacija ar teisminis sutaukinimas: ką pasirinkti? <http://www2.lai.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=43&str=51802> [Žiūrėta 2018.04.20]
43. Ar mediatoriui kyla civilinė atsakomybė už ydingą vadovavimą mediacijos procesui? <https://ejournals.vdu.lt/index.php/LawReview/article/view/1050> [Žiūrėta 2018.04.20]
44. Mediacija – kas tai yra? Pasaulyje plačiai taikomas metodas, kuris Lietuvoje – atrandama naujovė. <http://www.aidas.lt/lt/teise-ir-teisingumo-vykdymas/article/8711-08-13-mediacija-kas-tai-yra-pasaulyje-placiai-taikomas-metodas-kuris-lietuvoje-atrandama-naujove> [Žiūrėta 2018.04.20]
45. Mediacija – alternatyvus ginčų sprendimo būdas. <http://jurex.lt/mediacija-alternatyvus-gincu-sprendimo-budas/> [Žiūrėta 2018.04.20]

46. Kargaudienė A., Teisminė mediacija. Kas tai?
<http://www.ve.lt/naujienos/nuomones/nuomones/teismine-mediacija-kas-tai-1417321/>
[Žiūrėta 2018.04.25]
47. Etikos reikalavimai. <https://gid.lt/etika/etikos-reikalavimai> [Žiūrėta 2018.04.25]
48. Mediacija. <http://www.mediator.lt/Mediacija.html> [Žiūrėta 2018.04.25]
49. Tvarionavičienė, A., Nugalėjo tikėjimas bendravimu.
<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2015-12-28-agne-tvaronaviciene-nugalejo-tikejimas-bendravimu/139072> [Žiūrėta 2018.12.15]
50. Should mediators also be lawyers?
<http://www.nadr.co.uk/articles/published/mediation/MediatorsAsLawyers.pdf> [Žiūrėta 2018-12-14]
51. Currie Cris. Should a mediator also be an attorney?
<https://www.mediate.com/articles/currie.cfm> [Žiūrėta 2019.01.05]
52. What is the difference between mediators and lawyers.
<https://www.weinbergermediation.com/faq/what-is-the-difference-between-mediators-and-lawyers/> [Žiūrėta 2019.01.10]
53. Markowitz, Joe. Are non-lawyers the best mediators? <http://mediate-la.com/are-non-lawyers-best-mediators/> [Žiūrėta 2019.01.13]
54. Model standards of conduct for mediators.
https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf [Žiūrėta 2019.01.05]
55. Etika. Kas tai? <http://www.lbaa.lt/etika-kas-tai/>? [Žiūrėta 2018.12.15]
56. Mediators Ethics Guidelines. <https://www.jamsadr.com/mediators-ethics/> [Žiūrėta 2018.12.15]
57. Rendon Josefina. Mediator Ethics and Professionalism: A Recipe for Success.
<https://www.mediate.com/articles/RendonJ6.cfm> [Žiūrėta 2018.12.15]
58. Mediator ethics. <http://ama.asn.au/mediator-ethics/> [Žiūrėta 2018.12.15]
59. Australijos byla. <https://jade.io/article/75284> [Žiūrėta 2019.03.19]

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Lietuvoje populiarėjant mediacijos procesui, vis labiau išryškėja poreikis skirti daugiau dėmesio mediatoriams keliamiems profesiniams reikalavimams ir jų reglamentavimui. Mediatoriaus etiškas elgesys yra svarbus veiksnys, nulemiantis mediacijos proceso sėkmę. Todėl tyrimo esmė buvo išanalizuoti mediatoriaus etikai keliamus reikalavimus ir mediatoriaus atsakomybę už reikalavimų nevykdymą.

Pagrindinis darbo tikslas buvo išanalizuoti mediatoriaus etikos esminius ypatumus teoriniu ir praktiniu lygmeniu.

Atlikta Lietuvos Respublikos ir tarptautinių teisės aktų, bei mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad mediatoriaus profesinė etika yra vienas iš garantų, kuris užtikrina, kad mediacijos procesas būtų profesionalus ir kokybiškas.

Reikšmingi žodžiai: mediatorius, etika, mediacija, alternatyvus civilinių ginčų sprendimas.

With the mediation process becoming more popular in Lithuania, the need to pay more attention to the professional requirements and regulation of mediators is becoming increasingly apparent. The mediator's ethical behavior is an important factor in determining the success of the mediation process. Therefore, the essence of the research was to analyze the mediator's ethical requirements and the mediator's responsibility for non-compliance.

The main purpose of the work was to analyze peculiarities of the mediator's ethics theoretical and practical level.

Analysis of legislation of the Republic of Lithuania and analysis of international legal acts and the analysis of scientific literature revealed that the mediator's professional ethics is the basis for a professional and quality mediation process.

Key words: mediator, ethics, mediation, alternative civil dispute resolution.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Mediatoriaus etika

Magistro baigiamajame darbe yra siekiama išanalizuoti mediatoriaus etikos esminius ypatumus teoriniu ir praktiniu lygmeniu bei tyrimo metu siekiama atskleisti mediatoriaus etikos taikymo problematiką: kokia etikos normų paskirtis mediacijos procese, kokios priežastys nulemia mediatoriaus pasirinkimą nesilaikyti etikos normų, mediatoriaus neetiško elgesio pasekmes ir įtaką mediacijos procesui bei kaip yra užtikrinama, kad mediatorius nepažeistų etikos reikalavimų.

Magistro baigiamasis darbas yra suskirstytas į tris dalis. Pirmoje dalyje yra siekiama atskleisti mediatoriaus profesinės etikos sampratą, jos reikšmę ir vaidmenį mediacijos procese, bei išanalizuoti mediatoriaus profesinės etikos reglamentavimą nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu. Antroje dalyje didžiausias dėmesys yra skiriamas nustatyti mediatoriams keliamus etikos reikalavimus, jų paskirtį, išsiaiškinti tam tikrus mediatoriams keliamų reikalavimų ypatumus, bei išanalizuoti problemas, kurios kyla dėl mediatoriams keliamų reikalavimų įgyvendinimo. Trečioje dalyje yra siekiama išanalizuoti ir nustatyti kokios atsakomybės rūšys yra taikomos mediatoriams, jų ypatumus, bei įvertinti mediatoriams taikomos atsakomybės poreikį ir veiksmingumą praktikoje. Taip pat trečioje dalyje yra išanalizuotos mediatoriui taikomo imuniteto galimybės ir nauda.

Atlikus tyrimą buvo prieita išvadų, kad mediatorius tai – asmuo, kuris organizuoja, rengia ir vadovauja visam mediacijos procesui. Todėl mediatoriaus pareiga yra vadovaujant procesui laikytis pagrindinių mediacijos proceso principų: būti sąžiningu, kompetentingu, nepriklausomu ir nešališku, o svarbiausia - laikytis konfidencialumo taisyklės. Taip pat mediatorius privalo su proceso dalyviais bendrauti kultūringai, būti lojalus, draugiškas, geranoriškas ir taktiškas. Ne tik aukšta mediatoriaus kvalifikacija, tačiau ir jo asmeninės savybės yra svarbu norint pasiekti geriausių rezultatų mediacijos procese. Nuo to, kaip mediatorius elgsis mediacijos procese ir kaip bendraus su ginčo šalimis, priklauso ir mediacijos proceso baigtis. Taip pat mediatoriaus elgesys įtakoja ir visuomenės požiūrį į šios profesijos atstovus bei į ši alternatyvų ginčų sprendimo būdą. Be to, už ydingą vadovavimą procesui, mediatoriui gali būti taikoma viena iš teisinės atsakomybės rūšių.

SUMMARY IN ENGLISH

Mediator's ethics

The master's final thesis is to analyse the ethics of the essential features of the theoretical and practical level, and the investigation is intended to reveal the scope of the problem in ethics: what is the purpose of the mediation process, ethical standards, what causes the selection to determine the exemption from the unethical conduct of the ethics rules, consequences and impact on the mediation process and how it is ensured that the mediator will not violate ethical standards.

Master's thesis is divided into three parts. The first part is intended to reveal the concept of professional ethics, its importance and role in the mediation process, and the analysis of the regulation of professional ethics at national and international level. In the second part the focus is on identifying mediators for the ethical requirements of their intended use, to find out the requirements for certain mediatorial features and analyze the problems that arise on the dangers of mediatorial implementation of the requirements. The third section is intended to analyze and determine what types of liability is applicable to mediators, their specificities, and assess the need for and effectiveness of liability of intermediaries to apply in practice. Also, in the third part is an analysis the possibilities and benefits of a mediator immunity.

The investigation has led to findings that the mediator is a person who organizes, develops and manages the entire mediation process. Therefore, mediator's obligation is to comply the main principles of mediation's process: be honest, competent, independent and impartial nature, and in particular to comply with the rule of confidentiality. Also, the mediator must communicate with the parties to the dispute kindly, be loyal, friendly, kind, and considerate. However, not only the high level of the qualification and his personal characteristics are important in order to achieve the best results in the mediation process. The end of the mediation process and the public attitudes to this profession is highly dependent on the mediator's conduct. By the way, the mediator may be subject to legal liability if he is badly to lead of the mediation process.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2019 m. d.
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (ė) _____
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

” _____ “:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)